

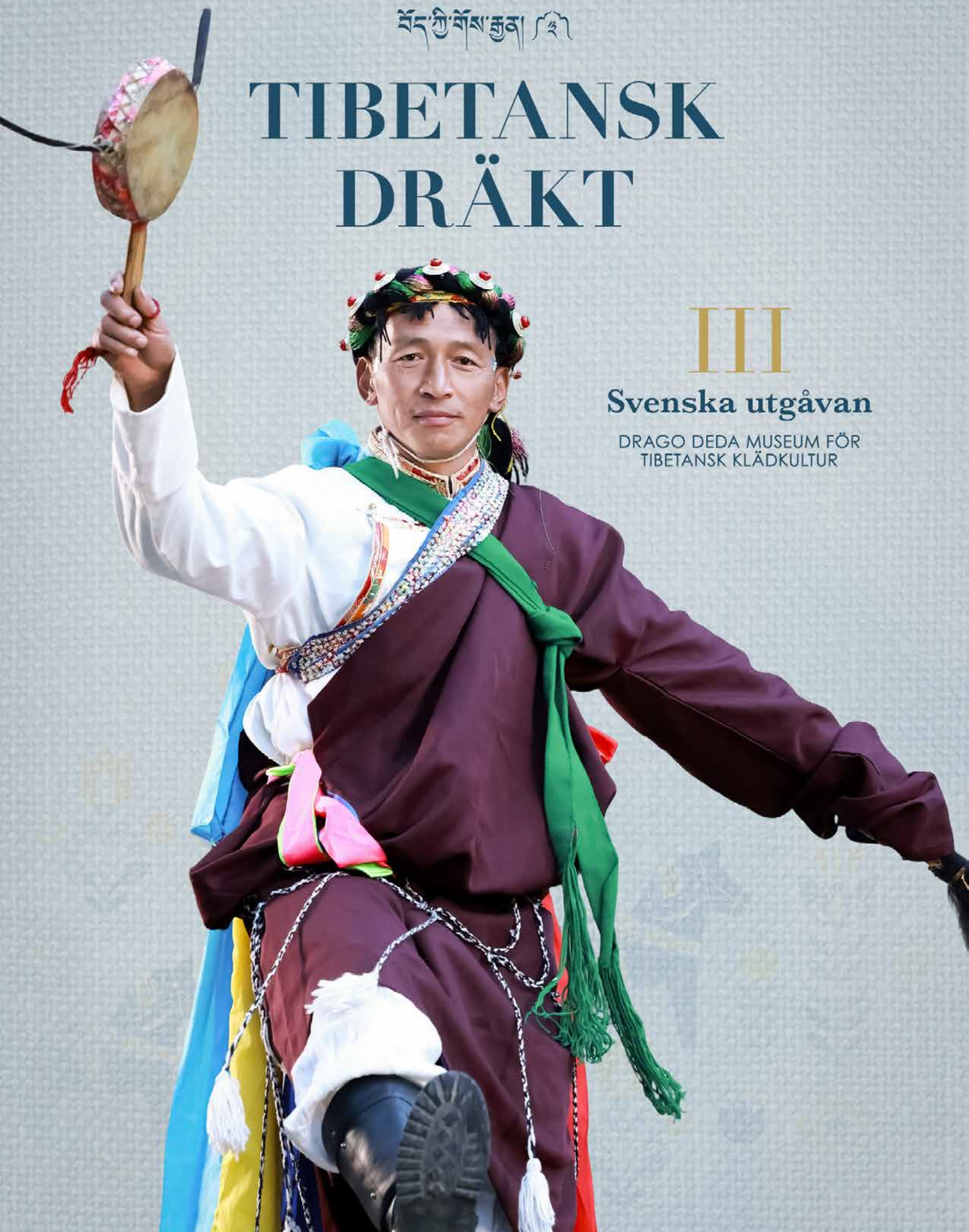
བོད་ཀྱི་གོས་ཐུན། 第三

TIBETANSK DRÄKT

III

Svenska utgåvan

DRAGO DEDA MUSEUM FÖR
TIBETANSK KLÄDKULTUR

TIBETANSK DRÄKT III

Svenska

Drago Deda museum för tibetansk klädkultur

Förord

Genom historiens långa flod har språk och skrift, föda och dräkt hela tiden varit själen i varje folks kultur. Så snart dessa kulturella uttryck försvinner – oavsett folkslag – töms de på mening. Med den hastiga globaliseringen har dock många folks traditionella kultur på kort tid genomgått enorma förändringar, eller närmar sig utrotning.

I tibetanskt område, också på avlägsna platser, finns inflytandet från modern kultur överallt. Många tibetaner kan inte stå emot dessa tidigare okända frestelser och överger gradvis sin traditionella livsstil på jakt efter ett banalt, enspårigt mode. Resultatet blir att goda traditioner förkastas helt, den etniska kulturen förändras till oigenkännlighet. Kläderna från vår barndom, liksom våra föräldrars sedvänjor, har nästan helt försvunnit på några korta årtionden, och de äldre personer som ännu minns går bort. Inför detta faktum känner jag mig djupt förkrossad. Efter noga övervägande har jag beslutat, och börjar med kläder och accessoarer, att göra en blygsam insats för att rädda och bevara traditionell kultur.

Det finns en rik och varierad uppsättning element i den tibetanska dräkten, dess färger har resonans i naturen: blått står för den djupblå himlen och sjöarna, rött för eldsflammar, gult jorden, grönt grässlätterna... som naturen skänker människor olika energier. Dessutom anses sju ädelstenar, som är vanliga i tibetanska smycken – guld, silver, korall, agat, bärnsten och andra – vid sidan om sin dekorativa funktion, ha kraften att avvärja ondska, beskydda och bringa hälsa.

Naturen i högplatåns snöernas rike har djupt och omfattande påverkat klädedräkten i de olika områdena. I betesområden på hög höjd bär man huvudsakligen tjocka läderrockar, i agrarpastorala områden görs kläderna till största del i ylle medan kläderna i agrara områden, på lägre höjd, mestadels är av lätt, tunt tyg. Så ser man att kläder, mer än blott en kulturyttring är en kristallisering av människors intelligens i att anpassa sig till sin livsmiljö.

Förfäderna sa även att tibetaners kläder direkt har välsignats och vidareförts av tidigare dynastiers kungar, som Songtsen Gampo – Avalokiteshvara bodhisattva omvandlad, Trisong Detsen – Manjushri bodhisattva omvandlad, Tri Ralpachen – Vajrapani bodhisattva omvandlad, samt mahasiddhorna Padmasambhava mahaguru, Vimalamitra och Shantarakshita. Att ta på sig sådan autentisk etnisk dräkt ger en – vid sidan om att den driver bort köld, håller värme och smyckar kroppen – bodhisattvornas heliga stöd.

För att bevara och föra vidare den tibetanska klädedräktskulturen grundade jag i januari 2018 Deda, museum över tibetansk dräktkultur och investerade stora mängder mänskliga, materiella och ekonomiska resurser. Arbetsgrupper har många gånger sänts till platser som Kham, Amdo och U-Tsang för att samla in äldre tibetanska kläder, intervjua gamla människor från orten ifråga, lära sig om dessa plaggs tillverkningsförlopp, materialklassificering och historiska ursprung, samt arrangera, ställa ut och bevara de kulturlämningar som samlats in.

Att samla in dräkter är dock bara första steget. Sammanställs inte material om dem till text kommer knappast detta värdefulla kulturarv i omlopp i framtiden. Efter att ha undersökt saken såg jag att största delen av forskningen om tibetansk dräkt, inhemsk som internationell, begränsar sig till ett visst område, medan forskning om klädedräkt i tibetanskt område som helhet saknas. I september 2020 inrättade jag därför Högplatåns

dräktforskningscenter, som systematiskt forskar om all klädedräkt i tibetanskt område samt planerar sammanställa en bokserie. Vi avser ge ut en bok om året för att presentera tibetansk klädedräkt från skilda områden: vi täcker hela det tibetanska området med början i min hemtrakt, Drango. För att främja tibetansk kultur globalt görs samtidigt översättningar till olika språk.

När vi sammanställer böckerna använder vi förstahandsmaterial, vi registrerar troget de äldre tibetanernas muntliga beskrivningar av tillverkningstekniker, bakgrundsberättelser, relevanta ordspråk, gåtor och annat för att försäkra materialets autenticitet. Vi lägger inte avsiktligt till uppdiktningar eller spekulativa episoder i syfte att locka folk. I de fall samma klädedräkt förekommer i flera områden väljer vi utifrån det specifika fallet att presentera den utmärkande dräkten från ett område, snarare än att ta upp samma dräkt också i böcker om andra områden.

Idag är vår forskning ännu i en trevande fas, till många delar omogen och oprofessionell, och vi gör oss lätt till åtlöje. Men gör inte vår generation allt vi kan för att, i den snabba globaliseringsprocess som pågår bevara detta kulturarv, kommer allt färre känna till det i framtiden.

Mer, än att utgöra en viktig beståndsdel av tibetansk kultur är den tibetanska klädedräkten ett uttryck för mänsklighetens kulturella mångfald. Att bevara tibetansk kultur är detsamma som att bevara denna mångfald. Jag hoppas att våra ansträngningar leder till att fler lär känna den tibetanska kulturens unika förtrollning. Tack till alla som stöder och hjälper oss: just genom våra gemensamma uppoffringar låter sig denna bok presenteras.

Sodargye,
4 juni 2024

Inledning

Tibetansk dräkt III, band tre i bokserien om tibetansk dräktkultur avser att presentera traditionell tibetansk dräkt med regionala särdrag från den sydöstra randzonen Qinghai-tibetanska högplatån, huvudsakligen inom Dechen tibetanska autonoma prefektur i Yunnan-provinsen och Muli tibetanska autonoma härad i Liangshan Yi autonoma prefektur, som ligger i Sichuan-provinsen.

Dessa regioner ligger i avrinningsområdena för Drichu-floden och Dzachu-floden. Historiskt har de utgjort viktiga förbindelseleder och stationer längs Te- och hästvägen. Även om områdena tidigare var under den tibetanska dynastins styre kom de senare att kontrolleras av bland annat rikena Nanzhao och Dali. Genom långvarig samexistens med andra folkgrupper har dräktskicket inte bara upptagit element från dräkttraditioner i Ü-Tsang och Kham, utan även påverkats av andra etniska grupper. Trots det har dessa regioners invånare i hög grad bevarat sina traditionella dräkters lokala särprägel.

Forskningsarbetet pågick i över sex månader. Initialt samlade teamet in relevant dokumentation på olika vägar och genomförde därefter detaljerade fältstudier. Under den processen intervjuade teamet lokala bärare av det folkliga kulturarvet samt äldre med rik erfarenhet, deras redogörelser för sina egna traditionella dräkter dokumenterades troget och sammanställdes. När samma dräkt beskrevs på olika sätt mellan olika områden eller inom samma område, analyserades detta upprepade gånger och jämförelser gjordes med avseende på geografiska skiljelinjer och kulturella samband. Slutligen fastställdes ett tiotal regionalt särpräglade dräkttyper med tyngdpunkt i Dechen härad, Gyalthang samt Weixi härad i Yunnan-provinsen och Muli härad i

Liangshan prefektur i Sichuanprovinsen. De presenteras i sexton kapitel: Kongzera, dräkt. Yakra, kvinnors dräkt. Dechen, dräkt. Tachu, kvinnors dräkt. Badroe, dräkt. Nixi, dräkt. Shoklinga, kvinnors dräkt. Gyalthang, kvinnors dräkt. Termarong, kvinnors dräkt. Nyigzur, kvinnors dräkt. Kadtsag, kvinnors dräkt. Namuyi, kvinnors dräkt. Gyedzel, dräkt. Sholung, kvinnors dräkt. Droratang, kvinnors dräkt. Repa dansdräkt. I boken beskrivs systematiskt dräkternas typ, färg, hantverk och bärsätt.

Dessa dräkter är resultat av såväl naturförhållanden, som altitud och klimat, som av jordbruk och nomadism, handel och kulturellt utbyte. Övergripande indelas dräkterna i fem stora stilområden: Dzachu-floden-stil i Dechen och Yakra; Drichu-floden-stil i Kongzera, Shoklinga, Nixi and Tachu; höga berg- och ravinstilen i Termarong, Kadtsag och Nyigzur; Gyalthang-stilen; Muli-stilen. Eftersom dessa regioner ligger på relativt låg altitud med varmare klimat väljs ofta lätta material såsom linne, ylle, bomull, siden, sammet och satäng, deras färger är klara och dekorationer rikliga. Särskilt i den rika folkliga sång- och danskulturen i Repa, Chamdok, Piwang och Kordro utgör de uppträdandes särskilda dräkter inte bara ett väsentligt element i den lokala dräktkulturen, än mer illustrerar de samspelet mellan klädedräkt och folklig sed.

Boken ger också en detaljerad presentation, både av dräkternas helhet och av detaljer, inklusive material, konstruktion, utveckling, textila tekniker samt relaterade folkliga tabun, sånger och legender. I benämningar på dräkterna och deras delar bevaras i möjligaste mån i lokalt uttal, men samtidigt som dialektkulturen framhävs anpassas språket till standardtibetanskan. Från det första tibetanska utkastet till den slutliga manusversionen genomfördes fler än tio noggranna korrekturläsningar. Efter att texten slutligt fastställdes har redaktionskommittén noggrant granskat och bekräftat varje ord och term under översättningen till kinesiska, engelska och andra språk. Där ord liknar de kinesiska har det lokala ursprungliga uttalet i möjligaste mån bevarats och

relevanta experter bjudits in för granskning. Syftet är att säkerställa att terminologin, presentationssättet och den logiska strukturen följer gällande standard, samtidigt som textens ursprungliga karaktär bevaras så långt som möjligt.

Samtliga bilder i boken har fotograferats på plats av ett professionellt fotografteam. Med lokalbefolkningens samtycke fotograferades personerna i de traditionella dräkterna, burna enligt platsens sed, och därefter fotograferade teamet varje enskild dräkt del separat, för skapa en komplett och noggrant utformad visuell framställning.

Kläder är inte bara ett medel för värme och utsmyckning, utan också en form av andlig symbol som för vidare historia, kultur och estetik. Genom val av tyg, färgkombinationer, mönster och sömnadstekniker speglar också bokens traditionella dräkter lokalbefolkningens livssätt och strävan efter ett gott liv.

Slutligen tackar redaktionskommittén särskilt experter, lokala intellektuella och bärare av folkligt kulturarv som bidragit med stöd och råd under arbetet med boken. Synpunkter på eventuella fel och brister tas tacksamt emot för rättelse.

Redaktionskommittén

13 januari 2026

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	001
Inledning	004
01. Kongzera, dräkt	009
02. Yakra, kvinnors dräkt	037
03. Dechen, dräkt	048
04. Tachu, kvinnors dräkt	067
05. Badroe, dräkt	081
06. Nixi, dräkt	098
07. ShokInga, kvinnors dräkt	111

08. Gyalthang, kvinnors dräkt	122
09. Termarong, kvinnors dräkt	153
10. Nyigzur, kvinnors dräkt	168
11. Kadtsag, kvinnors dräkt	180
12. Namuyi, kvinnors dräkt	192
13. Gyedsel, dräkt	206
14. Sholung, kvinnors dräkt	221
15. Droratang, kvinnors dräkt	236
16. Repa dansdräkt	247
Ordlistor	263

01

ཀོང་ཕྱེད་ར་བའི་གོས་རྒྱ།

KONGZERA,
DRÄKT

① སོག་ཤྱ།
Sogshwa

② འབྲུ་རས་སྟོང་འབོག།
Kokongsilkesskjorta

③ སུག་སྒྱ་བ།
Truk-chuba

④ སྒྱ་རག་ས།
Midjeband

⑤ གང་སྒྱ་བ།
Byxor

⑥ སྒྱ་མའི་སྒྱ་བ།
Guldsammetstövlar

① ལག་རས།
Lagri

② མགོ་དགེས།
Godri

③ སོག་ན།
Sogna

④ སྒྲོད་གོས།
Överdel

⑤ སུ་ཟུང་།
Ärmlös jacka

⑥ གུ།
Ga'u

⑦ ཏུང་ཚ་ར།
Dungtshar

⑧ སྒྲ་རགས།
Midjeband

⑨ རྩེང་བ།
Halsband

⑩ སིང་སི།
Singsi

⑪ ལག་ཉོག།
Armring

⑫ ལག་རས།
Näsduk

⑬ སྒྲམ་མོ། རས་སྒྲམ།
Nammo/Renam

⑭ གཡས་ཉེ། དངུལ་ཟླ།
Yehe/Ngultra

Kongzera tillhörde historiskt Bathang i Sichuan men är idag en köping inom Dechen härad. Orten ligger vid foten av snöberget Drala Khyungchen och Drichu-flodens avrinningsområde, den var en viktig station längs Te- och hästvägen. Medelhöjden är ca 2000 meter över havet, klimatet torrt och varmt floddalsklimat, människorna lever huvudsakligen av jordbruk samt en kombination av jordbruk och boskapsskötsel. Tack vare vidareförandet och spridningen av kordro-kulturen har Kongzeras dräktkultur fått ökad uppmärksamhet och ett verksamt skydd.

Kongzera, dräkt 013

Mäns dräkt

Samtidigt som männens dräkt i Kongzera uppvisar grunddrag gemensamma med Kham bevarar den tydliga lokala särdrag. I sin helhet består den av hatt, skjorta i kokongsilke, chuba, midjeband, byxor, stövlar samt smycken och attribut såsom örhängen och ga'u-askar.

Hådräkt

Förr i tiden flätade männen håret i en trefläta. Unga flätade in röd silkestråd, äldre svart. Unga som gamla trädde en jade-tumring och en elfenbensring på flätan, varefter flätan med utsmyckningen lindades upp på huvudet. Frisyren kallas gyadra eller godri och är nästan försvunnen idag, man ser den blott på ett fåtal äldre personer.

Huvudbonad

På den lokala dialekten heter hatt hra eller hrewa. Vid bröllop bar brudgummen förr chegdama och bruden sogshwa, idag bär de främst tsering kyinkheb – guldblom-hatt. Vid långa ridturer eller under kalla vinterdagar bär männen rävpälsmössa. Numera, i vardagen, bär de oftare västerländska hattar, medan de flesta bär tsering kyinkheb vid religiösa ceremonier, bröllop och andra högtider.

Tsering kyinkheb introducerades ursprungligen av köpmän från Ü-Tsang regionen och vann sedan gradvis popularitet i området. Dess yttre tillverkas av brokad och dess inre var tidigare i filttyg, men sys numer oftast av vanlig textil, mellanlagret görs i filt. Hattkroppen pryds med flera varv vågformade guldtrådar. Hatten har fyra öronlappar i olika storlekar vilkas insida tidigare fodrades med utter- eller annan päls, idag ersätts pälsen ofta med syntetpäls, allt i svart.

Tsering kyinkheb kan bäras på olika sätt: 1. Vänd de två stora eller små öronlapparna framåt respektive bakåt. 2. Vik in en stor öronlapp i hatten. 3. Bär öronlapparna snett, så att de inte pekar exakt framåt, bakåt eller åt höger och vänster sida. Enligt beskrivningar av äldre i området krävdes förr i tiden att alla hattar har en ihåligt knut, gjord av tyg eller korallpärlor, högst upp. I de lokala kordro-sångerna finns också orden:

Hatt med topp-knut på huvudet, vit filtklädsel på kroppen, regnbågsstövlar på fötterna.

Det visar att hattens topp betraktades som en viktig utsmyckning och symbolisk detalj.

Kokongsilkeskjorta

Att bära en långärmad, vit skjorta i kokongsilke – purae todbo – på överkroppen anses väldigt lyckobringande.

I lokala kordro-sånger sjungs:

Även om affärerna går dåligt ett år går de bra ett år, med en skjorta vit som snötäckta berg i solens strålar går affärerna bra ett år.

Så uttrycks hur en skjorta är bra först om den är rent vit, som när solens lyser på de berg snön täcker.

Chuba

Tidigare bar män chubor som syddes i sars vävt av ull från får på platsen och av kläde. Numera, vid högtidliga tillfällen, bär man oftast rödbrun truk-chuba vars krage är kantad med en blå eller grön bård som kallas takhog. Äldre personer, omkring 60 år, bär till vardags svart tyg-chuba.

När midjebandet knyts måste chubans nederkant falla nedom knäna. Att bära dräkten på det sättet röjer inflytande från tidigare hov- och ämbetsmannatraditioner: eftersom adelsmän och ämbetsmän inte behövde utföra kroppsarbete fanns seden, särskilt vid mottagande av ämbetsmän och höga lamor, att låta chubans nederkant hänga ned mot anklarna, ett uttryck för vördnad och respekt. Eftersom denna ort har varmt klimat året om bär man huvudsakligen kläder av tunn nambu och andra lätta textilier.

Midjeband

Deras midjeband delas in i tre typer: sidenmidjeband – gochen karag, yllemidjeband, gyatra-midjeband. I vardagen använder männen mestadels yllemidjeband vävda av fårull medan de vid högtidliga tillfällen har för vana att om chuban knyta två midjeband, ett inre och ett yttre: först knyts gyatra-midjebandet med en knut baktill i midjan så att änden hänger ned ganska långt; som utsmyckning knyts därefter ett sidenmidjebandet ovanpå gyatra-midjebandet och knyts framtill i midjan, ett sätt att knyta som kallas dunching – framknut. Många bär dock endast sidenmidjebandet numera.

Byxor

På underkroppen bär man vida byxor – kangnam – sydda i vitt tyg eller av kokong-siden, som stoppas ned i stövlarna och binds fast med stövelbanden, medan de vida byxbenen utanför stövlarna faller löst och naturligt.

Stövlar

På fötterna bärs läderstövlar eller guldsammetstövlar. Männens och kvinnornas stövlar skiljer sig mycket åt, både i sömnad och i färg. Skaftets sidostycken på männens stövlar tillverkas av svart läder medan nedre skaftet och kragen görs i svart sammet. Vanligtvis har herrstövlar endast en stövelnos men damstövlar två, på den lokala dialekten kallas därför respektive för "enkelnos" och "dubbelnos". Herrstövlarnas sulor kan antingen bestå av flera lager tyg eller flera lager läder. På stövelnosens båda sidor, hälen och skaftets sidostycken finns lyckobringande mönster sydda i vitt läder, samt mönster som symboliserar drottningens örhängen från stora skatten med sex smycken. I sulorna sitter spikar för att ge ett klickande ljud vid dans, samtidigt bevarar de sulan. I en kordro-sång finns texten:

Även om affärerna går dåligt ett år går de bra ett år, med stövelbandens fågelavtryck och sparvspår går affärerna bra ett år;

även om affärerna går dåligt ett år går de bra ett år, med stövlar som påfågelsfjädrar går affärerna bra ett år;

även om affärerna går dåligt ett år går de bra ett år, med trettiosex spikar i sulan går affärerna bra ett år.

Så visas tydligt att stövlar utgör en viktig del av klädedräkten.

Tidigare behärskade lokala invånare sofistikerade färgningstekniker, material som fårull, bomullstyg, lintyg och filttyg färgade de med gul jord, rot av kinesisk rabarber och liknande färgämnen från platsen. Numera syr de flesta sina kläder av färdiga tyger de köper på marknaden och det är sällsynt att man börjar med att väva tyget, som förr.

För att bevara en ekologisk balans och skydda liv använder nästan ingen djurhudar till att tillverka kläder längre. Äldre personer bär inte kläder i alltför skarpa färger. För att visa sin sorg och respekt är det lokal sed att, när någon i familjen går bort, först tvätta den avlidnas kläder, sedan bränna dem.

Smycken

I vänster öra bärs silverörhänge. På örhängets dongcha-del är turkos och korall infattade, något som lokalt kallas "tre skikt korall". Motiv återkommer i den lokala kordro-sången:

*Även om affärerna går dåligt ett år går de bra ett år,
med örhängets tre skikt korall går affärerna bra ett år.*

Oavsett om man ser till pris eller material är örhängena relativt värdefulla smycken. Förr i tiden hade adeln vanan att bära två örhängen, ett större i höger öra och ett mindre i vänster, ett sätt att bära örhängen som numera sällan ses i vardagslivet och främst lever kvar i de äldres berättelser.

Till vardags bär män dessutom en liten ga'u-ask om halsen; vid längre resor bär de istället en större, skyddande ga'u-ask som hänger diagonalt under armen och innehåller heliga föremål, såsom en liten stupa och andra välsignade objekt. Det elfenbensarmband som bärs på vänster handled är inte enbart till prydnad utan sägs även skydda mot stroke. Vid midjan på höger sida bärs en kort kniv som lokalt kallas gyagar drongdri – indisk vildoxkniv. Dessa smycken bärs vanligen endast vid tillfällen då högtidsdräkt bärs, som nyår och banketter, men när man dansar Kongzeras kordro bärs inga smycken.

Kvinnors dräkt

En fullständig dräkt består av huvudduk, överdel, ärmlös jacka, kjol, midjeband, stövlar samt smycken och attribut som örhängen, halsband, ga'u-ask, armband, singsi och dungtshar. Eftersom plaggen är obligatoriska vid de lokala berömda kordro-danserna i Kongzera kallas också dräkten ofta för kordro-dräkt.

Godri

Förr flätade kvinnorna på platsen håret i treflätor, de flätade in olikfärgat ullgarn i flätornas ändar som inflätningsgarn och lindade därefter flätan ett till två varv medsols runt huvudet så att flätans tofs föll ned bakom vänster öra. Frisyren kallas godri och betraktades som en lyckobringande utsmyckning. I dag flätar kvinnor sällan håret, i stället flätas treflätor av ullgarn i färger som svart, blå, gul och rosa, vilka formas till en separat godri man direkt bär på huvudet. Även om urval av ullgarnets kvalitet och färger tidigare begränsades på grund av levnadsvillkoren, tillskrevs de tillgängliga färgerna en rik symbolisk betydelse: blått för himlen, gult för solen och för regnbågen rosa.

Huvudduk

Ovanpå godri lindas jämnt en huvudduk av rött tyg, cirka 4 meter lång och 8–10 centimeter bred, som lokalt kallas lagri. Det sägs att enligt äldre bruk täcktes först huvudet med tygets ena ände och därefter lindades det runt huvudet, ett tillvägagångssätt som har utvecklats ur bröllopsleden där bruden täcker huvudet med röd duk. Idag gör dock nästan ingen så, i stället sys godri och huvudduken ihop till en enhet som bärs på huvudet direkt. Traditionellt lindade ogifta kvinnor röd huvudduk, medelålders och äldre kvinnor lindade svart, en praxis som nästan alla har övergivit för att generellt använda röda huvuddukar.

Överdel

På överkroppen bärs sidenöverdelar i färger som gul, röd, blå, även varianter i bomullstyg förekommer. Nederkantens insida pryds av ett fastsytt stycke vit kokongsiden med tofsar, en dekoration som kallas tsilen och ursprungligen härrör från den tidigare lokala sedvänjan hos kvinnorna att bära undertröja av kokongsilke, något som nu har förenklats till en dekorativ detalj.

Ärmlös jacka

Ovanpå överdelen bar kvinnor tidigare en ärmlös jacka som lokalt kallades phutung eller gagtod. Den tillverkas huvudsakligen av svart guldsammet och kragen har en sidenkant, kallad kenon, vars ytterdel i sin tur kantas med guldtråd. Nutida ärmlösa jackor tillverkas oftast i guldsidenbrokad med slitsar på vänster, höger, fram- och baksida, slitsarnas kanter dekoreras med molnmönster sydda i tyg som kallas khang. Slitsarna betraktas som lyckosymboler för rikedom och för makt. Förr, med undantag för adliga eller välbärgade familjer, saknade normalt vanliga kvinnors ärmlösa jackor slitsar. Med förbättrade levnadsvillkor blev dock slitsar allt vanligare, idag finns inga strikta regler och jackorna brukar ha 2–4 slitsar.

Kongzera, dräkt 027

Kjol

Kjolarna som bärs på underkroppen kallas lokalt nammo eller renam. Förr vävdes sådana kjolar av ull, efter vävningen blötlades ylletyget i vatten och pressades därefter noggrant för att skapa varje veck. Vid högtidligt bruk idag bär kvinnorna mångveckade långkjolar av vitt tyg där kjolen mittparti dekoreras horisontellt med ett regnbågsmönster i rött, grönt, svart etc. Enligt traditionella föreställningar på orten är gult en färg för hög status, sålunda används den inte för plagg på underkroppen. Svarta kjolar kunde förr endast bäras av kvinnor med makt och ställning inom ledande och inflytelserika familjer.

Det sägs att Kongzera-kvinnors klädsel har viss koppling till den prinsessan Jangsaza Chodron från Nakhi – när hon på resa till Tibet passerade området fascinerades hon så djupt av den lokala kordro-dansen att hon tillsammans med lokalbefolkningen dansade i tre dagar och nätter, när hon sedan gav sig av lämnade hon kvar en komplett klädedräkt, varför den lokala klädedräkten sägs röja påverkan från Nakhi-dräkt i viss grad.

Midjeband

Man hade vanan att knyta två midjeband om midjan: ett gyatra-midjeband och ett sidenmidjeband. Över kjolen knöts först gyatra-midjebandet med en knut i ryggen, midjebandets längre ände fick falla naturligt; sidenbandet knöts sedan ganska löst över den ärmlösa jackan och singsi, knuten gjordes under vänster armhåla med änden lätt fallande, samtidigt bidrog det till att fixera smyckena singsi och dungtshar.

Stövlar

Traditionellt bär kvinnorna på orten dubbelnosiga tibetanska stövlar. De tillverkas med en sula av flera lager läder medan skaftets sidostycken och kragen görs i tyg, som ylle. Även stövlar i guldsammet och andra material förekommer.

Smycken

Örhängen kallas lokalt för sogna. Förr bar kvinnorna silverörhängen med infattade turkoser och koraller, idag använder de flesta guldörhängen. En silverkedja, kallad nadog, går mellan de två örhängena och löper mellan huvudduken och flätan, främst tjänar den till att avlasta örhängenas tyngd och förhindra att öronsnibben spricker.

Runt halsen bärs längre halsband sammansatta av turkos, korall och dzi-pärlor som träs om vartannat, samt sexkantiga ga'u askar i silver. Handederna smyckas med silverarmband man kallar la'nyog och armringar i elfenben.

Dessutom bär kvinnorna ett par bröstutsmäckningar i silver – kallade singsi – som hänger över axlarna ner på bröstet, samt silversmycken som kallas dungtshar, fästa i bandet ga'u askarna hänger om halsen i, och faller ner på ryggen. Singsi består av fyra sektioner med blomformade silverkedjor på vilka i tur och ordning träs dekorationer som lyckoknutar, fiskpar och fjärilar, ändarna pryds med små silverklockor. Dungtshar består av tre parallella blomformade silverkedjor som bär dekorativa element i form av lyckoknutar med infattad turkos, pärlor och korall; nedtill hänger sju parallella silverkedjor med pärlor trädde i ändar, vars yttersta del smyckas med flerfärgade tofsar. Under kordro -dansen följer smyckena rörelserna dansarens kropp gör och slår mot varandra, med sitt rytmiska ljud underlättar de för dansarna att synkronisera stegen.

Under kordro -dansen håller kvinnorna en fyrkantig vit näsduk, som har en fingerögla i mitten, i höger hand, en tradition kopplad till äldre bröllopsritualer: med sänkt blick och en röd slöja som täckte ansiktet kom bruden gående, eftersom hon tog avsked från föräldrar och hembygd rann tårar, tårar hon torkade med en näsduk. Näsduken har idag blivit en oundgänglig accessoar vid kordro-dans.

Förr bar kvinnorna även ett bälte med silverornament om midjan, det vill säga infattade silverbubblor på en botten av röd läder eller ylle. Vid bröllop undantaget bärs de numera sällan vid kordro-dans.

På höger sida av midjan hänger silversmycken som lokalt kallas yehe eller ngultra. De har en botten av sidenbrokad vars ovansida infattas med turkos och korall, i änden hänger en nål-ask.

Och på denna plats förekommer många visor som har med kvinnornas klädedräkt att göra, exempelvis:

Lhasaflickor klär sig vackert, aldrig utan söta prydnader i sina flätor.

Lhasaflickor klär sig vackert, aldrig utan örhängen av röd korall.

Lhasaflickor klär sig vackert, aldrig utan fina ga'u askar om halsen.

Lhasaflickor klär sig vackert, aldrig utan ypperliga överplagg på kroppen.

Lhasaflickor klär sig vackert, aldrig utan silver cha-bma vid midjan.

Lhasaflickor klär sig vackert, aldrig utan midjebälte i gyatra stil om midjan.

Lhasaflickor klär sig vackert, aldrig utan tibetanska stövelband vid fötterna.

Generellt har de olika klädedräkterna i Drichu-flodens avrinningsområde många gemensamma drag, särskilt i områdena Thokteng och Zhagro i Decehen, Yunnan: deras dräkt- och flätstilar, hos både män och kvinnor, liknar i stort dem i Kongzera.

I Kongzera finns en rik folklig kultur, som bland annat innehåller en speciell arkitektur och kordro. Här samlas också essensen av kulturen längs Te- och hästvägen. Tillsammans har de gett näring åt en särpräglad klädkultur. Trots många etniciteter lever blandat har lokalbefolkningen med stark medvetenhet om traditionen kontinuerligt bevarat och fört vidare sin folkliga kultur i form av klädedräkt, visor och dansvanor, av just den anledningen har också denna dräkt kommit att bli en uppskattad "signaturdräkt" för Yunnan.

02

གཡག་རྩེ་བུད་མེད་ཀྱི་གོས་རྒྱུ།

YAKRA,
KVINNORS
DRÄKT

① མགོ་རྒྱན།

Hårutsmyckning

② རྩ་མོང་།

Örhängen

③ རྩལ་ལེན།

Skjorta

④ ལྷ་པ།

Chuba

⑤ གཤུ།

Ga'u

⑥ ཆབ་མ་ལུགས་ཐག།

Chabma
chaktag

⑦ སྒྲ་རགས།

Midjeband

⑧ པང་བཀམ།

Pangkhav

Yakra är en socken i Dechen härad. I nordväst gränsar den till tibetanska Batang härad, i öster skiljs den från Batang härad i Sichuan av Drichu-floden och i söder ansluter den till bland annat Kongzera. På tibetanska har orten två namn, Yanglha och Yakra, men kallas i allmänhet Yakra. Enligt uppgift har terrängen här formen av ett jakhorn, därav namnet (yakra betyder jakhorn). Medelhöjden i Yakra socken är cirka 3200 meter över havet och klimatet är tempererat höglandsklimat. Även om dräkterna här i stora drag liknar de som förekommer i delar av Dechen härad och i Markham härad har vissa plagg och smycken andra namn, vilket motiverar en dokumentation.

En komplett dräkt omfattar skjorta, chuba, midjeband, midjeplagg, stövlar samt huvudbonad, örhängena tre skikt korall, purdri, ga'u-ask, chabma chakttag och lozung.

Huvudutsmyckning

Förr flätade kvinnor håret tillsammans med silkestrådar i rosa, svart och grönt till treflätor, kallade goryi eller zortue, som sedan rullades upp på huvudet med tofsarna, som sitter i änden, hängande bakom höger öra. När bruden vigdes, enligt vad lokalbefolkningen berättar, rullade hon inte ihop flätorna utan, som tecken på respekt för andra, lät dem bli synliga och stoppade istället in dem i midjebandet. Numera flätar de flesta färgade ulltrådar i rosa, blått och grönt till treflätor, vilket bildar de lösflätor som lokalt kallas drashug och är lättare att göra, när de bärs hänger ändarnas tofsar oftast bakom vänster öra. Som utsmyckning av flätorna används ibland även silverrör kallade panjog: flätorna av hår och silkestrådar delas i två slingor, silvertråd lindas sedan runt flätornas mittdel och blir till silverrör, ändtofsarna hänger bakom höger öra.

Yakra, kvinnors dräkt 041

Skjorta

På överkroppen bärs två skjortor i kokongsilke – en rosa och en vit – som har brokadkant längs kragen, ärmarna är relativt långa. Den vita skjortan bärs utanpå, den rosa innanför. Den inre skjortans ärmarna är något längre än den yttre skjortans. Numera används istället endast en, vit skjorta i bomullstyg eller kokongsilke, vid ärmsluten sitter ett rosa tygstycke som är omkring en hand bred.

Chuba

Förr bar kvinnor chuba sydd av ett svart valkad ylleväv, medan man idag oftare använder chuba av nambu, yllekypert eller andra tyger. Chuba delas in i ett slag för män, ett slag för kvinnor. Männens chuba är oftast rymlig och har långa och vida ärmar, vid krage och ärmslut sys invändigt en kantremsa i gul brokad. Kvinnornas chuba är något mindre, längs kragen finns en kantremsa i brokad och chuban finns av två slag: med och utan ärmar. Formgivning av krage och höger slag följer traditionella tibetanska ytterplagg med knäppning i tre steg: halsknapp, bröstknapp och armhåleknapp. Chubans nederkant har slitsar på båda sidor och slitsen kantas med sidenbrokad. Historiskt symboliserar slits en rik familj, varför endast ett fåtal kvinnors hade slitsad chuba; kvinnor hade inte heller vanan att bära stora och vida manschubor. Numera har däremot kvinnochuban generellt slitsar, vid festliga tillfällen kan kvinnor också bära vida manschubor medan kvinnochubor vanligen används vid förberedelser inför bröllop eller enklare sammankomster. Kvinnors och mäns chubor bärs på samma sätt: höger ärm dras av armen och stoppas antingen in i midjebandet eller det ornamenterade bandet på kroppens baksida, eller så får den hänga naturligt.

Midjeband

Om midjan knyts midjebandet gyatra, vävt av ylle. Historiskt var det långt så att det kunde lindas tre varv runt midjan, numer bärs det som ett dekorativt skärp och denna enklare version går endast ett varv om midjan. Dess konstruktion liknar det ornerade skärpet och kan knäppas direkt runt midjan. På båda sidor om höfterna pryds bältet av silverornament formade som blommor och kallas tsarlo, de dekoreras ovanför med pärlor, turkos och korall, undertill hänger omkring fyra silkestofsar i färger som grönt och rosa.

Midjeplagg

Runt midjan knyts ett randigt midjeplagg som kallas pangkhab. Det tillverkas av tyg i horisontellt arrangerade regnbågsränder. Midjeplaggets övre kant och vid de två hörnen kantas med gul brokad.

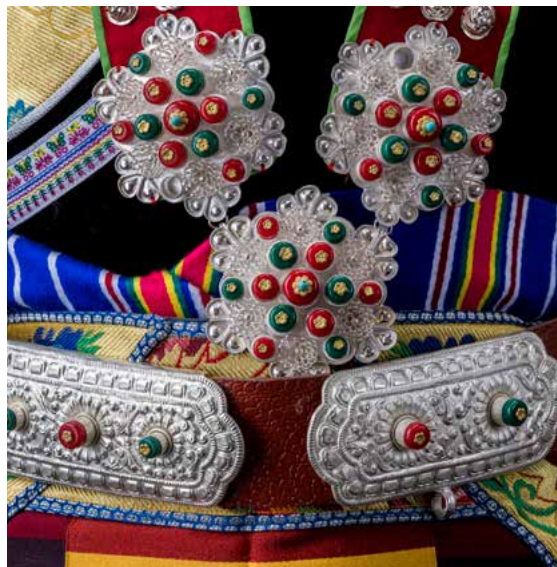
Skor

Förr bars läderstövlar som lokalt kallas för gyalham hoezi, numera bärs oftast stövlar i läder eller tyg som köps på marknaden.

Andra utsmyckningar

På öronen bärs örhängen med tre skikt korall som består av turkos, korall och agat staplat sekventiellt. Idag bär många kvinnor lungthang-örhängen som smids i guld och silver och kallas nadog, eller makaraformade örhängen.

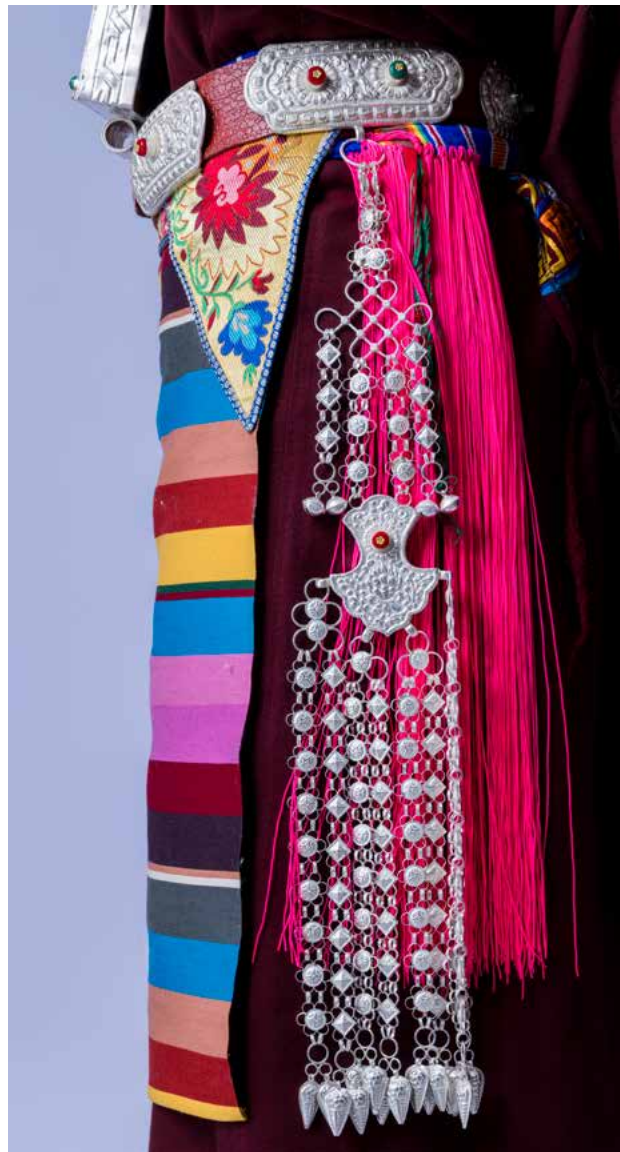
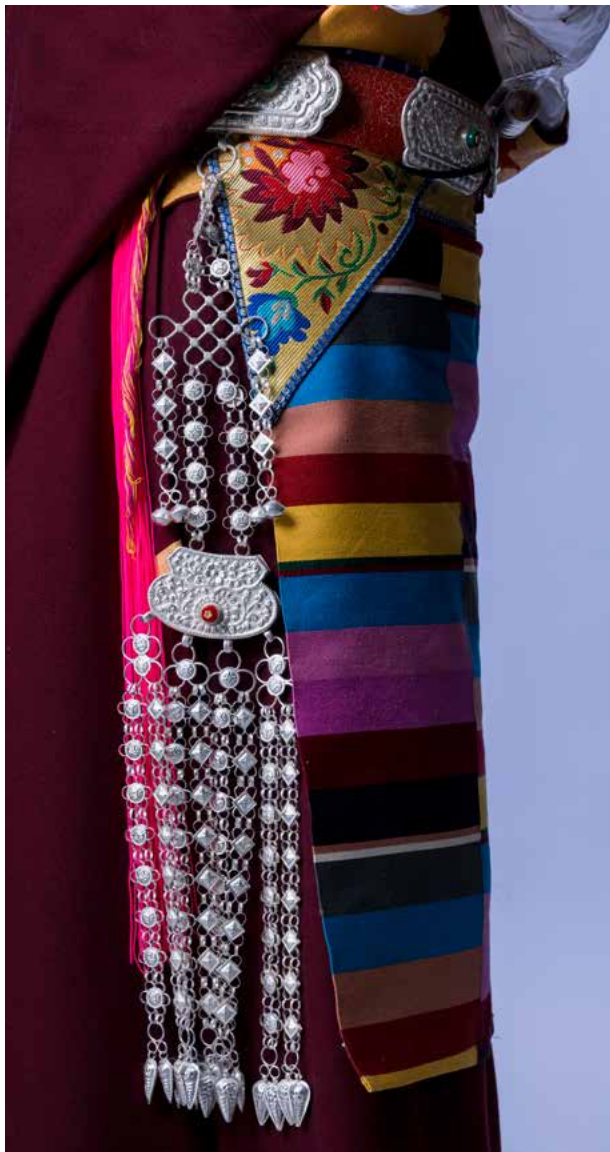
Halsen pryds av halsband trädde med turkos, korall och silverpärlor som har ingraverade mönster. Dessutom bärs ett platt smycke, lokalt kallat purdri på röd botten arrangeras många små silverbubblor och i båda ändar finns blomformiga silverbubblor med infattad turkos och korall. Enligt vad som berättas bars det förr som halsknäppning men den typen av smycken har blivit större och längre, numera kan de hänga ned på magen. Dess botten gjordes tidigare av gyalo-truk eller röd truk, nu görs den oftast av tyg som köps på marknaden. Vissa bär även ga'u-skar i turkos- och korallinfattad silver med de tolv zodiakdjuren eller sexkantiga ga'u-skar.

Över midjebandet bär man sedan skärpornamentet chabma chaktag: ett underlag av rött tyg på vilket guldbubblor eller silverbubblor är infattade. På midjans framsida hänger lozung, som görs i silver; på höger sida hänger en pung och på vänster en nål-ask. Enligt lokalbefolkningen var smyckena förr utsökta och små till formatet men senare, på grund av konkurrens mellan människor och mellan familjer, uppstod med tiden seden att bära större smycken, varför smycken är relativt stora nu.

Vidare finns följande sångtext i den lokala kordro-dansen:

Tre skikt korall är mitt, flickans, öronsmücke: att välja ett bland hundra ser bra ut, två bland tvåhundra blir vackrare ändå.

Ga'u med tolv zodiakdjur är mitt, flickans, halssmycke: att välja ett bland hundra ser bra ut, två bland tvåhundra blir vackrare ändå.

Underskjorta sydd i kokongsilke är mitt, flickans, klädessmycke: att välja ett bland hundra ser bra ut, två bland tvåhundra blir vackrare ändå.

Midjebandet gyatra utanpå chuban är mitt, flickans, midjesmycke: att välja ett bland hundra ser bra ut, två bland tvåhundra blir vackrare ändå.

Midjeplagg likt regnbågen vid himlens rand är mitt, flickans, förklädessmycke: att välja ett bland hundra ser bra ut, två bland tvåhundra blir vackrare ändå.

Stövelband med med fågelsspår och sparv avtryck är mitt, flickans, stövelsmycke: att välja ett bland hundra ser bra ut, två bland tvåhundra blir vackrare ändå.

Och många sånger finns av det slaget, som lovprisar kvinnors klädedräkt.

I Yakra finns en rik sång- och danskultur, däribland piwang stränginstrumentsdans. Särskilt vid bröllop och andra tillfällen klär man sig i utsökta dräkter, på så sätt upprätthåller och vidareför man den traditionella klädedräkten.

Yakra, kvinnors dräkt 047

03

བདེ་ཆེན་ཇོང་གི་གོས་རྒྱ།

DECHEN,
DRÄKT

① རོད་རྒྱུང་། རོད་བཅེངས།
Todkyong/
Tod'ching

② ན་ཐེར།
Nadaer

③ ན་ལོང་། ན་དགེ།
Natri

④ སྤང་བ།
Changwa

⑤ འབྲུང་དགེ།
Purdri

⑥ རྩོད་གོས། སུ་སྦུང་།
Todgo/Phutung

⑦ འབའ་ལྷ།
Chuba

⑧ ཆབ་མ།
Chabma

⑨ རྒྱ་ཁྱ་རགས།
Gyatra-
midjeband

⑩ བང་བག་བ།
Midjeplagg

① སོག་ཤྱ།
Sogshwa

② སྟོང་གོས།
Skjorta

③ བརྒྱུ་གྲི།
Lång kniv

④ དཔུལ་ཐུག།
Penningpung

⑤ སྒུ་བ།
Chuba

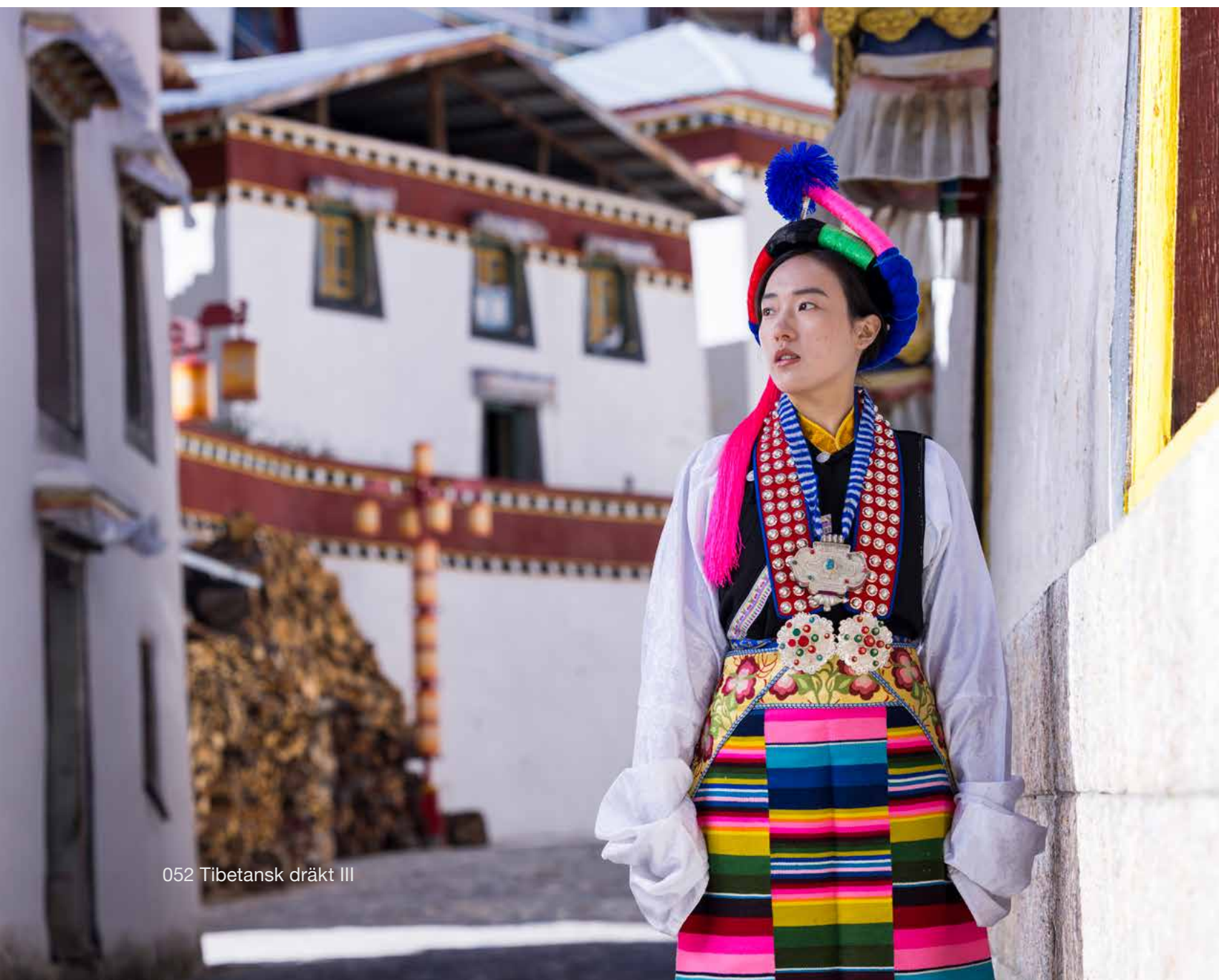
⑥ འབྲུ་རས་དོར་མ།
Kokongsilkesbyxor

⑦ ཀོ་ལྷམ།
Läderstövlar

Dechen härad ligger vid foten Khawakarpo-massivet, längs Dzachu-floden. Genomsnittlig höjd över havet är 4200 meter, området har ett högplatå-bergsterrängsklimat. Invånarna livnär sig huvudsakligen på jordbruk. Kring Nagtrog och Bade i Dechen härads södra delar bär invånarna en särskild typ av dräkt vid högtidliga tillfällen.

Kvinnors dräkt

Den fullständiga dräkten består av skjorta, chuba, gewa-midjeband, midjeplagg, stövlar samt smycken som huvudprydnad, örhängen, purdri, chabma chaktag, tsarlo och singsi.

Huvudprydnad

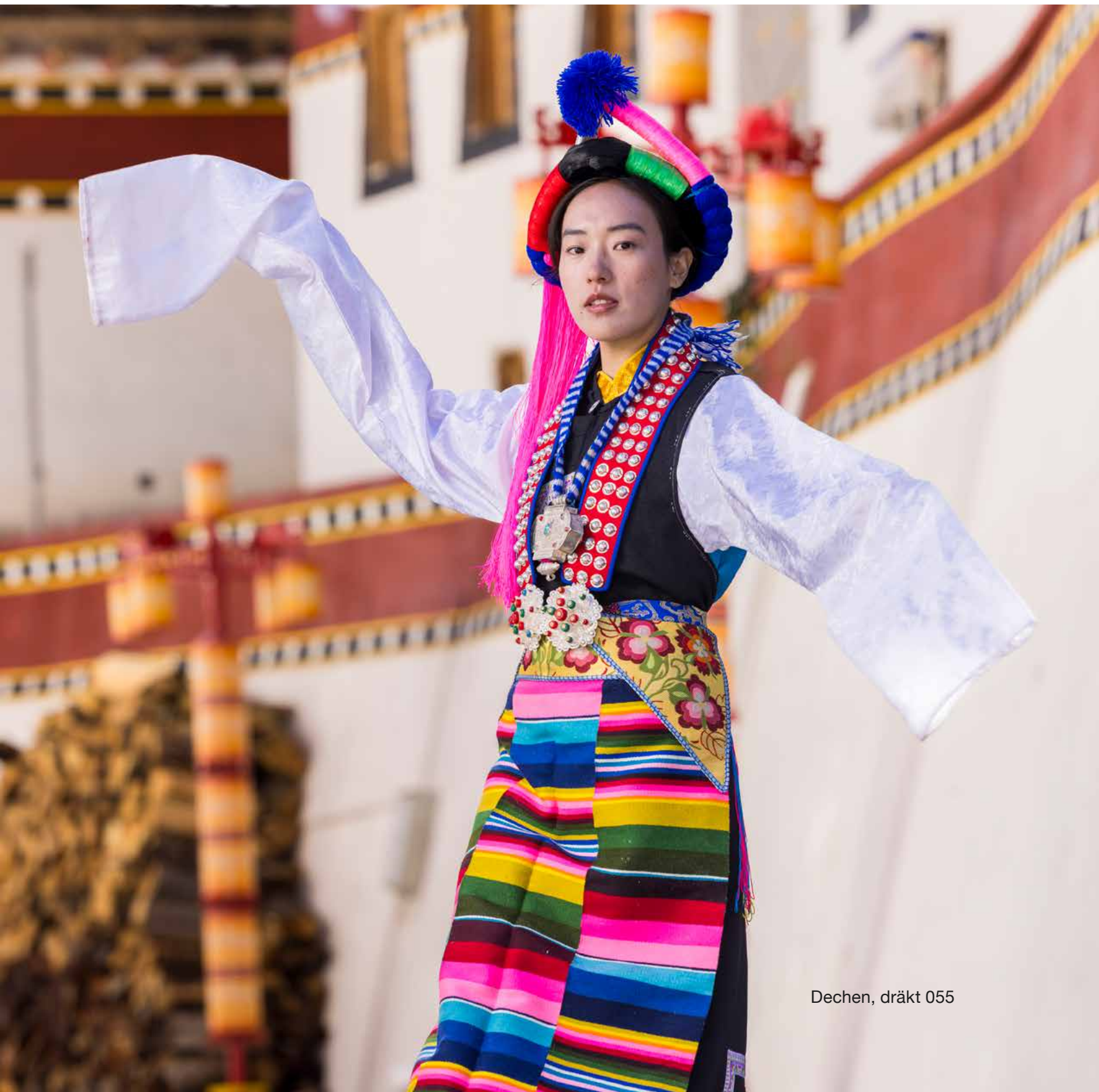
Förr delade kvinnorna håret jämnt i två slingor, en till vänster och en till höger, och flätade till två tjocka treflätor, i flätornas ändar flätades silkestrådar in varefter silkestrådar i olika färger i tur och ordning lindades om flätorna. Därefter trädde flätorna in i två silverrör som kallas sotung, i flätornas ändar finns längre silkestråds-tofsar, allt som slutligen virades samman uppe på huvudet. Frisyren kallas todkyong eller tod'ching. På bröllopsdagen bar varken bruden eller de som tog emot gästerna denna frisyra, i stället fördes flätan från ryggen fram under vänster armhåla och stacks in i midjebandet som silkestrådstofsarna hängde framför kroppen, vilket var ett sätt att uttrycka respekt gentemot föräldrar, släktingar och vänner. Det sägs att man förr även bar ett silversmycke

på höger sida av todkyong, kallat nadaer och till formen liknade en rund skiva med korall infattad i mitten, men numera är det ganska sällsynt. I stället köper man idag färdiga todkyong på marknaden, på dem finns silkestrådar i rosa, blått, grönt och andra färger lindade i följd, bakom höger öra lämnas en längre silkestrådsfrans som hänger ner och ovanför pannan pryds frisyren med garnfransar och silverrör. Huvudprydnadens helhetsform liknar en nosring för boskap och kan bäras direkt på huvudet. Äldre personer lindar rosa och andra färgade ulltrådar till snodda flätor, eller flätar dem till treflätor, vilka sedan lindas upp på huvudet, en frisyra som kallas godre.

Skjorta

Lokalt kallas skjorta todgo eller phutung och tillverkas av vitt bomullstyg eller av kokongsilke, kragen kantas med sidenbrokad. Eftersom ärmarna är förhållandevis långa kavlar man vanligtvis upp dem till vardags, först när man dansar Dechen-kordro låts de falla.

Dechen, dräkt 055

Chuba

Utanpå skjortan bärs en långärmad chuba med sprund till vänster och höger i nederkanten, lokalt kallas den ba'lwa; man kan också bära en ärmlös chuba, vilket kallas hrantsi eller ärmlös jacka. Ba'lwa finns i flera varianter: truk-ba'lwa, tyg-ba'lwa och gyalo-truk-ba'lwa och jakhår-ba'lwa. Numera tillverkas ba'lwa sällan av lokalt fårullsgarn eller jakhår och därför bär kvinnor oftast ba'lwa köpta på marknaden, sydda av svart och vitt tyg eller truk. Om ärmlös jacka görs av truk sägs blått vara den mest populära färgen. I *Krönika över byn Nagtrog i Dechen härad* (nedan kallad *Bykrönika*) finns följande beskrivning:

Bruden och brudtärnorna bar lång truk i en klarblå färg lik turkos. På överkroppen var de klädda i aprikosgula sammetsplagg dekorerade med guldbroderi. Över hårflätor sammanflätade med silkestrådar virades utsökta huvudprydnader av guld- och silvertråd. Från båda öronen hängde ädelstensinfattade örhängen. På bröstet bars en tredelad ga'u-ask i vilken samlades ädelstenar. Om halsen ringlade halsband av turkos och korall. Om midjan knöts ett sidenskärp i regnbågens fem färger och på vardera sidan hängde små påsar och nål-askar av guld och silver, därunder dinglade små klockor som klirrade. Nedtill bar man dessutom ett midjeplagg med trekantig sidendekor längs kanten.

Av detta framgår att Dechen-kvinnornas klädsel var rik och praktfull. Även på fotografier från omkring 1980 kan man se sådana ba'lwa och ärmlösa jackor.

Gyatra-midjeband

Runt midjan knöts ett gyatra-midjeband vävt av fårull. Förr kunde det vara så långt att det gick tre varv runt midjan, numera har det förändrats till ett platt, envarvsmidjeband i ull, det liknar ett ornamentskärp genom att det knäpps direkt runt midjan, vilket gör det lätt att bära.

Midjeplagg

Förr tillverkades midjeplagg med färgade ränder av yllefilt, nederkanten pryddes med tofsar. Dagens midjeplagg görs främst av siden eller mönstrat tyg med sidenbrokad längs övre kanten och de två övre hörnen pryds med triangulära sidenbrokadsdetaljer som kallas najog; över hela förklädet löper många regnbågsmönster horisontellt.

Stövlar

Det sägs att man på fötterna förr bar stråstövlar, läderstövlar, gyalo-truk-stövlar och tygstövlar. Numera, också vid högtidliga tillfällen, används sällan traditionella tibetanska stövlar, i stället bär man marknadsinköpta läderstövlar i tibetansk stil.

Andra utsmyckningar

På denna ort kallas örhängen för natri. Bland dem finns ett slags örhängen som kallas natri chusrin karmo, de är i silver, infattad med turkos och korall, och sammanlänkad med blomformade silverkedjor. När man tar dem på sig träs silverkedjan genom håret, vilket fixerar örhänget.

Runt halsen bärs ett platt smycke kallat purdri. Den har rött tyg som underlag, ovansidan dekorerar med tre täta rader av små silverbubblor och i vardera ände sitter tre, något större silverblommor infattade med turkos och korall. Det sägs att purdri förr liknade ett kraghalsband dekorerat med två rader silverbubblor och bars genom att knäppas fast vid kragen; i dag är formen något större, längre och hänger som ett halsband. Tidigare var underlaget oftast i gyalo truk eller röd truk, numera används oftast tyg inköpt på marknaden. Runt halsen bärs även changwa, ett halsband som träs av turkos, korall, bärnsten och dzi-pärlor, med dem bärs samtidigt fyrkantiga ga'u-askar i silver och andra smycken.

Dechen, dräkt 059

Vid midjan bärs chabma, underlaget är i rött ylle eller tyg och det har en blå kant, det pryds med cirka fem påsydda silverplattor infattade med turkos och korall. Därtill finns ett silversmycke, tsarlo som hänger på sidor om höften: på dess blomformiga lyckoknutar infattas pärlor, turkos, korall och längst ner hänger fyra tofsar av silkestrådar i grönt och rosa. Denna utsmyckning sägs inte ha funnits förr utan blivit populär först under senare år.

På båda sidor om midjan hänger även singsi dira, en silverutsmyckning infattad med turkos, korall och pärlor på ovansidan, på undersidan finns åtta rader blomformiga tofsar av silverkedjor och längst ner, små påsar och nål-askar.

På handlederna bärs silverarmringar eller elfenbensringar kallade ya'nyung eller la'nyog. Förr bar man silverringar på fingrarna, idag är det oftast guldringar.

Dessa smycken bärs av både unga och gamla, främst till högtidskläder vid nyårsfester och andra folkliga aktiviteter. I vardagen bär man dem sällan, med undantag för vissa äldre personer.

Mäns dräkt

Den övergripande stilen på Dechen-männens dräkt liknar dräkten på andra områden i tibetanskt präglade regioner: håret flätas tillsammans med silkestråd till en trefläta och i flätan träs smycken som elfenbensringar, tumringar av jade och fingerringar in, slutligen viras flätan upp ovanpå huvudet.

På huvudet bar man förr rävhattar, sogshwa, utländska hattar, tsering kyinkheb. Sommarhattar och vinterhattar skilde sig åt, som det sjungs i en lokal visa:

På sommaren bärs utländsk hatt, på vintern bärs tsering kyinkheb.

Aristokrati och ämbetsmän bar även chegdama, vars topp pryddes med fina korallsträngar eller ihåliga knutar gjorda av tygband. Sogshwa bärs numera av brudgummen vid bröllop och liknande tillfällen, medan andra bär tsering kyinkheb. I *Bykrönika* finns en lovsång till hatten som sjöngs vid brudhämtning och brudföljning:

På hjässan en gul hatt

i färg som den gyllene solen,

tofsen liknar solstrålar och

längs kanten löper guldtråd broderat,

toppen pryds av röd korall.

Med den blir en duktig man storslagnare ändå.

Så vet vi att det även förr fanns sed att bära hattar med röd korall som toppsmycke.

På överkroppen bars innerst en vit kokongsilkesskjorta med krage kantad av brokad, kallad todgo. Utanpå skjortan bars en truk-chuba, eller tyg-chuba, på vilka krage och ärmslut kantades med blått tyg. I *Bykrönika* står:

Iklädd en truk-chuba med kant av tiger- eller leopard-päls.

Det visar att man förr bar kläder kantade med vilddjurspäls, en sed som inte längre finns.

Runt midjan bars ett gyatra-midjeband, som knöts baktill med längre tofsar hängande ned från änden. På underkroppen bars vita kokongsilkesbyxor och på fötterna sammetstövlar, läderstövlar eller tygstövlar.

Som det står i *Bykrönika*:

Med sogshwa på huvudet, truk-chuba på kroppen och saglhamstövlar på fötterna.

Vilket visar att det förr också fanns en tradition att bära saglhamstövlar.

I örönen bars runda silverörhängen infattade med turkos och korall – a'long – men de bärs nästan inte av någon numera. Runt halsen bars en liten rund ga'u-ask kallad changab, vid högtidliga tillfällen bars en större ga'u-ask, snett hängande under vänster arm, med motivet de åtta lyckosamma symbolerna.

Vid midjan bars en penningpung – nulkheb – den hade läder som bas och ovanpå fästes blomformade silverbubblor eller silverplattor infattade med korall; nedtill var små ga'u-formade hängsmycken, sammanlänkade med silverkedjor. Vid midjan stacks en lång kniv kallad dabdri och vid sidan hängde en mindre kniv, kallad dogdri, med tofsar av färgade silkestrådar. Vid kor-dro-dans bars dock normalt inte kniv, istället hängde där eldstål som på den lokala dialekten kallas för chakma.

Det sägs att en del av den lokala turkosen, korallen, örhängena och halsbanden användes till att fylla Shar Mindrol-stupan vid foten av Khawakarpo-berget när den uppfördes, och att en annan del såldes till antikupphandlare, varför gamla smycken är ytterst sällsynta i dag. Förr behärskade lokalbefolkningen på samma sätt utsökta hantverkstekniker, såsom växtfärgning, men i takt med att livet blivit mer bekvämt har dessa färdigheter gradvis gått förlorade.

Oavsett vad för kultur det gäller är den som en klar historisk spegel: tydligt återspeglar den livets uppgång och nedgång under varje period. Dechens dräkter och sedvänjor visar på ett levande sätt de omvälvande förändringarna i den platsens kultur och liv.

04

མཐའ་ཕྱི་ལྟ་བུ་མེད་ཀྱི་གོས་རྒྱ།

TACHU,
KVINNORS
DRÄKT

① ལག་ཁྱེས།
Lakchyi

② མགོ་དགེས།
Godri

③ རྩེ་ཁོག་
Nakhog

④ གོང་སྟོང་།
Gondtod

⑤ བུ་སྐྱུང་། ལག་ཁྱེས་སྟོང་།
Phutung/Godtod

⑥ གཤུ། རྩེ་ཁོག་
Ga'u-ask

⑦ སྐྱུ་ཕ།
Gewa

⑧ བ་ཁོག་
Pakhog

⑨ སིང་སི།
Singsi

⑩ རྩེ་ཁ།
Hrema

Tachu köping lyder administrativt under Weixi härad i Dechen tibetanska autonoma prefektur. Medelhöjden över havet är cirka 2000 meter och området har ett tempererat monsunpräglad klimat. Historiskt har under olika perioder bland annat den tibetanska dynastin och kungarikena Sadang, Nanzhao och Dali styrt över detta område och därför har tibetaner, nakhi, yi och lisu samt andra folkgrupper levt tillsammans här, deras kulturer och folkliga sedvänjor har därigenom ömsesidigt påverkat och sammanflätats – särskilt gäller det de lokala klädedräkterna. Även om hantverk, material och konstruktion i stort liknar dräkter i områden som Kongzera, Shoklinga och Thokteng längs Drichu-flodens dalgång, har benämningar på plagg och smycken tydligt regionala särdrag.

En komplett dräkt består av huvudduk, överplagg, ärmlös jacka, midjeband, kjol och stövlar samt smycken som örhängen, ga'u-ask, halsband, pakhog och singsi.

Godri

Förr flätade de lokala kvinnorna håret i tunna treflätor. Färgade ulltrådar flätades in i hårändarna, därefter lindades flätorna uppe på huvudet med flätänden hängande bakom vänster öra. Den frisyren kallas godri. Förutom ett fåtal äldre kvinnor flätar nästan ingen håret på det sättet längre, i stället flätas svarta, blå och rosa ulltrådar samman till en separat godri som bärs direkt på huvudet.

Huvudduk

I enlighet med traditionen viras en huvudduk av rött tyg, kallad lakchyi, om godri. Den är cirka 4 meter lång och 8–10 centimeter bred. När man virar huvudduken täcks först hjässan med ena änden, därefter lindas den varv efter varv jämnt runt huvudet. Sättet att linda liknar det i Kongzera, Termarong och Shoklinga. Äldre kvinnor använder svarta huvuddukar, medelålders kvinnor purpurroda och unga, ogifta kvinnor röda. I dag syr kvinnorna ihop huvudduken med godri till en enhet som kan bäras direkt, de flesta bär också röda huvuddukar.

Tachu, kvinnors dräkt 071

Överplagg

Överplagget kallas lokalt gongtod och brukar tillverkas av brokad eller annat tyg i rött eller blått. På insidan av nederkanten sys ett stycke vitt kokongsi-den med fransar som dekoration, en detalj som kallas tsilen. Det sägs bero på att man tidigare brukade bära en hel vit skjorta under överplagget, men senare förenklade det genom att för det estetiska intrycket bara sy fast en kant.

Ärmlös jacka

Utanpå överplagget bärs en ärmlös jacka kallad phutung eller gagtod. Krage och nederkant är kantade med brokad och guldtråd. Fram- och baktill samt på vänster och höger sida av nederkanten finns sprund. Tidigare tillverkades ärmlösa jackor främst av linne och liknande material, numera används mest brokad, eller tyg, i färger som gult, rött och grönt. Äldre föredrar enkla, sobra modeller medan de yngre tycker om starkare färger. Man har också vanan att bära en vit khata över axeln och knyta den diagonalt under höger arm, vilket ses som en lyckobringande symbol.

Midjeband

Midjeband kallas på den lokala dialekten för gewa. Det knyts något löst utanpå den ärmlösa jackan och överplagget, på kroppens baksida faller de båda ändarnas fransar naturligt ned till knäveckan. Förr vävdes midjebanden i material som valkat ylletyg, numera tillverkas de oftast av färgat tyg som köps på marknaden.

Kjol

Nedre delen av dräkten utgörs av en svart långkjol kallad hrema. Den är sydd av tyg och har många veck. I midjan har kjolen knytband i tyg, så att den kan knytas direkt om midjan. Förr syddes sådana kjolar av fårull eller jakhår som vävts för hand, i dag sys de mest av marknadsköpt tyg.

Skor

Tidigare bar kvinnorna tibetanska stövlar med flerskiktad sula eller tygstövlar på fötterna, medan man numera generellt använder vanliga läderstövlar som köps på marknaden.

Smycken

I öronen bärs örhängen som lokalt kallas nakhog – na betyder öra, khog betyder ring. Kvinnor bär oftast silverörhängen infattade med turkos och korall. Traditionellt bars öronringarna direkt i hålet som tas i örsnibben, men i dag tar nästan ingen stora hål i öronen, så kvinnorna förbinder de två örhängena med en öronkedja i silver, öronkedjan löper genom och fästs i huvudduken. De båda örhängena hänger sedan ned naturligt vid öronen.

Runt halsen bärs en fyrkantig ga'u-ask, smidd i silver och infattad med turkos och korall. På den lokala dialekten kallas ga'u-asken för gehon, den infattade turkosen för churlok ngo'rilma och korallen för churlok martsam. Om halsen bärs dessutom ett halsband – det kallas changwa och består av av turkos och korall trädde i följd – som vissa använder det som rem till ga'u-asken.

Om midjan knyts ett skärp-ornament kallat pakhog, med rött läder eller brokad som botten pryds det med silverbubblor och silverplattor. Silverbubblorna sägs ha varit mindre förr, än idag.

På nedre delen av dräkten hänger även ett silversmycke kallat singsi. Det består av två eller tre dekorationer som har formen av ga'u-askar i silver och sammanlänkas vertikalt med silverkedjor för att fästas vid det ornamenterade skärpet, varifrån de hänger ned. På höger och vänster sida av dessa dekorationer formade som ga'u-askar används tre eller fyra sammanbindande silverlänkar, vars ändar fästs på bältets högra och vänstra sida. Detta är den moderna, populära formen. Traditionell singsi var små dekorationer i form av pungar och nålaskar som hängde direkt ned på låren på vardera sidan.

Dessa dräkter bärs huvudsakligen som högtidsklädsel vid festivaler och folkliga aktiviteter. I vardagen bär äldre kvinnor oftast endast ett blått eller vitt veckat förkläde med vit eller blå kant, som knyts i midjan och når till knäna.

I närheten av Tachu finns även en gren av nakhi som själva kallar sig malimasa. Vid rituella ceremonier bär de särskilda dräkter, men vid bröllop bär de den tibetanska dräkten från Tachu.

Tachu har synnerligen gynnsamma naturresurser och genom att flera folkgrupper lever tillsammans här, har kulturen formats genom möten, påverkan och sammansmältning. Varje folk har bevarat och fört vidare sin egen tradition, samtidigt som den lokala dräktkulturen och de folkliga sång- och danstraditionerna har utvecklats i ett ömsesidigt beroende och en gemensam blomstring.

05

འབའ་བློས་ཀྱི་གོས་རྒྱ།

BADROE,
DRÄKT

① ཆེ་རིང་སྒྲིན་ཁེབས།
Tsering
Kyinkheb

② མགོ་དྲིལ།
Godri

③ སྤ་སྤྱང་། འགག་སྟོང་།
Ärmlös jacka

④ ཨ་ལྷ། སྟོང་འབོག་
Alha/Topok

⑤ སྤ་བ།
Chuba

⑥ རྒྱབ་བཏགས།
Gyabtag

⑦ ལག་རས།
Näsduk

⑧ སྤམ་མོ།
Nammo

⑨ སྤམ།
Stövlar

① ལག་བྱིས།
Lakchyi

② རྟོ་ཁྲིག་
Örhängen

③ ཡ་ལྷ། སྟོད་འཕོག་
Alha/Topok

④ ཐུ་སྦྱང་། ལག་ག་སྟོད།
Ärmlös jacka

⑤ ལག་རས།
Näsduk

⑥ སིང་སི།
Singsi

⑦ རྩོ་ཐོ།
Hroto

Badroe är en by belägen sydost om Tachu i Weixi härad, genomsnittlig höjd över havet är cirka 2 500 meter och klimatet är tempererat monsunklimat.

Lokala namn på platsen inkluderar Badroe, Batrho och Badrong. Enligt den mest spridda berättelsen flydde några familjer hit från Bathang, gradvis växte släkterna och samhället utvecklades till dagens stora by med över 200 hushåll. Betydelsen i namnet Badroe sägs vara "fly från Bathang".

Folkliga sedvänjor och klädedräkter i byn Badroe skiljer sig något från omgivande områden för att präglas av en tydlig lokal karaktär. I synnerhet de historiskt djupt rotade traditionella sång- och dansformerna repa och chamdok är synnerligen rika och mångskiftande. Vid framförandet av chamdokdansen inbjuds först gudomliga väsen som himmelska gudar, naga och lyckogudar; när framträdandet är slut ledsagas himmelsgudar och nagakungar respektfullt tillbaka som man frambär böner om att lyckan må anlända. Det sägs att dansen huvudsakligen utförs för att för byborna be om lycka och hälsa, rika skördar, samt avlägsna onda andar och hinder. Vid dessa framträdanden bär både män och kvinnor särskilda dräkter.

Mäns dräkt

Hela dräkten omfattar bl.a. tsering kyinkheb, skjorta, ärmlös jacka, chuba, byxor och stövlar samt accessoarer som khata, tumring och ryggband.

Godri

Tidigare hade männen långt hår som flätades i treflätor, därefter flätades röd silkestråd in i ändarna som till sist virades om huvudet. Den frisyren kallas godri. Numera har väldigt få män långt hår, men för att bevara traditionen flätas färgade silkestrådar i rosa, blått eller grönt till treflätor som viras på utsidan av hatten tsering kyinkheb, vilken därefter bärs på huvudet. Det är en särpräglad metod att vira håret, olik den i andra trakter.

Huvudbonad kallas lokalt hrawa. Förr bar man västerländska hattar, rävsinnshattar, tsering kyinkheb och tvättbjörnshattar, idag bär man främst tsering kyinkheb sydda i konstpäl. Rävskinnsmössor och liknande bärs nästan inte alls numer.

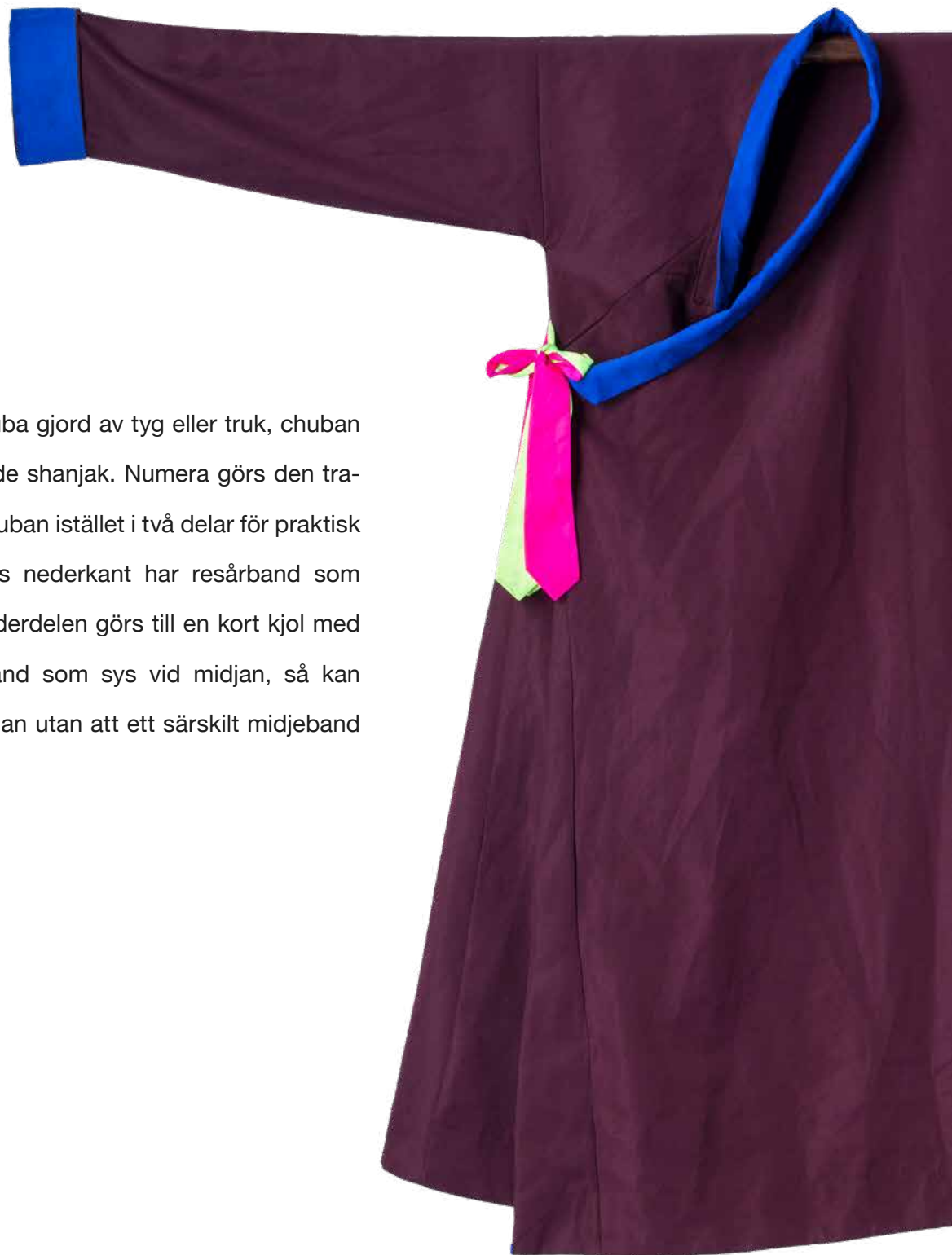
Skjorta och ärmlös jacka

Innerskjortan, på denna ort kallad alha eller topok, är av vitt tyg med brokadmönstrade kanter vid hals och ärmslut. Utanpå denna bärs en svart ärmlös jacka vars yttre lager är av guldsammet, insidan är av filt eller blått tyg, krage och ärmlinningar kantas med brokad och nederkanten har slitsar på höger och vänster sida.

Chuba

Ytterst bärs en röd chuba gjord av tyg eller truk, chuban har blå kantband kallade shanjak. Numera görs den traditionella tibetanska chuban istället i två delar för praktisk användning: överdelens nederkant har resårband som håller den på plats, underdelen görs till en kort kjol med veck baktill och tygband som sys vid midjan, så kan den hållas fast vid midjan utan att ett särskilt midjeband behövs.

Byxor

På underkroppen bärs vita byxor som lokalt kallas nammo. De sys av tyg eller kokongsilke, byxbenen är vida, längs bensluten är det fransar som naturligt hänger ned över stövlarna när man bär byxorna. Förr, vid chamdokdansuppträdanden, fästes en extra bit vit kokongsilkestyg nedanför knäna, efter dansen togs den sedan bort.

Stövlar

På fötterna bärs stövlar – av läder, sammet eller tyg – som kallas hoezi. Nu, vid chamdokdans och andra festliga tillfällen, bär de flesta läderstövlar med sulor i flera lager.

Accessoarer

Över nacken hänger en rent vit khata, dess båda ändar knyts framtill på bröstet eller hänger fritt, och den sägs symboliserar lycka. Vid bröllop bär männen ga'u-askar, men normalt inte vid chamdokdans.

Både män och kvinnor har seden att hålla en vit näsduk i höger hand, vilket sägs ha sitt ursprung i att när man först dansade ari shon-dansen höll fördansaren vitt jak-hår i handen och det utvecklades gradvis till att man höll en khata och en näsduk. Enligt en annan förklaring, eftersom chamdokdansen måste framföras hela natten, använde dansarna den vita näsduken till att torka svett och det ska så småningom ha utvecklats till sedvänja.

Det finns även en sed att på tummen bära tumring av elfenben. Vid bågskytte, när man släpper bågsträngen, tjänar den som skydd för tummen, men numera är den mycket sällsynt. Som utsmyckning vid midjan fästs ryggband av sidenband i fem färger, kallade gyabtag. De används endast vid framförandet av chamdokdansen och bärs inte vid andra högtider eller festliga tillfällen.

Kvinnors dräkt

Hela klädedräkten omfattar huvudduk, skjorta, ärmlös jacka, kjol och skor samt smyckena örhängen, ga'u-ask, armband och khata.

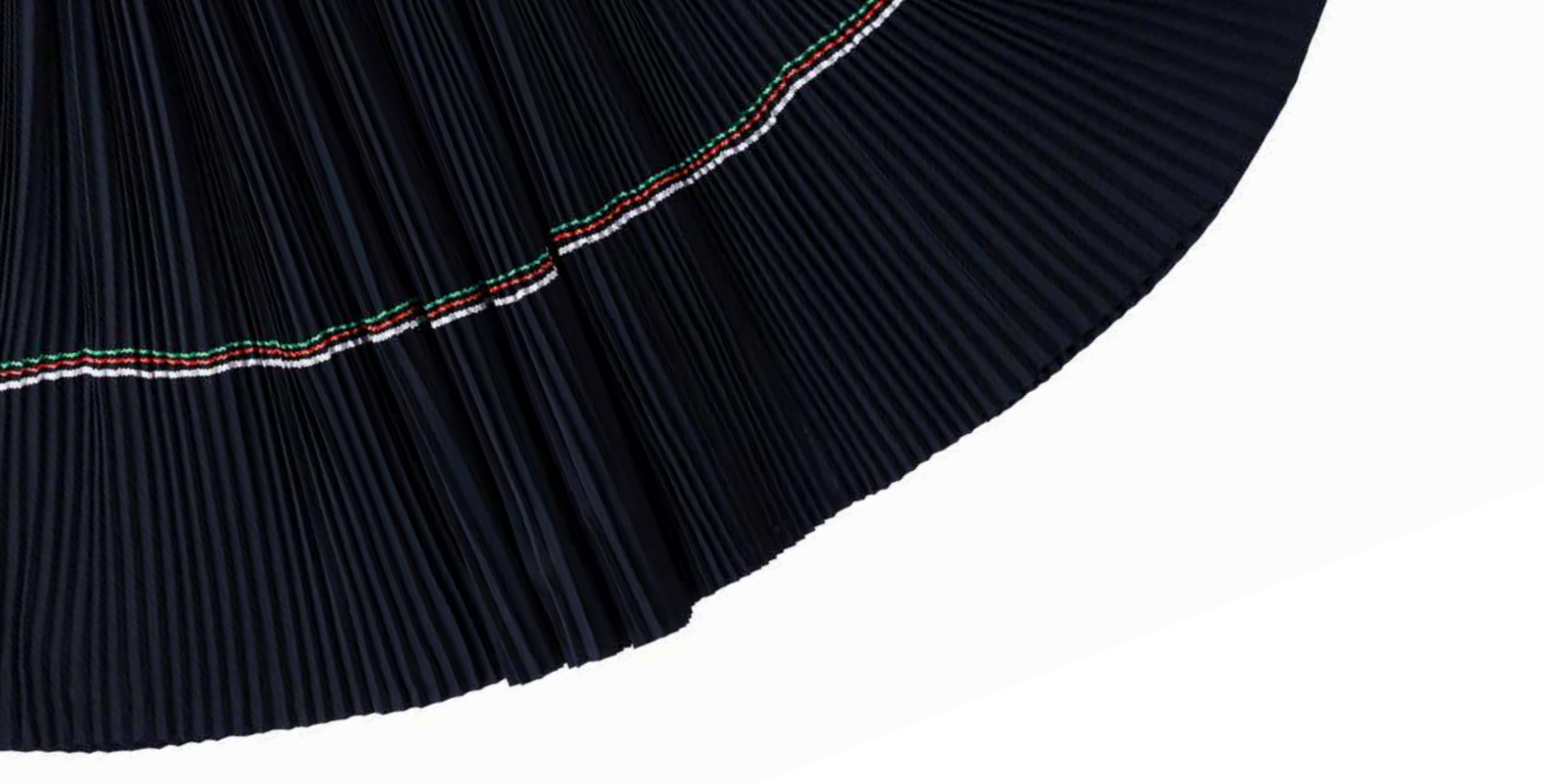
Tidigare flätade kvinnorna håret i treflätor med inflätad silkestråd i ändarna , vilket sedan virades runt huvudet. Numera flätar få sitt hår, istället använder man gula, blå och rosa garn som flätas till treflätor och lindas på huvudet. På flätorna viras en svart huvudduk, lokal kallad lakchyi, den är cirka 2 meter lång och 10 centimeter bred. När den sveps täcks först huvudet med ena änden och resten viras medurs, runt huvudets ovansida. Huvuddukens färg, material och metod följer traditionen ännu idag.

Skjorta och ärmlös jacka

På överkroppen bärs innerst en rosa skjorta, lokalt kallas alha eller topok, vars krage och ärmslut är kantade med mönstrad truk, på insidan av nederkanten är ett vitt tyg med fransar fastsytt. Utanpå skjortan bärs en ärmlös jacka dess ytterskikt är gjort av guldsammet och fodret är av filt eller blått tyg, krage och ärmslut är kantade med brokad och på nederfällens vänstra och högra sida finns slitsar.

Kjol

Förr bar man på underkroppen en svart, mångveckad kjol kallad hroto, gjord för hand i fårull eller jakhår. Nu bär man oftast tygkjolar som köps på marknaden, stilen liknar den i de omgivande områdena.

Skor

På fötterna bärs tibetanska stövlar med sula i flera lager, hoezi, som tillverkas av läder eller guldsammet; numera bär man oftast läderskor eller tygskor köpta på marknaden.

Smycken

Örhängena är silverörhängen kallade "tre skikt korall", de bärs inte direkt i öronhålen, istället sätter man först en liten ring i varje öronhål och sedan hänger man de två örhängena på de små ringarna, de sammanbinds med en silverlänk kallad natag: öronlänken löper ovanför huvudduken för att sedan fästas.

Runt halsen har man vanan att bära en sexkantig ga'u-ask i silver, på den är turkos och korall infattade. På handleden bärs ett elfenbensarmband kallat la'nyog, ett armband som förutom att vara utsmyckning också sägs ha förebyggande verkan mot exempelvis stroke.

Därtill har man en vit khata från bröstet över axeln och till ryggen, där den knyts, och ändarna hänger naturligt ned. Enligt den tibetanska föreställningen som värdesätter gynnsam beroende-uppkomst symboliserar detta att det inre sinnet är rent och fläckfritt, det står också för att man frambär en vit khata till alla människor. Vid tillfällen såsom bröllop har kvinnor seden att bära små smycken såsom singsi, men dessa bärs i regel inte när man framför sång- och dansformen chamdok.

I det dagliga livet viker äldre kvinnor en huvudduk i blått tyg kallad lakchyi i två lager och virar den runt huvudet; lakchyi har broderade dekorationer längs alla fyra kanter och är försedd med tofsar. Huvudduken fixeras med treflätor av ullgarn i blått, rosa, svart och andra färger. På baksidan av midjan knyts ett blått, mångveckat midjeplagg, med eller utan kantning.

Män som kvinnor har vanan att vid framförande av chamdokdansen fästa shokpag vid tinningarna; shokpag är cigarettpapper bestruket med kåda. Detta härrör från att man förr dansade hela natten, att fästa xiuba förebyggde yrsel eller slaganfall och liknande.

Att framföra dansen chamdok anses ha en särskild effekt på att be om gynnsamma vindar och timligt regn, att avvärja naturens förstörelse i form av frost och hagel, förr hade därför människorna här seden att framföra chamdokdans en gång varje år. Vid framförandet sjöngs följande sångtext:

Huvudduken samlar sidenfärger, örhängen staplar korall i tre lager, på bröstet ashe vita khata, rödlysande beskyddar ga'u, överplagg som solbelysta snöberg, midjeband med alla regnbågens färger, snäckvita byxor med fransar som hänger, läderstövlar med järnspikar trettiosex, stövelband av kinesiskors gyllene silkestråd.

Av detta kan man se att klädedräkten här är en komplett kombination med lång historia.

Nu för tiden, med stöd av danskultur som repa och chamdok, har klädedräkten i byn Bardoe vidareförts väl och fått skydd, den har inte uppblandats av yttre faktorer eller påverkats. Dessa vackra klädedräkter, rika på djup kulturell resonans, attraherar naturligt sinnet hos gäster från alla väderstreck.

06

ཉི་ཤར་རོང་པའི་གོས་རྒྱ།

NIXI,
DRÄKT

1 འཕན་ལྗོད།
Pandro

2 རྩ་ཁོག།
Nakhog

3 འག་ཐུག་དཀར་དམར།
Hatug karmar

4 འཇའ་ཆོན་སྟོང་འཕོག།
Gyatsun topo

5 གཤུ།
Ga'u

6 གཟན་ལྷ། གཟན་ཤོང་།
Zanla/Zandrong

7 ཆབ་མ།
Chabma

8 སིང་སི།
Singsi

9 སྒྲུ་མོ།
Nammo

Nixi härad lyder i dag under Gyalthang stad i Dechen tibetanska autonoma prefektur, har en genomsnittlig höjd på cirka 3000 meter över havet, tillhör klimattypen torr och hett floddalsklimat och invånarna lever av jordbruk samt av en till hälften agrar, till hälften pastoral livsform. Inom häradet finns byar såsom Thangtod, Thangmed, Dekyid och Nagteng; dessa byar är i stort sett likartade i fråga om klädedräkt, smyckesstil och sedvänjor. Även om klädedräkten i Nixi har många likheter med områden i Drichu-flodens dalgång såsom Kongzera, Shoklnga och Waka köping i Derong, så uppvisar den också regionala särdrag i fråga om modeller och sedvänjor för hur man bär den.

Kvinnors dräkt

Hela uppsättningen kläder består av skjorta, ärmlös jacka, gyatra-midjeband, mantel, byxor och skor samt smycken som örhängen, halsband, ga'u-ask, armband, skärporna-mentet chabma, singsi med mera. De lokala kläderna tillverkas huvudsakligen av material som siden, brokad, tyg, truk och läder.

Pandro

Förr hade kvinnor seden att fläta många tunna små flätor, oavsett om de var högtidsklädda eller inte. Först togs en hårslinga från hjässan och flätades till en grov fläta, det övriga håret flätades till flera tunna flätor och därefter sammanflätades alla flätor vid nacken till en något grövre treflåta, i vilken svart ullgarn flätades in; med jämna mellanrum bands den åt med ullgarn i olika färger för att till sist lindas runt huvudet med flätans ände hängande vid vänstra örats sida eller instucken i håret. Denna frisyr kallas pandro. I dag, när äldre kvinnor i sextioårsåldern har flätat håret färdigt lägger de ännu till en liten mängd rosa och grönt ullgarn till det svarta garnet och lindar det därefter tillsammans om huvudet. De unga flätar inte längre sitt hår, vid högtidsklädsel bär de istället direkt en pandro som redan är flätad av ullgarn i färger såsom grönt, blått, gult och svart.

Skjorta

På överkroppen bärs en skjorta som lokalt kallas hatug karmar. Den tillverkas av tyg eller kokongsilke och kragen är kantad med brokad. Såsom ett lokalt ordspråk säger:

Män bär kläder i rent vitt, kvinnor bär kläder i klart rött.

Männen bär huvudsakligen vita kläder tillverkade av exempelvis kokongsilke medan kvinnorna bär kläder i färger som rött och rosa. Skjortans ärmar är antingen längre eller kortare; de långa ärmarna kan nå till marken, de korta endast handleden. Eftersom man vid religiösa sammankomster och bröllop behöver framföra danser bär lokalbefolkningen vanligen långärmade skjortor till högtidsklädsel.

Ärmlös jacka och gyatra-midjeband

Utanpå skjortan bärs en ärmlös jacka som lokalt kallas gyatsun topo, med brokad som yttersida och kläde som foder är den en oumbärlig dräkt för bruden vid hennes bröllop. Utanpå den ärmlösa jackan knyts, jämnt, ett gytra-midjeband som dekoration, det pryds med regnbågs-mönster.

Mantel

På ryggen bärs en rektangulär mantel som lokalt kallas zanla eller zandröng. Den har mönstrat ylle eller guldsammet som underlag, vänster och höger sida är kantade med mönstrat ylle, upptill är den försedd med en bredare kant i gyalo-truk, i mitten smyckas den med ett kvadratisk stycke filt och nederfållen är försedd med röda silkestrådsfransar. Denna typ av mantel anses symbolisera respekt för andra, civiliserad artighet och liknande goda egenskaper, sålunda måste den bäras vid religiösa sammankomster, högtider, audiens hos lamor samt mottagande av gäster och liknande tillfällen.

Äldre kvinnor bär ofta en mantel av jakull som lokalt kallas char, den skyddar utmärkt mot regn. Vid arbete kan den användas som ryggstöd för att skydda ryggen; under jordbrukssäsongen betraktas den som ett oumbärligt lyckoplagg – människor tror djupt att om man bär char under plöjning förebådar det att årets vindar blir gynnsamma och regnen faller i tid, skörden av de fem sädesslagen blir rik. Den symboliserar lyckosamhet och därför har äldre kvinnor vanan att i alla situationer bära en char över ryggen.

Byxor

På underkroppen bärs byxor som lokalt kallas nammo. Byxbenen är mycket vida och till utseendet liknar de en löst sittande vit mångeveckad kjol. Fastsytt fram och bak vid linningen är ett tygstycke som liknar pangden: lokalt kallas det pangshub eller gole. De hänger ned likt en sari och fyller inte bara funktionen att dölja byxsöm och gren, utformningen anses också överensstämma med traditionell etikett. På de två gole-styckena fram och bak hänger på vardera, som dekoration, ungefär tre smala blå tygremsor. Detta kallas joltsar och sägs symbolisera den blå himlen. Byxorna tillverkades förr mest av filt, linnetyg och liknande material, i dag tillverkas de allmänt av tyg.

I det dagliga livet bär de flesta kvinnor massproducerade överdelar och byxor; när de kombineras med char på ryggen binds runt stussen ett tygstycke med blå kantning som liknar pangden, det både skyddar ländryggen och ger värme. Detta höftstycke är dock inte ett traditionellt plagg med lång historia utan sägs gradvis ha vunnit popularitet först för omkring trettio år sedan.

När kvinnor förr gick i regn bar de dessutom en regnrock som lokalt kallas gora, vilken tillverkades av fårull eller jakhår och helt kunde täcka huvud och överkropp. I dag är det få som använder den.

Nixi, dräkt 107

Skor

Förr bar man på fötterna traditionella tibetanska stövlar med en flerskiktad sydd sula tillverkad av material som läder och guldsammet; i dag bär man mest läderskor köpta på marknaden.

Smycken

De smycken som bärs till högtidsdräkt är: på öronen bärs örhängen kallade nakhog, smidda av guld eller silver och infattade med turkos och korall; runt halsen bärs halsband som i ordning är trädde med ädelstenar som turkos, korall och bärnsten, ofta tillsammans med en sexkantig ga'u-ask; på handlederna bärs armband av material som elfenben eller silver, lokalt kallade la'nyog; runt midjan knyts ett ornamentskärp med brokad som underlag och försett med silverbubblor; vid midjan hänger också pung och nålpåse sammanbundna med en silverlänk samt små silversmycken kallade singsi. Även de stora ga'u-ask-liknande prydnader som hänger framför kroppen sammanlänkade med silverkedjor, tillverkade av guld och silver, kallar man för singsi. Vid dansframföranden bär man vanligen inte stora smycken, men vid viktiga tillfällen som bröllop och nyår bär man så många praktfulla smycken som möjligt för att visa upp ståndsmäs-sig prakt och rikedom.

Mäns dräkt

Förr bar män ofta traditionella huvudbonader såsom rävsinnshatt och hatten tsering kyinkheb; i dag har tsering kyinkheb av konstpäls blivit det vedertagna medan hattar av djurpäls har nästan försvunnit. Till högtidsklädsel bärs vanligen truk-chuba, innanför kokongsilkeskjorta, nedtill vita långbyxor av material som kokongsilke och på fötterna höga guldsammetstövlar eller ridstövlar. Dessutom bärs ofta en skyddande ga'u-ask på bröstet. Vid midjan sticks en lång kniv in horisontellt, eller så bärs en kort kniv snett över höften. Sammanfattningsvis är dessa klädesplagg och smycken i stort sett enhetlig med stilen i de flesta tibetanska områden.

Vid tillfällen såsom nyår, inflyttning i nytt hus och bröllop uppförs en dans som på den lokala dialekten kallas rongpa chamlu, vilken i historiska dokument även nedtecknats som "Nixi kärlekssång" eller "Nixi kärleksdans". Detta är inte en folklig sång- och danskonst som bara förekommer i Nixi utan också en viktig beståndsdel av den folkliga kulturen i Diqing prefektur. Vid framförandet bär kvinnorna enhetligt Nixi-dräkt och sjunger sångverser:

I staden Lhasa finns tsering kyinkheb, tsering kyinkheb är, o bror, ditt smycke;

i oceanens djup finns sju koraller, sju koraller är, o syster, en himmelsk jungfrus smycke.

Då olika platser skiljer sig ifråga om geografisk miljö, arbetsproduktion och levnadssätt, uppvisar också klädedräkten särskiljande drag i material, hantverk och estetisk inriktning, just därför har Nixi-klädedräktens unika utseende formats av denna plats.

07

མོང་པ་ཤོག་ལཱ་འི་བུད་མེད་གྱི་གོས་རྒྱུ།

SHOKLNGA,
KVINNORS
DRÄKT

1 ལག་ཁྱིམ།
Lakchyi

2 རྒྱལོག།
Nakhog

3 སྟོང་ཐུང་།
Överplagg

4 ཐུ་ཐུང་། ལག་སྟོང་།
Ärmlös jacka

5 གཤུ།
Ga'u

6 དུལ་སྐྱ་རགས།
ཆབ་མ།
Chabma

7 འབའ་ཁུག་ཁབ་ཕུབས།
Bakheg kabshub

8 སིང་སི།
Singsi

9 རས་རྒྱན།
Regyan

ShokInga härad lyder under Gyalthang stad i Dechen tibetanska autonoma prefektur, det är beläget i Drichu-flodens dalgång och har en genomsnittlig höjd på cirka 2300 meter över havet med höglands-bergs-klimat. Det sägs att invånarna här till största delen är ättlingar till tidiga inflyttare från Bathang. Sammantaget skiljer sig ShokIngas klädedräkt inte stort från områden som Kongzera i Drichu-flodens dalgång och även om den under sin utvecklingsprocess har påverkats av andra folkgruppers klädkulturer har den ännu kvar unika drag, särskilt i fråga om benämningar på plagg och sättet att bära dem, vilket har format ett komplett och systematiskt folkligt kultur-system.

Hela uppsättningen kläder omfattar huvudduk, överplagg, ärmlös jacka och kjol samt smyckena örhängen, skärpornamentet chabma och bakheg kabshub.

Huvudduk

Den röda huvudduk som viras kring huvudet kallas lakchyi. Omkring 2 meter lång är den cirka 50 centimeter bred. Valet av färg varierar beroende på ålder: förr bar flickor från 14 års ålder hela den tibetanska klädedräkten och lindade röd huvudduk, vilket betraktades som ett tecken på att de nått giftasålder; i medelåldern bytte man till mörkröd huvudduk; kvinnor i 60-årsåldern bar endast svart huvudduk.

Vad gäller sättet att linda huvudduken täckte man förr hjässan med ena änden och lindade därefter omsorgsfullt runt huvudet men omkring början av detta århundrade har den förenklats till en modell som kan sättas direkt på huvudet, utan att den behöva lindas.

Hårutsmyckning

Förr flätade kvinnorna håret tillsammans med ullgarn till två flätor, man lindade dem sedan runt huvudet med flätornas ändar hängande ned vid nacken. En frisyr kallad tratud. Numera är det få som flätar håret, istället flätar kvinnorna oftast ullgarn i färger såsom svart, blått och rosa till en treflåta och syr fast den på insidan av huvudduken; när den bärs hänger en kort tofs ned vid nacken.

Överplagg

Överplagget tillverkas av brokad eller tyg i någon av färgerna gul, röd, blå eller annan. På insidan av nederfållen sys ett stycke vitt kokongsiden med fransar som dekoration, den dekorationen kallas tsilen.

Ärmlös jacka

Utanpå överplagget bärs en ärmlös jacka av brokad, krage och nederfåll är kantade med brokad och prydda med fin guldtråd; på nederfållens vänstra och högra sida samt fram och bak finns slitsar. Tillsammans kallas överplagget och den ärmlösa jackan för statha ngatha. Äldre kvinnor bär oftast modeller i sobra färger medan yngre kvinnor föredrar starka färger. Förr syddes de huvudsakligen i linnetyg.

Kjol

Den kjol som kvinnor på den här platsen bär på underkroppen kallas regyan. Förr vävdes den av fårull och jakhår men tillverkas i dag enbart av tyg. Vid kjolfållen finns horisontellt dekorerande, vackra regnbågsmönster. Förr var det endast adlig eller högtstående kvinnor som hade rätt att bära svart kjol, ordinära kvinnor fick endast bära vit kjol. Till exempel finns här en familj vid namn Nangten Tsang som har frambringat elva reinkarnerade tulkuer och är en släkt av ytterst hög börd, därför var kvinnorna i denna familj kvalificerade att bära svart kjol: lokalt var det allmänt känt. Från omkring 1940-talet började dock kvinnor av folket gradvis bära svart kjol och i dag bär alla kvinnor här enbart svart kjol.

I det dagliga livet knyter kvinnor, framtill på underkroppen, ett svart tygstycke liknande pangden och, baktill, ett vitt tygstycke: båda kallas midjeplagg och dess längd når till knäna, det underlättar arbete.

Stövlar

Kvinnor bar förr traditionella tibetanska stövlar av läder, vilket var vanligt, men i dag bär man mest vanliga läderskor köpta på marknaden, nästan ingen bär tibetanska stövlar.

Smycken

Örhängen kallas lokalt gemensamt för nakhog; de flesta bär silverörhängen. Numera behöver örhängena inte träs genom hål i örat, istället sammanbinds de med en silverlänk kallad natag; länken löper genom huvudduken så att örhängena hänger vid örat, varefter de fästs ovanför örat med tråd.

Runt halsen bärs halsband som i ordning är trädde med korall och bärnsten, samt prydnader som ga'u-ask. Förr bar kvinnor endast små ga'u-askar men med tidernas förändringar och förbättrade levnadsförhållanden bär de nu stora ga'u-askar av guld och silver med tre pärlor infattade i mitten.

Midjeprydnader omfattar gyatra-midjeband, ullvävt midjeband, skärpornamentet chabma. Vid bärande knyts först gyatra-midjebandet jämnt utanpå statha ngatha, därefter bärs det med stora silverbubblor smyckade ornamenterade skärpet.

På underkroppens båda sidor hänger dessutom silversmycken kallade bakheg kabshub, som sammanlänkas av blomformade silverkedjor. På midjans högra sida hänger en nålask, på vänstra sidan en påse. Därutöver finns ett smycke kallat singsi vilken består av tre guld- och silversmycken formade som stora ga'u-askar som sammanlänkas vertikalt med silverkedjor och hänger framtill vid midjan. Singsi bärs endast vid mer högtidliga tillfällen som bröllop och blomskådning, vid vanligare sammankomster bärs den överhuvudtaget inte.

Även om Shoklinga härad i fråga om klädedräkt, kost och språk har sammansmält med andra folkgruppers kulturer har lokalbefolkningen under blomskådningsfestivalen, genom folkliga kulturaktiviteter som att dansa kordro och spela och sjunga till stränginstrument, dragit uppmärksamhet och gett vidareföring till dräktkulturen.

Shoklinga, kvinnors dräkt 121

08

ཀྲུལ་ཐང་བུད་མེད་ཀྱི་གོས་ཀྱི།

GYALTHANG,
KVINNORS
DRÄKT

① སུཌ་པེ་ཤཱཏ།
Utterpälshatt

② གཞོན་སྒྲུ།
Nontra

③ བེ་ཀོ་ས།
Pheko

④ གོང་སྟོད།
Gongtod

⑤ ལྷག་ས་ཐག།
Chakthag

⑥ གཱུ།
Ga'u

⑦ རྒྱང་སྤུལ།
Jangsul

⑧ ཆབ་མ།
Chabma

⑨ མ་གོ་ས་སྟོད་འབོག།
Mago todbok

⑩ རིལ་བུ་ཁབ་བྱུབ་ས།
Trilbu kabshub

❶ སེ་ཏོག་ལྷུ།
Blomhatt

❷ སྤུ་མའི་ལྷུ།
Guldsammetshatt

❸ མ་གོས་སྟོང་འབོག།
Mago Todbok

❹ བེ་ཀོས།
Pheko

❺ གཤུ།
Ga'u

❻ ལྷུགས་ཐག།
Chakthag

❼ གཟན་ལྷ། གཟན་གོས།
Zanla/Zango

❽ ཆབ་མ།
Chabma

❾ འབའ་ལུག།
Påse

❿ ཇིལ་བུ་ཁབ་ཤུབས།
Trilbu kabshub

⓫ མོ་སན།
Mopan

① གླང་སྒོར།
Letgor

② རྒྱ་ཁེབས།
Nakheb

③ རས་གོས།
Regoe

④ མ་གོས་སྟོད་འབོག།
Mago todbok

⑤ སྤུན་དྲིས། བང་ཁེབས།
Ngundri/Pangkheb

Gyalthang hör idag till Gyalthang stad i den autonoma prefekturen Dechen, Yunnan. Med en medelhöjd på cirka 3400 meter över havet är klimatet tempererat högplatåklimat och livsstilen är traditionellt till hälften agrar, till hälften pastoral.

Angående ortnamnet Gyalthang användes det ursprungligen som det tibetanska namnet på Dzothang härad, som sedan bytte namn till Gyalthang stad och Gyalthang blev istället namn på köpingen. Det finns flera alternativa berättelser om detta platsnamn, en: området sägs tidigare ha varit ett vidsträckt bete för kasttrade oxar – dzo – och kallades därför dzo-slätten; en annan:

enligt historiska källor hette den första platsen som valdes för bosättning Sathang, den andra Yangthang och den tredje Jethang – dagens Jethang; ytterligare en tradition menar att namnet Jethang kommer från en stor seger i strider mellan den tibetanska dynastin och Tangdynastin, platsen fick alltså namnet till minne av den segern.

På grund av tidens förändringar och skiftande estetiska ideal kan samma område uppvisa flera typer av klädsel och sedvänjor. Tar man Gyalthang som exempel finns det i kvinnornas klädsel skillnader i färg, benämning och vilka som bär dem. Kvinnornas klädsel i Gyalthang och i närliggande områden, som Samkyi Nyinmo, kan i huvudsak indelas i kategorier som jangsul-klädsel, mopan-klädsel, vardagsklädsel och klädsel för äldre kvinnor.

På platsen finns flera typer av klädedräkter, bland dem var jangsul tidigare brudkläder för döttrar i välbärgade familjer, flickor från vanliga familjer bar istället mopan och sällan jangsul. På senare tid har dock en förändring skett och på bröllop nu bär både bruden och hennes tärnor ofta praktfulla jangsul.

Jangsul-klädsel

En komplett jangsuldräkt omfattar utterpälshatt, jangsul, ärmlös jacka, sidenskärp, midjeplagg, mantel och skor, samt smycken som örhängen, barn och mor-spänne, ga'u-ask, chaktag, skärp-ornament och trilbu kabshub.

Huvudutsmyckning

Förr gjordes hårflätorna så här: håret delades i tre slingor varav en, på toppen av huvudet, flätades till en trefläta kallad ue'zor; de två sidoslingorna flätades också till treflätor och när flätorna nådde nackens bas sammanfogades de tre till en, vilken i sin tur flätades till en femfläta som hängde ned över ryggen. På huvudet bars nontra, ett hårsmycke med silverblommor på en silverlänk som fästes vid pannan och med ovala silverplattor inlagda med korall sträckte det sig bakom huvudet. Under silverplattorna fanns två hårfodral som hängde ner på båda sidors axlar, deras bas var av brokad eller ylle och dekorerade med turkos, korallgrenar, större koraller, bärnsten, snäckskal och dzi-pärlor. De nontra som de flesta bär idag har oftast brokadbas och på hårfodralen finns sparsamt påsydda dekorationer som bärnsten och korall, hårfästet smyckas av silverblommor med insatta korallgrenar och de båda tinningarna av guldlänkar trädde med pärlor.

Enligt lokala föreställningar anses det vara ett tecken för sorg över avlidna att fläta en trefläta i nacken och därför har inte kvinnorna här för vana, att fläta håret så.

Utterpälshatt

Utterpälshatten – shramsha – skiljer sig från andra tibetanska hattar med sin speciella form och stil. Den har en relativt liten hattkropp och ett stegformat brätte som fram- och baktill är uppåtböjt och broderat på det är regnbågsmönster i fem färger, symboliserar de fem elementen. Hattkroppen är sydd i mörkblå ylle och locket i blått tyg, vilka respektive symboliserande himmel och jord. Brättets yta är grönt ylle, fodret i siden och på kanten finns ett relativt smalt stycke utterpäls. På toppen sitter en tofs, som kallas tsugtor, gjord i olikfärgade silkestrådar. Förr dekorerades området runt hattens topp även med koraller, något som numer är ovanligt.

Jangsul

Med utterpälsmössan kombineras den kraglösa rock som kallas jangsul. Övre delen och halva ärmen sys i röd ylle, underdelen i grön ylle. Ärmen från armbåge till handled görs i svart sammet, manschetterna pryds med regnbågsmönster i fem–sex färger och kanten är försedd med utterpäls. Bakre fällen har många veck kallade duhro, under dem finns ytterligare regnbågsmönster som sys i tråd i fem färger. När man iklätt sig jangsul med höger slag över vänster knyts den med nangching-midjeband.

Ärmlös jacka

Den ärmlösa jacka som bärs utanpå jangsul kallas mago todbok. Utsida är i brokad och foder i mönstrat tyg eller ylle. Krage och ärmslut har dubbla brokadkanter. På slagets kant, från mittknappen till armhållans knapp, sys en relativt bred tygremsa broderad med blommor, samt smyckas med kantdekorationer i vågmönster av guldtråd och olikfärgade trådar. Främre slagets fäll har ett sprund som är cirka en handbredd.

Sidenskärp

Utanpå den ärmlösa jackan fästs två sidenskärp, i olika färger men med samma längd. Konkret knyts skärpen så här: omkring tre decimeter in från änden på de två skärpen görs en knut så att en relativt lång ände hänger vid sidan om kroppen, efter att skärpet svepts runt midjan knyts den andra änden på kroppens andra sida, vilket skapar symmetri.

Midjeplagg

Framtill på midjan knyts ett band i sidenbrokad, som är kantad med sidenbrokad i olika färger; i överkanten finns knytband i siden fastsydda.

Mantel

På ryggen bärs en fyrkantig stor mantel som kallas gongtod. Utsidan är i sidenbrokad och fodret i ylle eller tyg. På manteln är två relativt breda stycken sidenbrokad i olika färg, som kantdekoration. Knytbandet är vävt, platt och jämnt, och går över överarmen för att knytas på bröstet. Mantelns överkant har en kantning av guldsammet och nedtill, vid skarven mellan olika brokadtyger, är det påsytt ungefär fem runda brokaddekorationer som har formen av hattögon, vid alla dekorationerna hänger olikfärgade trådtofsar.

Skor

Det sägs att man förr bar högnosiga färgade stövlar av läder, sammet eller tyg på fötterna, numera bärs oftast läderstövlar i tibetansk stil som köps på marknaden.

Andra utsmyckningar

Lokalt kallas örhängen generellt för nakhog. Förr bar kvinnor stora silverörhängen med infattad turkos, kallade tre skikt turkos, men numera bär de flesta små guldörhängen av typen lungthang.

Runt halsen bärs ett barn–mor-spänne kallat pheko, som underlag har det tyg eller filt cirka fyra fingrar brett ovanpå vilket blomstermotiv broderas, i de två ändarna sitter silverdekorationer med infattad turkos och korall och det knäpps som ett halsspänne. Dessutom finns ett platt vävt band som går från den ärmlösa jackans krage över ryggen och kopplas till det inre guldför-sedda midjebältet. De två silverdekorationerna sägs symbolisera kärleken mellan mor och barn: den högra representerar modern, den vänstra barnet och kallas därför även phema (moder) respektive pechil (barn).

Vid mittknäppningen på den ärmlösa jackan hänger ett smycke kallat chakthag, det består av cirka sex silverlänkar, tillverkade i silver, med infattad turkos och korall och ändarna smyckas med runda ringar, men numera bär de flesta chakthag i guld. Dessutom bärs ofta kvadratiska ga'u-askar i silver med infattad turkos och korall, storleken varierar.

Förr bar man silverarmringar och elfenbensringar på handlederna; numera är guldarmringar vanligare. På fingrarna bärs guldringar och silverringar.

Runt midjan knyts ett ornament-skärp, ett underlag av brokadkantad röd filt smyckas med stora silverbubblor. När skärpet bärs placeras knappen i ryggen medan silverbubblorna visas på framsidan. Idag är det vanligast med ornamenterade skärp helt tillverkade i guld eller med förgyllda silverbubblor.

På höger sida av midjan hänger ett slags rund silverdekoration infattad med turkos och korall, samt med silverlänkar som binder samman dekorationer som små påsar och trilbu kabshub, vilket hänger ned.

Mopan-klädsel

Mopan-klädsel omfattar blomhatt, sammetshatt, skjorta, mopan, ärmlös jacka, midjeband, mantel, stövlar samt smycken såsom örhängen, barn och mor-spänne, ga'u-ask och trilbu kabshub.

I vardagen flätar kvinnorna håret i två flätor som hänger ned på ryggen eller korsas bak på huvudet och snurras upp på huvudet. När bruden gifts bort eller på bröllopsdagen flätas håret så här: från mitt på huvudet tas en hårslinga och flätas till en fläta kallad uezor, sedan tas från vardera sidan av huvudet varsin hårslinga som för sig flätas till femflätor; flätade till midjan sammanflätas de till en trefläta och i dess ände fästs en rosa silkestrådstofs, kallad pandro, som går genom midjebandet och hänger ned på baksidan av kroppen. Uezor är en särskild fläta bruden har på sitt bröllop.

Blomhatt

Hatten som kombineras med mopan-klädsel är antingen blomhatt – metog shwa – eller guldsam-metshatt – pume shwa. Blomhattens form liknar den utterpälshatt som hör till jangsul-klädseln: hattens yta görs av svart tyg eller sammet, fodret av blått tyg. De två brätten görs av dubbelt tyg och hattkroppen av sammet, medan toppen på hatten görs i röd ulltråd eller silkestråd och symboliserar den rödnäbbade korpens näbb. På främre brättet är fastsytt tyg med broderier i alla slags färger, det bakre brättets foder broderas med mönstrad brokad och kanten på brättets sidor är kantade med broderade tygband. Vid bärandet placeras de två lagren fyra fingrar breda blå och svarta tygstycken horisontellt över pannan, två tygstycken som kallas hro'ngo respektive hro'nag och när de är på plats sätts hatten på. Förr bars hatten endast vid bröllop, numer bärs den vid alla typer av högtidliga tillfällen.

Sammetshatt

Sammetshattens yta är av sammet, fodret av rött tyg, frambrättet är relativt långt, hatten saknar överdel och efter uppvikning påminner den om en rödnäbbad korp till formen. Den bärs på samma sätt som blomhatten: först placeras horisontellt två lager tygstycken på pannan och sedan tas denna enkla och praktiska hatt på. När den bärs behöver frambrättet vikas inåt så att det röda fodret låter sig skönjas uppe på huvudet och till sist knyts den med hattbandet under hakan. Fodrets röda tyg som syns på huvudet symboliserar den rödnäbbade korpens näbb. Båda hattarna sägs ha samband med tibetansk teaterkultur. Vid högtidliga tillfällen kan kvinnorna också bära sammetshatt och blomhatt ovanpå varandra.

Skjorta

På överkroppen bärs en vit skjorta lokalt kallad hatug, den görs av tyg eller kokongsilke och krage etc. är av västerländskt snitt. Då ärmarna är relativt långa behöver de vikas upp över chuban när den bärs. Ett fåtal bär också en skjorta i tibetansk stil. Det sägs att skjortärmen var kortare förr, vitt tyg bars också som ärmskydd.

Mopan

Ovanpå skjortan bärs en blå chuba som kallas mopan och görs av brokad som smyckas med bilder blommor, växter och lyckomönster. Chuban är kraglös, i tibetansk skjortmodell och på slagets kant är i följd kragknapp, mittknapp och armhålsknapp påsydda; midjan dekorerar också med två knappar. Till höger och vänster har nedre fällen sidoslitsar som når knät, kanter kantas med svart sammet och knappar är på samma sätt fastsydda.

Ärmlös jacka

Ovanpå mopan bärs vad som heter mago todbok, en ärmlös jacka vars yttre skikt är i rosa brokad med mönster i form av blommor och växter, den fodras med blått ylletyg och kragen kantas med svart sammet. Slagets kant från mittknappen till armhålsknappen dekorerar med breda broderade tygband, guldtråd i vågmönster och olikfärgade trådar. Nedre fällens framsida har två kanter i sammet och vitt tyg, på båda sidor är det relativt stora slitsar.

Midjeband

Utanpå den ärmlösa jackan knyts ett fem fingrar brett gyttor-midjeband, dess utsida består av vita mönsterbroderier i vit tråd på brokigt vävt tyg medan fodret är blått tyg, i båda ändar finns knytband av smalare tygband och det kan lindas två varv runt midjan när det bärs. Därefter knyts två olikfärgade, lika långa sidenmidjeband ihop: på ett avstånd av omkring tre decimeter från ena änden knyter man ihop de två midjebanden så att den relativt långa biten utanför knuten hänger längs kroppens sida; midjebanden lindas sedan runt midjan och andra änden knyts på motsatta sidan så att också den änden på samma sätt hänger ganska långt ner.

Mantel

På ryggen bärs en stor fyrkantig mantel som lokalt kallas zanla eller zango. Utsidan är i mönstrad truk och brokad, fodret i ylle eller tyg. Manteln har ett stycke fyrkantig mönstrad truk som bas, överkanten är kantad med sammet och den har en fyra-fem fingerar bred brokadkant som kallas thaga; övriga kanter är kantade med två lager relativt bred brokad i olika färger. Vid skarven mellan de två kantlagren sys det fast omkring fem dekorationer av rund brokad i form av hattögon på en del mantlar och från varje rund dekoration hänger en av olidfärgade trådar tillverkad tofs – tsilen. Med knytband – i platt, vävt material – som går över axlarna knyts manteln framme på bröstet. Denna mantel måste bäras vid högtider som ett uttryck för respekt och artighet mot andra, den sägs också symbolisera de fem elementen.

Stövlar

Förr sägs man ha burit uppåtnosiga färgade stövlar med sulor av läder i flera lager, skaftets sidostycken gjordes av läder och krage av sammet eller tyg; idag används istället mestadels stövlar i tibetansk stil som köps på marknaden.

Smycken

Smycken som bärs till mopan liknar i stort dem som bärs till jangsul. Örhängen heter nakhog på den lokala dialekten. Förr använde kvinnor silverörhängen med infattade turkoser, tre skikt turkos, men nu har man oftast små guldörhängen som lungthang-örhängen eller öronsmuckor i form av runda ringar.

På halsen bärs barn och mor-spännet som heter pheko: på en bas av fyra fingrar brett tyg eller ylle broderas bilder av blommor och växter, eller så används ganska smala tygband utan stygn, och båda ändar har silverspännen med infattad turkos och korall. Det kan bäras på två sätt: med flätade platta band fästs det vid midjebanden eller så fästs det inte vid midjebanden, utan efter att ha fixeras vid halsen får änden hänga naturligt.

Vid den ärmlösa jackans mittknapp bärs ett silversmycke som kallas chakthag, det är infattat med turkos och korall, vid ändarna hänger bjällror. Numera bär kvinnorna oftast chakthag i guld. På bröstet hänger också en ga'u-ask i silver med infattad turkos och korall, kvadratisk eller rund i formen och i varierande storlek.

På handlederna hade man förr armringar i silver eller elfenben, numer är det populärt med platta armringar i guld. På fingrarna bär man ringar i guld och silver.

På midjans högra sida hänger runda silversmycken inlagda med turkos och korall, under dem fästs påse och trilbu kabshub med en silverlänk. På vänstersidan hänger lozung i silver, dess botten är av rött ylle eller tyg vilket är besatt med turkos och korall.

Vardagsklädsel

Kvinnornas vardagskläder är i första hand enkla och praktiska, smycken bärs i ringa omfattning. Frisyren görs i en av två traditionella stilar: den ena är att fläta håret till två flätor som korsas på bakhuvudet; den andra är att fläta håret till två femflätor, flätornas ändar binds med silkestrådstofsar som hänger naturligt ner på ryggen. Men nu för tiden flätar de flesta unga kvinnor inte längre sitt hår, istället sätter de upp det på bakhuvudet och fäster det med hårnålar.

Huvuddekorationerna består av två delar: först bärs nakheb, en hatt utan överdel, vars yttre lager tillverkas av röd eller rosa sidentyg broderat med blommor och löv, fodret är av blått tyg, kanterna kantas med sammet och dekoreras med kaninpäls; när den bärs hänger de två spetsarna ner vid vardera öra. Därefter bärs dekorationen letgor, som består av ett violett-rött tygfodral som omsluter ett violett-rött garnknippe format till en cirkel och bärs på huvudet; sättet man bär den är snarlikt vad som gäller sammetshatt. Det sägs att violett-röda tygfodral inte fanns förr, man lindade då direkt på huvudet röda och svarta garnknippen som var något smalare än de nuvarande letgor.

Undertill bärs en vit skjorta, på den en regoe-kappa. Den kappans huvuddel är tillverkad av svart eller blått tyg, ärmsluten kantas med en blå tygkant och modellen liknar mopan-dräktens. Om midjan knyts ett nangching-midjeband som tillverkas av vitt broderat tyg och liknande material. Utanpå kappan bärs en ärmlös jacka i rosa sidenbrokad och därefter knyts ett till midjeband, i siden, vars knut kan placeras på valfri sida: höger som vänster, fram som bak. På ryggen bärs en mantel kallad shaeten, den är vävd av fårull eller jakhår och på dess båda sidor är regnbågsband av filt i olika färger och olika bredder påsydda, i nederdelen hänger tofsar. Manteln kan antingen ha mönster eller vara omönstrad, modellerna varierar. Det sägs att när någon dör och kroppen bärs ut måste grannskapets kvinnor bära denna mantel som uttryck för sorg.

På framsidan av midjan knyts ett midjeplagg i vitt tyg som lokalt kallas ngundri eller pangkheb, på det vita tyget sys flera lodräta veck och över- som underkanter kantas med blå tygkanter, tygremsor används till knytband.

Äldre kvinnors klädsel

Kvinnor i sextioårsåldern delar vanligen håret till två knippen som för sig flätas till treflätor, i flätändarna fäster de pandro, som görs av löshår eller garn. Därefter knyts flätornas ändar ihop och hänger naturligt ner på ryggen.

Vid tillfällen för högtidsklädsel virar de den violett-röda eller rosa huvudduken khure runt huvudet, eller så bär de i följd shwanag, sammetshatt och tsering kyinkheb. Ibland lindas också huvudduken khure över tsering kyinkheb. Klädernas färger är i huvudsak sobra medan modell och material liknar yngre kvinnors kläder, inklusive skjortorna i tibetansk stil som tillverkas av tyg eller kokongsilke, ärmlösa jackan som tillverkas av truk eller sidenbrokad, samt regoe-kappan som görs av vanligt tyg. På ryggen bärs en tjock och lång zanla-mantel vars yta består av sidenbrokad, truk eller filt, fodret är långhårigt fårsinn.

Nu för tiden är det populärt att bära den guldblomhatten över en handduk, eller att linda khure-huvudduken runt handduken och nakheb-hatten. Vissa äldre kvinnor väljer att inte bära regoe-kappan, istället bär de vanliga kläder till och knyter ett mörkblått midjeplagg runt midjan, förutom vilket de inte bär andra utsmyckningar.

Vid sammankomster och festivaler brukar de flesta bära högtidsdräkt och gör allt för att bevara den lokala klädseden. På ett subtilt sätt röjer det fasthållandet vid traditionen deras respekt och värdering av det traditionella kulturarvet.

09

གཏེར་མ་འོང་གི་སྒྲེས་མའི་གོས་རྒྱུ།

TERMARONG,
KVINNORS
DRÄKT

① ཚེ་རིང་སྒྲིན་ཁེབས།
Guldblomhatt

② གཡོགས་གོས།
Yog'koe

③ འབར་སྒྲག།
Bargag

④ གཟུ།
Ga'u

⑤ རྒྱ་ཁྲ་སྒྲ་རགས།
Gyatra-
midjeband

⑥ ཆབ་བཅིངས།
Chabching

⑦ ཆབ་མོ་ལྷགས་ཐག།
Chabmo
chakthag

⑧ བང་ཁེབས།
Midjeplagg

⑨ གསེར་བྱ་རྒྱང་དམར།
Serja kangmar-stövlar

Termarong är en ort belägen i norra delen av Gyalthang stad, cirka 200 kilometer från stadens centrum. Tidigare tillhörde det Bathang, men upptas nu i Gyalthang stads förvaltning. Eftersom platsen är en dal rik på mineralresurser fick det på tibetanska namnet Termarong, vilket betyder "dal med mineralfyndigheter". Genomsnittlig höjd över havet är cirka 2500 meter, klimatet är tempererat monsunklimat och levnadssättet är till hälften agrart, till hälften pastoralt

Kvinnors kläder i Termarong inkluderar hatt, skjorta, yog'koe, midjeplagg, gyatra-midjeband, mantel och skor samt smycken som örhängen, halsband, ga'u-ask, skärpornament och chabmo chakthag.

Huvudutsmäckning

Det sägs att kvinnorna tidigare brukade klippa pannluggen rak i höjd med ögonbrynen medan resten av håret delades i en främre och en bakre del. De bakre flätorna flätades horisontellt till små treflätor som föll ned på ryggen i form av lotusblad, totalt flätades 108 flätor. Om håret var tunt flätades olikfärgade silkestrådar in för att ge flätorna mer volym och komplexare utseende. På huvudet, vid pannan, bar man smycken trädde av bärnsten, turkos, elfenbensringar och liknande. På pannans båda sidor fanns hårprydnader som kallas thorzok och kunde vara tillverkade av korall, eller silverbrickor med utskurna mönster kallade melong. Tinningflätorna till vänster och höger dekorerades med turkos eller dzi-pärlor. Flätorna som hängde bak på ryggen var också dekorerade med korall och silverblommor, flätändarna pryddes med turkospärlband eller ett par silversmycken.

I och med att frisyren utvecklades, ändrades även huvuddekorationerna. Numera är frisyterna inte lika komplicerade som de var. Vid högtidsklädsel, som vid bröllop, delar kvinnorna håret i två sektioner, till höger och vänster från mitten, som de flätar till treflätor och låter hänga ner på ryggen; till vardags flätas håret i princip inte utan sätts upp på bakhuvudet, fäst med hårnålar.

Huvudbonader

Det finns många typer av huvudbonader att bära på huvudet, inklusive västerländsk hatt, rävpälsmössa och guldblomhatt. Numera är guldblomhatten mest uppskattad vid särskilda festivaler eller högtider. Guldblomhatten finns i olika versioner för män och kvinnor: männens är något högre och har större öronlappar, kvinnornas är lägre och öronlapparna mindre. Enligt lokal uppfattning har en huvudbonad stor symbolisk betydelse man byter den därför aldrig med andra.

Skjorta

På överkroppen bärs en vit skjorta kallad hatug, den sys av vanligt tyg och krage och så vidare och har västerländsk skärning.

Yog'koe

Förr bar man i vardagen lokalt handtillverkade kläder i filt och andra material, vid bröllop och andra högtider valde man en chuba tillverkade av fin truk eller ylle, som kallas yog'koe. Denna chuba delas in i tre modeller: truk-yog'koe är en truk-chuba, gonham-yog'koe är en yllechuba och re-yog'koe är en tygchuba. Truk-chuban ansågs vara den finaste högtidsdräkten med överdel i truk med mörkblått blommönster och underdel i korsmönstrad svart truk. Antalet veck på yog'koens baksida var tidigare omkring fjorton, numera är de sexton eller arton och de måste utgöra ett jämnt tal. Kragen kantas med ett ungefär fyra till fem fingrar brett stycke gyalo-truk, från insidan av vänster krage till högerslagets insida samt nedre fällens insida dekorerar med inre kantremсор sydda i blått tyg, bakstyckets insida är också fodrad med blått tyg. På bröstets vänstra och högra sida finns changdan-dekorationer: med ett triangulärt brokadstycke i centrum runtom vilket ett ojämnt antal kanter, omkring fem stycken, sys i olikfärgade tunna tygband och manchester, enligt uppgift symboliserar kanterna de fem elementen eller de fyra aktiviteterna pacificera, öka, attrahera och tvinga. Underarmarna smyckas med

jashan-regnbågsband i gult, rött och grönt etc. ylle, ärmsluten är gjorda av svart truk. Chubans nedre fäll och slagens kant kantas ofta med blå tråd, men det finns också enfärgade varianter utan kantband. När den bärs hänger fällen ner till nedom knäna.

Yllechuban är sydd med blått ylle på kropp och ärmslut, ärmens baksida är sydd av mönstrad truk och vid handleden dekoreras den med regnbågsband av gult, rött och grönt ylle. Den tillverkas i stort på samma sätt som truk-yog'koe.

Tygchuban skräddas av svart tyg, på ärmarnas baksida sys ett brett stycke röd ylle och halslinjen är kantad med ett stycke cirka fyra fingrar bred truk. Vecken på bakstycket, regnbågsbanden på ärmarna och changdan på bröstet görs på samma sätt som på truk-yog'koe. Tygchuban bärs vanligtvis på sommaren eller vid arbete.

Alla chubor har vänsterslag, som lokalt kallas yonching. När man bär chuban knyter man först inte midjebandet, istället hålls den fast med knytbandet på pangden.

Midjeplagg

Midjeplaggen som bärs vid högtidsklädsel har truk som imiterar färgade ränder som foder och fästs med knytband av gult tyg. Nedtill på midjeplagget sys horisontellt, uppifrån och ner, två fyrkantiga brokadstycken, ett blått och ett gult, som täcker fodret. Där brokadstyckena i två färger möts samt på övre och undre kanten sitter en fog av en mer än två fingrar bred brokad. Midjeplaggets två nedre hörn dekorerar för sig med ett triangulärt stycke brokad som kallas songa'le, dess kanter sys inifrån och ut med cirka sex olikfärgade brokadkanter och från de högsta hörnen ovanför de två songa'le sträcker sig två diagonala brokadkantband som möts i mitten av den horisontella kanten, till en bild av "två händer i bön".

Gyatra-midjeband

Runt midjan bärs ett platt gyatra-midjeband, där vänster och höger del skiljer sig åt i bredd och färg. Den bredare delen är ungefär en handbredd och vävd i blå, svart, gul och rosa garn uppifrån och ner till ett horisontellt regnbågsmönster; på sidor lämnas också smala olikfärgade trådar tvinnade till ganska långa tofsar vilkas ändar smyckas av korta tofsar. Den smalare delen är istället vävd i violett-rött garn och båda sidor har tofsar. När midjebandet knyts måste man först placera den smala delen till vänster på midjan, sedan linda den medsols för att till sist stoppa in den andra delen i midjebandet så att ändarnas tofsar faller naturligt.

Mantel

Till vardags bärs en mantel kallad khultruze, den vävs av jakull eller jakhår. När den tillverkas dras tyget åt vid kragen och ordnade veck formas naturligt. Kragen kantas med röd sammet och har ett regnbågsmönster – av vit, gul, röd och grön silkestråd – som sträcker sig längs mantelns kant från hals till midja. I nederkanten bildar garn i flera färger ett omkring fyra fingrar brett regnbågsmönster, utstickande delar hänger ner från nederkantens båda sidor och mitten på baksidan och bildar korta fransar; på samma sätt pryds nederkanten av fransar. Denna mantel kan skydda mot regn när man ger sig upp i bergen och skyddar ryggen vid arbete, både män och kvinnor bär den.

Skor

På fötterna bar man förr truk-stövlar, serja kangmar-stövlar, jakull-stövlar och halmskor. Truk-stövlarna var tibetanska stövlar med uppåtvänd tå, där sulan var sydd av läder och jakullsgarn, hälen och tån kantades med rött jakläder, skaftet syddes av truk och ryggen smyckades med två fingrar breda regnbågsband som gjordes i material som silkestråd, kragen dekorerades med mönstrad truk.

Serja kangmar-stövlarnas sulor sys samman av flera lager jakläder och lintråd med åtta eller nio stövelspikar underifrån; skaftets sidostycken sys av röd truk och kragen av blå, röd och grön sammet; häl och tå kantas med rött jakläder.

Dessutom fanns stövlar av jakull, korn-läderstövlar och halmskor, men numera bär de flesta läderskor köpta på marknaden.

När stövlarna bärs knyts ett cirka fyra fingrar brett mönstrat stövelband som vävs av färgat garn om dem. Sådana stövelband var också den mest värdefulla förtroendegåva som unga par brukade ge varandra.

Tidigare användes också cirka sex fingrar breda, platta benband, de lindades från fotleden till knät och fästes med smala benband vävda av olikfärgat garn. Att linda benband sas värma och skydda benen vid arbete men numera, är det inte många människor som lindar dessa benband.

Smycken

Förr bar lokala kvinnor stora silverörhängen kallade nawu, de var formade som korn och inlagda med turkos och korall. Förutom bland ett fåtal äldre kvinnor är dessa sällsynta numera, istället bär unga ofta ringar i guld som öronsmucken.

Runt halsen bärs ett halsband som kallas bargag och träs i följd med turkos, korall, genombrutna silverpärlor och bärnsten. Om halsen bärs också en ga'u-ask i silver med en turkos eller korall infattad i centrum. Runt handlederna bärs handringar kallade la'nyog, liksom elfbensringar och silverarmringar.

Runt midjan knyts ett skärpornament som lokalt kallas chabching, dess bas är av röd ylle och brokad, kanten kantas med gul brokad och ytan dekoreras med stora genombrutna silverbubblor inlagda med koraller och liknande ädelstenar.

Från och med en viss tidsperiod blev det populärt att framtill på kroppen bära en dekoration kallad chabmo chakthag. Den är tillverkad av guld och silver, med silverlänkar binder den vertikalt samman omkring fyra dekorationer som liknar stora ga'u-askar. Den bärs i ett platt band som hänger om halsen. Från vardera sida av de lägre tre ga'u-liknande dekorationerna går fem silverlänkar som fästs i midjebandet så att smycket hänger vertikalt framför kroppen. Ursprungligen bars chabmo chakthag endast vid bröllop och högtider men numera bärs det sällan ens vid högtidsklädsel, ersatt av hängande små silversmycken som påsar och nålaskar.

Det sägs att lokalbefolkningen tidigare behärskade tekniker för handvävning av lin och färgning med gurkmeja, men idag är de som håller fast vid dessa traditionella hantverk få.

Skillnader i geografi, sedvänjor och levnadssätt formar en klädedräkts unika stil när det gäller kombinationer, material och skärning. I rikedom av folklig kultur i Termarong, som bröllopsritualer, byggnader och musik- och dansutövning, är klädkulturen såsom en ädelsten som speglar förfädernas vishet och estetiska uppfattning.

10

ཕྱིག་ཟུར་བུད་མེད་གྱི་གོས་རྒྱུ།

NYIGZUR,
KVINNORS
DRÄKT

① ར་ཅིང་ལྷ་མོ།
Razid shwamo

② མ་ཉོབ།
Nahob

③ ཤལ།
Shal

④ གཤུ།
Ga'u

⑤ སྟོང་འབོག།
Todbok

⑥ ཞ་ལོང་སྒྲིལ་ང་།
Along kelung

⑦ ཤན་པེ།
Shanpe

⑧ ཐགས་གཡོགས་གོས།
Thak yog'koe

⑨ དུང་ཐག།
Dungthag

⑩ པ་རྩ།
Patra

⑪ ཁབ་ལུབས།
Nålask

⑫ འབའ་ལུག།
Påse

⑬ རས་སྒྲུམ།
Byxor

⑭ བྱ་ར་ཀང་དམར།
Shara Kangmar

Byn Nyigzur ligger i den nordöstra delen av Gyalthang stad ungefär 75 kilometer från stadscentrum, genomsnittlig höjd över havet är cirka 2700 meter och området tillhör ett tempererat högplatå-monsunklimat. Platsen är rik på naturresurser och man har en kombinerat agrar och pastoral livsstil.

Angående ursprunget till ortnamnet Nyigzur finns olika förklaringar, en går ut på att namnet betyder en plats där terrängen är farlig och trång, likt en ögonvrå; enligt en annan form betyder namnet ett hörn där solljuset faller rikligt; en tredje form är sägs betyda en plats där terrängen liknar en hästhov. Men den benämning som generellt används idag är Nyigzur.

En komplett kläduppsättning omfattar plaggen letgor, utterpälshatt, guldblomhatt, getullshatt, skjorta, thak yog'koe, zhagyo, ärmlös jacka, midjeband, mantel, byxor och stövlar samt smycken som örhängen, ga'u-ask, halsband, barn och mor-spänne, along kelung, midjesmycke med dungthag-skal, nålask, patra med mera.

Frisyr

Förr flätade kvinnorna sitt hår i två treflätor som hängde ned längs ryggen, eller korsades och lindades upp på huvudet. Förutom bruden vid bröllop och äldre kvinnor bär nästan ingen den frisyren längre, i stället väljer man antingen att fläta håret i en enda trefläta eller att inte fläta håret.

Huvudbonad

De lokala kvinnornas letgor, utterpälshatt, guldblomhatt och nakheb-hatt motsvarar dem som kvinnorna i Gyalthang bär. Numera är det väldigt få som bär utterpälshatt, men det finns en särskild typ av getullshatt – razid shwamo, som alltså görs av getull enligt ett traditionellt hantverk som finns på denna ort. Hattens kulle kallas hropor eller shwapor och liknar en västerländsk hatt. Brättet är utvikt och kanten pryds med långa hårfransar. Hattbandet görs av rött ullgarn och liknande material. På kullens topp finns ett stycke runt, rött ylletyg eller bomullstyg fastsytt till ett hattöga, som symboliserar solen. Det säg att hattögat även fungerar som skydd mot blixtnedslag. Hatten blir dessutom tätare och mer kompakt av att bärs i regn, vilket gör den vattenavvisande. Förr bars den ofta när djuren släpptes på bete och vid kroppsarbete. Numera har brättets fransar blivit längre och vid övergången mellan brätte och kulle pryds hatten av ett regnbågsmönster av vitt, gult, rött och grönt ullgarn. Huvudsakligen är det unga flickor som bär den vid festliga tillfällen.

Thak yog'koe

Innerst på överkroppen bärs en västerländsk vit skjorta sydd av tyg, lokalt kallad todtung. Utanpå den bärs en chuba som kallas thak yog'koe. Dess övre del tillverkas av blå mönstrad truk medan den nedre delen sys av svart truk. Chuban har vänsterknäppning, på kragens kant är en smal remsa röd manchestertyg och på båda sidor från bröstet upp mot kragens kant finns trekantiga tygstycken fastsydda, ärmsluten är däremot kantade med bredare blått tyg. På bakstycket finns omkring sexton veck, vilka kallas duedro. Från ytterslagets midjeparti ned till knäna, samt från knäna vidare till innerslagets kant, är regnbågsmönster av färgade textilier applicerade. Ytterslagets kant och nederkanten är kantade med rött ullgarn. På nederkantens båda sidor finns slitsar. Thak yog'koe finns även i enklare varianter där kragen saknar kantning.

Zhagyo

Brudens bröllopsdräkt bärs inte till vardags, endast vid bröllop. Eftersom den måste förvaras i en klädkista under lång tid kallas den zhagyo, som betyder "kläder som förvaras". Denna dräkt är gjord av ylletyg eller truk och övre och nedre del har olika färger. På vissa chubor finns en innerkantsremsa fastsydd vid nederkanten och innerslaget, andra saknar den designen. Vecken på chubans bakstycke samt regnbågsmönster och andra dekorativa element är i stort sett desamma, som på vardagschuban thak yog'koe. När den bärs ska den knäppas enligt vänsterknäppning och knyts med ett platt midjeband som kallas nangching. Lokala tycker man om att bära gröna kläder och det sägs symbolisera buddhan Gröna Tara. Den ärmlösa jackan utanpå chuban har samma modell som i Gyalthang-området men ovanpå den, jämnt runt kroppen, lindas dessutom ett platt midjeband som kallas gyabching. Det midjebandet är flätat av olikfärgat ullgarn och har tofsar i ändarna.

När dessa kläder förvaras, för att de inte ska skrynkla sig eller vecken förlora sin form, måste chuban vändas ut och in och vecken noggrant ordnas samt, för att fixeras, båda ändar sys ihop med tråd. Därefter rullas hela chuban till en lång rulle och binds ihop med tygband, för att sedan läggas i en klädkista.

Mantel

Nyigzurkvinnornas mantel finns huvudsakligen i tre varianter: shanpe, go'ra, zanla.

Shanpe-manteln vävs av ofärgat jakhår och är rektangulär i formen. På båda sidor snyckas den med regnbågsmönster vävda av flerfärgat ullgarn i olika bredder. Vid över- och nederkanten pryds med smalare regnbågsmönster samt korta tofsar. Viks manteln på mitten blir den kvadratisk. Vid mantelns två övre hörn är knytbandsförstärkningar i brokad eller tyg fastsydda, de förekommer i många former och är broderade med olika mönster: knytbandets ena ände pressas fast under förstärkningsstycket och fixeras med sömnad. Vid högtidliga tillfällen kombineras shanpe-manteln med truk-chuba och liknande plagg, dess band löper över axlarna och knyts på bröstet.

Go'ra-manteln liknar shanpe vad gäller material, vävteknik och sätt att bära den, men är på sin övre del formgiven med en påsydd mössa. Mössans kant är dekorerad med regnbågsmönster av flera trådar färgat ullgarn. Mössan sägs både kunna bäras på huvudet och användas till att förvara saker i. Förr hörde go'ra till vardagskläder, numera bärs den huvudsakligen vid festliga tillfällen.

Nyigzurkvinnornas zanla-mantel liknar den i Gyalthang. Vid bröllop bär bruden och brudtärnorna den tillsammans med zhagyo-chuban.

Byxor

På underkroppen bärs blå byxor, byxbenen är vida nedtill, kallade renam. De sys av vanligt tyg.

Stövlar

På fötterna bärs stövlar kallade shara kangmar. På sulan, sydd av flera lager tyg eller läder, finns omkring tio sulnubbar. Stövelns sko är gjort av svart läder, nedre delen av skaftet är sydd av röd manchester och skaftets övre del görs av ylletyg eller blått tyg. Vid hälen och på båda sidor om stöveltån är ett evighetsknut-mönster sytt med grått och rött läder. Till stövlarna hör ett platt stövelband flätat av ullgarn i olika färger, lokalt kallat lham gak.

Smycken

Invånarna här kallar generellt örhängen för nahob. Det finns öronsmycken i form av runda ringar som kallas tso'na, de är gjorda av silver och infattade med turkos. Dessutom bärs stora örhängen vars nederdel pryds av timglas i silver, turkos och korall, liksom små örhängen av guld.

Runt halsen bärs en ga'u-ask i silver, i dess centrum är en större röd korall infattad och i de fyra hörnen mindre koraller. Man bär också halsband som kallas shal, vilka träs av turkos, bärnsten, agat, dzi-pärlor och glas. Därtill bärs barn och mor spännen som lokalt kallas phebo och liknar de pheko som finns i Gyalthang och på andra platser.

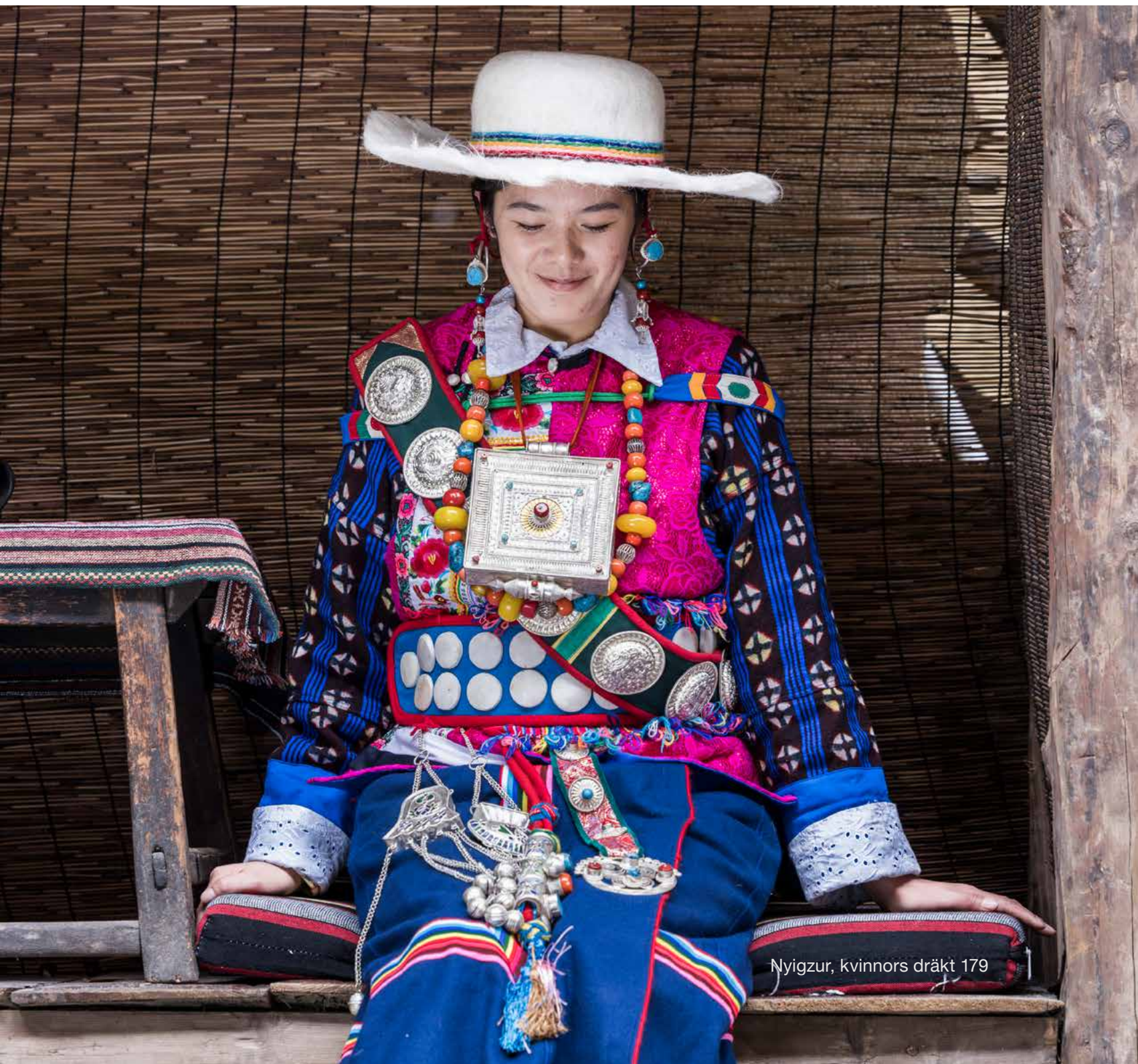

Därutöver finns ett smycke kallat along kelung. Det har en bas av blått eller rött ylletyg, ungefär fyra till fem fingrar brett, och dess övre och nedre kanter är kantade med tyg eller ylletyg i olika färger. På ytan finns fastsatta åtta silverbubblor, ciselerade med de åtta lyckosymbolerna. När smycket bärs hängs det snett från vänster axel ned mot höger armhåla och dess båda ändar knyts ihop på ryggen, så att silverbubblorna visas framtill.

Vid midjan bärs ett midjesmycke av musselskal kallat dungthag. Det har en bas av ylletyg eller truk med rött tyg som kanter. På det sitter två eller tre rader jättemusselskal. Jättemusselskal sägs symbolisera ett sinne lika rent och fläckfritt som himlens stjärnor. På vänster sida av midjan hängs en lång nålask i silver, infattad med turkos och korall, samt påsar och andra prydnader. Från påsarna hänger silverlänkar formade som löv och blommor i genombrutet arbete, i ändarna på dem sitter flera små bjällror. Framför midjan hänger dessutom ett smycke kallat patra. Dess band är sytt av brokad och på det sitter flera silverblommor, antingen infattade med ädelstenar eller utan och i dess ände sitter en liten rund silverprydnad infattad med turkos och korall.

Ovannämnda dräkter används huvudsakligen som festkläder. Till vardags bär unga som gamla kläder som liknar Gyalthang-kvinnornas regoe-chuba.

Vid lokala festligheter såsom hästkapplöpningsfestivalen visar männen upp sina färdigheter i sömnad, kvinnorna visar sina vävkunskaper. Byborna tycker mycket om att diskutera och jämföra vilken familj eller vem som väver bäst, skräddar noggrannast eller kombinerar färger mest harmoniskt, vilket också återspeglar vikten invånarna lägger vid sin klädkultur.

Nyigzur, kvinnors dräkt 179

11

སྐད་ཚག་བྱད་མེད་ཀྱི་གོས་རྒྱུ།

KADTSAG,
KVINNORS
DRÄKT

① ཚེ་རིང་སྒྲིན་ཁེབས།
Tsering
kyinkheb

② རྩ་ཉོག་
Örhängen

③ ཐུ་ཐུང་།
Phutung

④ རས་གོས།
Regoe

⑤ གཟན་ལྷ།
Zan'la

⑥ གཤུ།
Ga'u

⑦ རྩོངས་སྒྲེང་།
Dzongtreng

⑧ བང་ཁེབས།
Midjeplagg

Kadtsag är en socken i norra delen av Gyalthang stad och sägs historiskt ha lytt under Bathang. Genomsnittlig höjd över havet är omkring 3200 meter, klimatet högplatåpräglad monsunklimat och livsstil huvudsakligen halvt agrar, halvt pastoral.

Kvinnodräkten i Kadtsag liknar i stort sett den i Gyalthang och Nyigzur, men skiljer sig något i fråga om hur kläderna bärs och benämns.

En fullständig dräkt omfattar klädesplagg som guldblomhatten tsering kyinkheb, huvudduk, skjorta, regoe, ärmlös jacka, midjeband, mantel, midjeplagg och skor samt smycken såsom örhängen, halsband, ga'u-ask, pa'kog, dzongtreng och bakheg kabshub.

Hådräkt

Förr delade kvinnorna håret i två lika delar som de flätade till två treflätor, i vilkas ändar silkestrådar i olika färger flätades in. När flätningen var färdig placerades flätorna innanför midjebandet. Denna hådräkt kallades ked'le. Numera, förutom bruden vid bröllop samt ett fåtal äldre kvinnor, är det i princip ingen som bär håret så.

Vid högtidlig dräkt bär unga kvinnor guldblomhatt på huvudet, äldre kvinnor virar huvudduken khudri. Huvudduken är omkring tre meter lång och ungefär en handbredd bred, den är gjord av sammet i färger som rött, svart och grönt. På insidan av ena änden är en inre kantremsa av blått tyg fastsydd. När den bärs täcks först hjässan, därefter viras den återstående delen medsols runt huvudet.

Skjorta

På överkroppen bärs en skjorta som kallas rekar todbok. Kragen och vissa andra partier är i västerländskt snitt och plagget sys av vitt tyg eller liknande material.

Regoe

Regoe är samlingsbenämningen för en lokal typ av chuba. Förr tillverkades de regoe som bars av kvinnor i vanliga hushåll oftast av tyg man själv vävde av lokal fårull; i vissa familjer pryddes chubans krage och nederkant med skinn av utter eller leopard. Det fanns också regoe sydda av truk som hade förts hit från Ü-Tsang-området. I en folkvisa som anknyter till detta sjungs:

Lhasaflickans lamm föds på Yangmo-slätten, på Yangmo-slätten föder Lhasaflickan upp sina lamm.

Lhasaflickan klipper vit ull på Yangmo-slätten, på Yangmo-slätten spinner Lhasaflickan vitt garn.

Lhasaflickan väver fin truk på Yangmo-slätten, på Yangmo-slätten tar Lhasaflickan på sig en truk-dräkt,

Lhasaflickans kläder i truk sprids över snöernas land.

En visa som utgör levande belägg för uppfattningen att truk-kläder i stor utsträckning har sitt ursprung i Ü-Tsang.

Numera bär kvinnor både truk-regoe och regoe av kläde. Vid högtidliga tillfällen såsom bröllop bärs truk-regoe, som anses vara den finaste högtidsdräkten. Materialet och skärningen till regoe är i stort sett desamma som för thak-yog'koe i Nyigzur. Den ärmlösa jackan phutung, som bärs utanpå, liknar överplaggen i Gyalthang och Nyigzur. Djurpäls används nästan inte längre som kantdekoration i kvinnodräkten.

Midjeband

Förr bands utanpå regoe ett jämnt liggande purpurrött midjeband i ull, som kallades balsa kurag, ungefär en handbredd brett. Vid vävningen gjordes tvärställda regnbågsmönster i vitt, blått och andra färger ullgarn i båda ändar, de inslagsfransar som löpte längs kanterna klipptes inte av utan lämnades kvar, relativt korta, medan varpens fransar i ändarna lämnades längre. Numera är det få som fortfarande bär midjeband i ull, i stället används gyatra-midjeband. Gyatra-midjebandet är av grönblommigt tyg på utsidan och blått tyg som foder, det knyts med smala tygband. När det bärs lindas det om midjan ungefär två varv. Dessutom använder vissa ett "silkesmidjeband" – tongsud kurag, gjort av siden eller liknande, med fransar i båda ändar.

Mantel

Förr bar man en mantel kallad shyang'schar över ryggen, vävd av jakull. Numera bärs vid bröllop och liknande tillfällen i stället en mantel som liknar zan'la från Gyalthang, gjord av truk eller kläde.

Midjeplagg

Framtill bärs ett midjeplagg där flera vertikala veck är sydda på vitt tyg. Den övre och nedre kanten är kantade med blått tyg och blommigt tyg används som knytband. I Gyalthang och Nyigzur brukar detta midjeplagg kombineras med vardagsdräkt, i Kadtsag bärs det istället med högtidsdräkt.

Skor

På fötterna bar man tidigare, sägs det, traditionella tibetanska stövlar av läder eller tyg och med flerskikts-sydd sula. Numera bärs oftast läderskor som köps på marknaden.

Smycken

Smycken som örhängen, halsband, ga'u-skar och bakuo som bärs av kvinnorna i Kadtsag liknar dem i Nyigzur. Det finns också en vana att använda ett bargag-halsband som band till ga'u-sken. På handlederna bärs armband av grön jade, elfenben och silver.

Vid högtidliga tillfällen som bröllop bär kvinnor ett smycke kallat dzongtreng. Det består av två eller tre små guld- och silveraskar, liknande ga'u-askar, sammanlänkade ovanpå varandra med en silverlänk. Med femdelade silverlänkar fästs det i midjebandet på vänster och höger sida om höften, eller så knyts den med band i midjan, och hänger ned framför kroppen.

Förr var lokalbefolkningen skicklig på att odla hampa och använde hampbark som råmaterial för textilier. Tillverkningsprocessen var följande: först skalades hampbarken av, därefter tvättades den ren i vatten och det inre lagret avlägsnades, sedan kammades fibrerna noggrant, torkades i skugga och lades i blöt en tid, varefter de revs de i tunna remsor som tvinnades till tråd, tråden lindades till nystan och ordnades i varp och inslag på vävstolen varefter vävningen resulterade i hampduk. Dessutom har man lokalt fört vidare en högt utvecklad färgningsteknik där naturmaterial som gul jord och rabarberrot används som färgämnen. Numera är det dock få som behärskar dessa traditionella hantverk, färdiga material att sy kläder av köps i stället på marknaden.

Förr, när handelsutbyte och kommunikation mellan olika områden var opraktiskt, utvecklades varje orts dräktkultur i nära samspel med den lokala livsmiljön och lokala estetiska föreställningarna, på så sätt formades särpräglade dräkttraditioner. I dag, när många kulturer existerar sida vid sida i påverkan, uppvisar dräkter på olika platser allt fler likheter i fråga om tillverkningsmetod, bårsätt och tillhörande smycken.

Kadtsag, kvinnors dräkt 191

12

ན་མུ་ཡུའི་སྒྲེས་མའི་གོས་རྒྱན།

NAMUYI,
KVINNORS
DRÄKT

1 བོས་ཡུས་ཀ
Boyuga

2 བ་ཏ།
Phata

3 ཉེན་ཉོ།
Hento

4 ལན་ལག་ག།
Langag

5 གི་གེ།
Drikae

6 ཏུ་ཐུག།
Tobakspung

7 ཆོ་ཐུན།
Tsipun

8 བར་གོས། བ་ཆོང་།
Långrock/
Pa'tsir

9 ཁ།
Khra

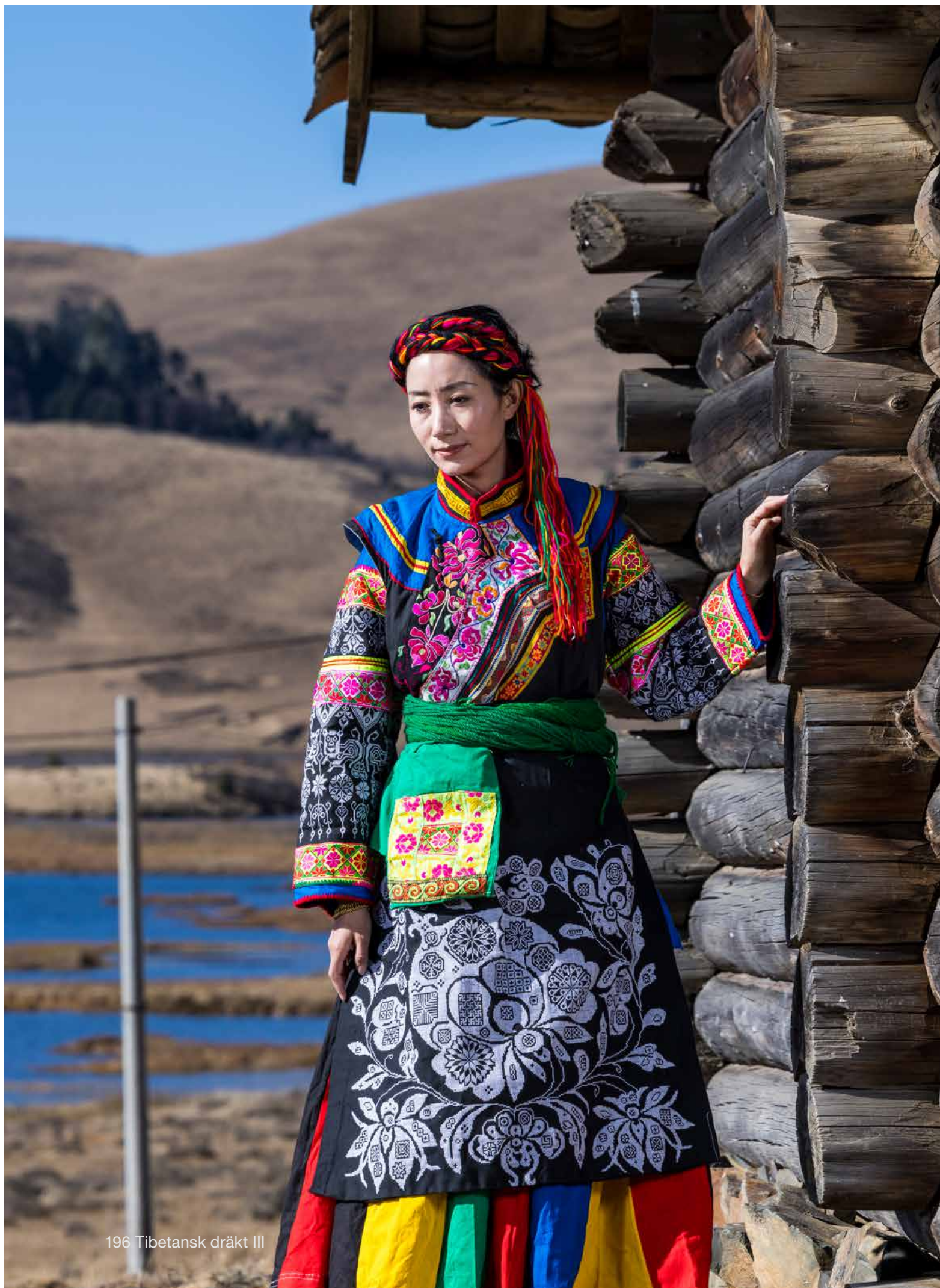
Namuyi är en tibetansk undergrupp som lever i den östra delen av tibetanska höglandet, huvudsakligen finns de spridda i områden såsom Mianning, Muli, Xichang och Yanyuan i Liangshan prefektur samt Nyarong i Garze prefektur, platser som i genomsnitt ligger på en höjd av omkring 2500 meter över havet och har subtropiskt monsunklimat. Där ägnar de sig åt jordbruk och samtidigt, i viss omfattning, pastoralism.

Det finns olika uppfattningar om Namuyi-folkets ursprung. En, relativt spridd, är att Namuyi och Pumi har ett gemensamt ursprung: deras föregångare sägs komma från området kring berget Kailash i övre Ngari, varifrån de senare migrerade till Mianning och andra platser. Efter omvälvningar och krig kom de därefter att spridas till de ovan nämnda områdena, där de slog sig ned och levde vidare.

En fullständig dräkt omfattar huvudlinda, woejo, långrock, kragjacka, midjeband, mångveckad kjol, midjeplagg och skor, samt smycken såsom phata, örhängen och armringar.

Hådräkt

Förr delade kvinnorna håret i två sektioner som flätades till två treflätor. I flätornas ändar flätades en sammanflätningstråd av ullgarn in, kallad tsintsu eller tata. Detta sammanflätningsgarn kunde vara svart, gult, rött eller andra färger. Därefter lindades de färdiga flätorna upp runt huvudet. Numera flätar kvinnorna i stället håret till en enda treflåta, i vars ände de flätar in sammanflätningsgarn.

Huvudlinda

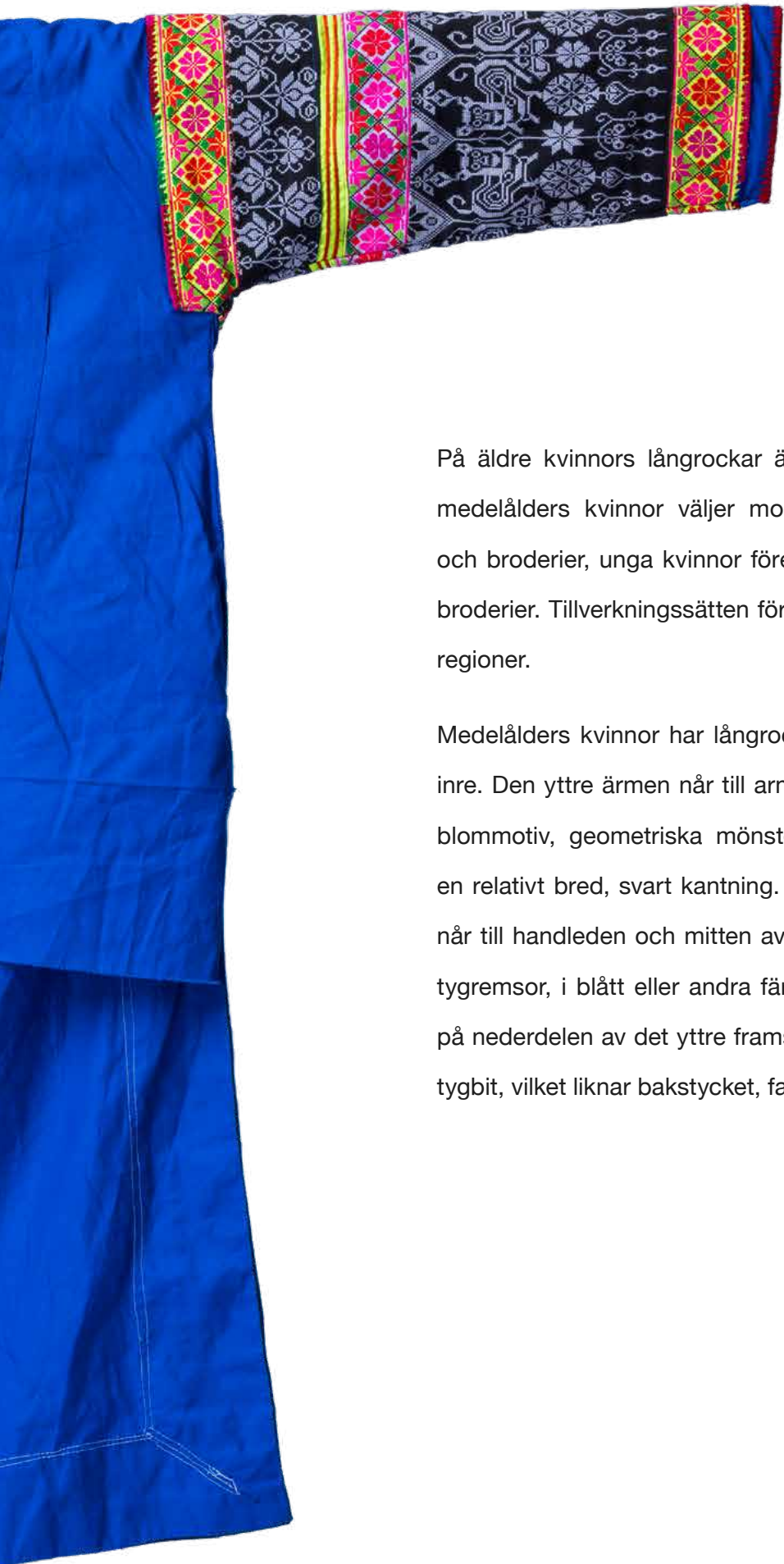
Huvudlindan kallas lokalt boyuga och görs av svart tyg, är omkring två handbredder bred samt cirka tre meter lång. Den lindas runt huvudet genom att läggas i korslagda lager, så att den vid pannan bildar en V-form (med spetsen uppåt). Tidigare fanns också ett dubbelvikt huvudtyg kallad woejo, det behövde fästas med flätorna lindade runt huvudet. Under sommartid lindade man endast sammanflätningsgarnet runt huvudet. Numera använder kvinnorna ofta en mer praktisk typ av huvudlinda: ett runt skumgummiringformat underlag som lindas in i svart tyg sätts direkt på huvudet. Flätan lindas horisontellt runt huvudlindans bakre del med flätans tofs hängande vid höger öra eller bak på ryggen. Det finns även kvinnor som inte flätar in sammanflätningsgarn i flätans ände, i stället lindar de lila eller andra färgade ulltrådar direkt runt huvudlindan så att de hänger ned ganska långt längs båda sidorna.

Långrock

Den långrock som bärs på överkroppen kallas pa'tsir. Förr tillverkades den av rosa eller svart siden, den har högerslag och kragen kantas med blått tyg, manschetterna sys av tyg broderat med olika mönster och på insidan av framstyckets kant finns en invändig kantremsa av blått tyg. Numera bär kvinnor även kraglösa långrockar sydda av blått tyg eller liknande material, ärmarna har ett innerfoder av blått tyg medan ytterlagret sys av tyg broderat med blommor, blad och andra motiv. Längs framstyckets kant sitter i tur och ordning kragknapp, mittknapp och armhåleknapp, på nederkantens båda sidor finns sprund. I likhet med tibetanska skjortor är det inre och det yttre framstycket av olika längd, bakstycket är rektangulärt och når ned till knäveckan. Nederkanten och båda sidorna är kantade med tygremsor omkring två fingrar breda, dessa remsor kan vara gula, röda, svarta eller i andra färger. Det finns också långrockar sydda av bomulls- eller linnetyg.

På äldre kvinnors långrockar är broderierna få och stilen enkel och medelålders kvinnor väljer modeller med relativt diskreta kantband och broderier, unga kvinnor föredrar en stil med rikliga och färgstarka broderier. Tillverkningssätten för långrocken varierar något mellan olika regioner.

Medelålders kvinnor har långrock med dubbla ärmar, en yttre och en inre. Den yttre ärmen når till armbågen och ärmslutet är broderat med blommotiv, geometriska mönster och fina våglinjemönster samt har en relativt bred, svart kantning. Den inre ärmen, som sys av svart tyg, når till handleden och mitten av underarmen dekorerar med tre smala tygremsor, i blått eller andra färger, även ärmslutet har broderier. Mitt på nederdelen av det yttre framstycket är dessutom en liten kvadratisk tygbit, vilket liknar bakstycket, fastsydd.

Kragjacka

Utanpå långrocken bärs en kragjacka kallad langag, den har ett yttre av svart tyg och innerfoder av mönstrat tyg, med högerslående sned framkant kan den vara försedd med krage eller sakna krage. Hos modellen med krage är kraglinjen dekorerad med silverornament i form av de åtta odödliga och vid vardera ände är ett runt silvermynt fastsytt under vilken en halvmåneformad hake sitter och fungerar som kragknapp. Den kraglösa modellen saknar sådan dekoration. Oavsett om kragjackan har krage eller inte är framstyckets kant, från kragknappen till armhåleknappen, broderad med relativt breda blommotiv och på insidan kantas den med vita broderade tygremsor. Runt halsöppningen löper en ungefär fem fingrar bred, blå kantning och längs mitten av den kantningen pryder en smal, gul tygremsa vars kanter i sin tur dekoreras med ungefär fyra tygremsor i färger som vitt och rött och av varierande bredd, ibland med broderier, ibland utan. Den yttersta och bredaste broderade tygremsan löper från kragen längs framstyckets kant ned till armhåleknappen. Namuyi-kvinnor i Muli-området syr dessutom ibland kantband av gyalo-truk kring kragjackans halsöppning, dessa kantningar och broderier utförs i många olika stilar och uppvisar stor variation.

Midjeband

Förr knöts runt midjan ett relativt brett midjeband av siden eller liknande material, lokalt kallat drikae, numera används i stället midjeband flätade av ullgarn i färger som purpurrött och blått. De kan lindas två varv runt midjan och ändarnas tofsar hänger ganska långt ned från ryggen. Det finns också en annan typ av midjeband, det vävs av grönt ullgarn och innan det tas på viks dess båda ändar in mot mitten, efter den vikningen hänger midjebandets tofsar ganska långt ned från mitten. När detta midjeband knyts lindas det ett varv runt midjan och fästs på vänster sida, eller stoppas in i drikae-midjebandet, varpå de centrala tofsarna faller vid höger höft. På midjebandet hänger vanligen en tobakspung, den sys av ett rosa, kvadratisk tygstycke som är broderat med olika motiv såsom geometriska mönster, kanten är försedd med svart kantband, den fodras med blått tyg och nederkanten dekorerar med en tygremsa broderad med motsatta sågtandsmönster. Hela pungen är kvadratisk och hänger vid kroppens högra sida.

Mångveckad kjol

På underkroppen bärs en mångveckad kjol kallad khra. Förr tillverkades den av enfärgat linnetyg eller liknande material, numera sys den av tyg i färger som blått, gult, svart och grönt, vilka fogas samman vertikalt och formas till många veck. Överkanten är försedd med knytband i tyg, så kjolen kan knytas direkt runt midjan.

Midjeplagg

Förr bar kvinnorna ett midjeplagg kallat tsipun. Det syddes huvudsakligen av svart tyg, med blå kantning längs kanterna, nederkanten nådde ned till anklarna. Nutida midjeplagg har svart tyg som underlag och i mitten broderas stora blommotiv runt vilka ornament av blommor, grenar med blad och fjärilar sprider sig. Den övre kanten har knytband av blått eller vitt tyg med broderi. Som helhet är midjeplagget relativt brett och fällen når knäna. Det finns också midjeplagg vävda av ullgarn i olika färger, liksom sådana tillverkade av randigt truk, blått eller svart tyg. Motiven som broderas på dem förekommer i många olika stilar.

Det sägs att Namuyi anser, att svart färg uttrycker respekt för andra. På grund av den föreställningen är svarta kläder populära och det har bildats en estetisk preferens för svart.

Skor

På fötterna bar man förr oftast halmskor eller tygskor, numera bärs vanligen läderskor eller broderade tygskor som köps på marknaden.

Smycken

Vid hårfästet på pannan bärs en hårprydnad kallad phata, den har ett underlag av rött tyg som dekoreras med tio små silverbubblor.

I öronen bärs runda silverörhängen kallade hento, på vilka sitter fyrhåliga silverplattor som liknar silvermynt. Det finns en annan typ av silverörhängen, vars nedre ände är uppåtböjd och på dem sitter små silverblommor med infattade korallpärlor samt nedhängande silverplattor i form av löv.

På handlederna bärs silverarmringar eller elfenbensarmringar. På fingrarna bärs två till tre sadelformade silverringar. Vissa ringar är infattade med korall eller turkos medan andra är enkla, utan infattning.

Det mest utmärkande draget hos Namuyi-dräkten är broderikonsten. Kragen, ärmsluten, midjplagget samt andra delar på plaggen dekorerar ofta med broderade motiv av blommor, landskap och geometriska mönster, vilka är mycket utsökta. Denna typ av dräkt bärs också i Mianning i He'ai tibetanska socken samt av den närliggande gruppen Liru-tibetaner.

Även om Namuyi-tibetanerna lever i olika områden har deras traditionella seder och dräktkultur inte förändrats i större utsträckning. De har kunnat bevaras väl och uppvisar därför ett relativt enhetligt stilmässigt uttryck.

13

ལྷིད་སེལ་གོས་རྒྱུ།

GYEDSEL,
DRÄKT

① ཁོང་བསྐྱེད་།
Kongsring

② སྒྱེད་གྲི།
Midjekniv

③ དམི་བྲ།
Drishya

④ བཀའ་ཀ།
Pagka

① རྩལ་ལེན།
Skjorta

② ཁོང་བསྐྱེད།
Kongsring

③ རྩལ་རས།
Chyang're

④ མེས་གཟན།
Mezan

⑤ བཀའ་སྐྱེད།
Pagka

Gyedsel, i sydöstra delen av Muli tibetanska autonoma härad omkring 240 kilometer från centralorten, på en genomsnittlig höjd över havet av omkring 3000 meter i ett område med höglandspräglad monsunklimat, är en relativt avlägsen by. På grund av sin terräng har platsen länge haft begränsad kontakt med omvärlden och spannmål och andra förnödenheter har till största delen producerats för eget bruk, även kläder har i huvudsak spunnits, vävts och sytts för hand av byborna själva vilket har format en särpräglad livsstil. Invånarna bevarar ännu i dag sin ursprungliga religiösa tro.

Klädedräkten i Gyedsel delas in i två kategorier, männens dräkt och kvinnornas dräkt.

Mäns dräkt

Männens kläder omfattar hatt, chuba, ärmlös jacka och stövlar samt smycken som örhängen, midjekniv, midjepung och pipa.

Förr hade männen vanan att spara håret långt, det brukade först flätas i flera ganska grova flätor som samlades bak på huvudet och flätades till en enda, tjock fläta på vilken smycken, som elfenbensringar, trädades. På den lokala dialekten kallas denna flätning nagril. Numera binder männen dock blott enkelt samman det långa håret i nacken och flätar det inte längre så, som var vanligt tidigare.

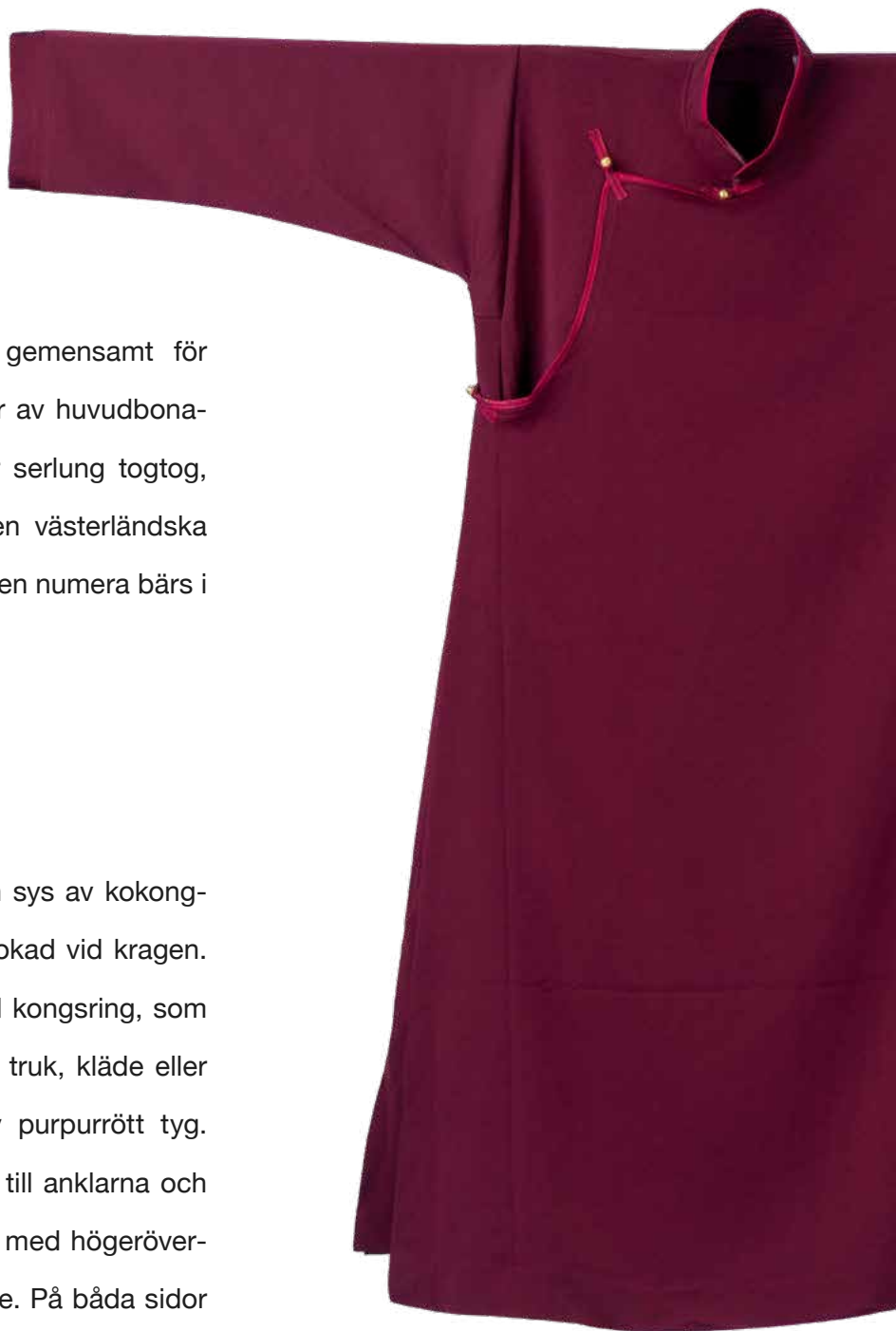

Hatt

Hatt kallas på den lokala dialekten gemensamt för togtog. Förr bar man många olika typer av huvudbonader, såsom guldblomhatten, som heter serlung togtog, rävskinnsmössan wadri togtog, och den västerländska hatten mogkab samt hattar av gethår, men numera bärs i allmänhet endast västerländsk hatt.

Chuba

Den skjorta som bärs närmast kroppen sys av kokongsilke eller siden och har kantning av brokad vid kragen. Utanpå den bars en svart chuba, kallad kongsring, som tillverkades av material såsom linnetyg, truk, kläde eller annat. Numera tillverkas de främst av purpurrött tyg. Chuban har en nederkant som når ned till anklarna och ärmarna är relativt korta, den är skuren med högeröverlappande framstycke och korslagd krage. På båda sidor av nederkanten finns sprund omkring en handbredd långa. På chuban sys i ordning kragknapp, mittknapp och armhåleknapp, det saknar upphängningskant och dekorativa kantband. Förr var det endast munkar, lokala ledare samt äldre personer med anseende och lärdom som fick bära chubor med krage, vanliga personer fick endast bära kraglösa modeller; numera finns inte längre denna regel och alla bär chubor med krage.

Det berättas att den tibetanska dynastins "kejsare" (tsenpo) en gång kom till denna trakt. När de lokala ledarna sammankallades berömde han dem för deras förtjänster i att utvidga den tibetanska dynastins territorium och skänkte dem då en chuba, sa: "Ni är som folkets livsnerv. Från och med nu bör ni tillverka och bära denna dräkt som kallas kongsho." Därefter började man tillverka kläder med den chuban som modell, dess benämning utvecklades gradvis till kongsring eller kongrang, som betyder ett långt och stabilt liv.

Chuborna man bär i det dagliga livet i Gyedssel liknar till formen dem i andra tibetanska områden. Vanligen sys de av lokalt jak- eller fårullsgarn, men det förekommer även att man syr dem av siden eller liknande material och det är brukligt med kantning av färgat, mönstrat truk vid krage, ärmslut och nederkant. En chuba som vävts av vit fårull och sedan färgats röd kallas gyatso chuba medan chubor tillverkade av kläde eller siden inköpt på marknaden kallas shyangma chuba.

Midjebandet kallas lokalt drishya och finns huvudsakligen i två typer: en vävd av lokalt spunnen fårull, en annan flätad av färgat ullgarn köpt på marknaden. Vid högtidliga tillfällen väljer man oftast midjeband av färgat garn med tofsar i ändarna och sådana midjeband kan knytas på vilken plats som helst runt midjan – fram, bak eller på sidorna – och tofsarna faller naturligt.

Ärmlös jacka

För att skydda kläderna och ryggen vid arbete bär man dessutom en slitstark och varm ärmlös jacka som tillverkas av getskinn, klippgetsinn eller muntjakskinn. Denna ärmlösa jacka är skuren med mittöppning och kantas vid krage och ärmöppningar med rött kläde eller liknande tyg. Ett sådant plagg sägs kunna användas i mer än tio år.

Stövlar

Stövlar kallas lokalt för pagka. Förr bar man ofta sammetstövlar, skinnsäckstövlar eller tygstövlar. Numera bär man generellt svarta långskaftade läderstövlar som köps på marknaden.

Smycken

I öronen bärs så kallade legkhur, silverörhängen infattade med turkos. Vid midjan hänger man vanligtvis en lång kniv som är smidd lokalt, skaftet är gjort av horn och slidan av läder eller mässing. Också en midjepung av läder hänger vid midjan, den har flera lager inner- och ytterfack för separat förvaring av tobaksblad, eldstål och andra föremål. Därtill är det vanligt att fästa en pipa i midjebandet, dialektalt kallad yelele, medan en kort kniv hänger ned vid höger höft.

Kvinnors dräkt

Kvinnornas dräkt omfattar hatt, skjorta, chuba, midjeplagg, mantel, skor samt smycken såsom örhängen och halsband.

Hatt

Det sägs att kvinnor förr flätade håret i många tunna flätor, medan det numera flätas i två treflätor i vilka silkestrådar i blått, rosa och andra färger flätas in. De två flätornas ändar binds samman och får hänga ned över ryggen. På huvudet bärs ofta guldblomhattar och hattar av gethår. I vardagen bär äldre kvinnor även blå eller svart huvudduk.

Skjorta och chuba

Närmaste plagget på överkroppen är en tibetansk skjorta av siden eller kokongsilke med brokadkantning. Utanpå denna bärs en ärmlös chuba sydd i siden eller truk, vanligen i gröna eller blå färger. Chuban är skuren med vänsteröverlappande framstycke och har kragknapp samt mittknapp. På båda sidor finns ganska korta sprund. Knytband finns dels vid slutet av kragslaget, dels vid innerslaget vid midjan och konstruktionen liknar ett slags knäppning med tygöglor: innerslagets knytband träs genom ett hål under höger arm och knyts sedan åt.

Midjeplagg

Midjeplagget kallas lokalt mezan och sys av siden eller randigt truk. Den övre kanten pryds av en omkring fyra fingrar bred kant av brokad, mönstrat tyg eller broderat tyg och vid de två övre hörnen sys dessutom trianglar av brokad. Knytbanden görs oftast av mönstrat tyg.

Mantel

På ryggen bärs en svart mantel kallad chyang're, den väs av jakhår eller fårull. Nederkanten når till anklarna. Vid mantelns övre kant finns en fastsydd mössa och längs hela kanten löper ett regnbågsmönster vävt av garn i vitt, gult, rött och grönt. När mössan inte används är manteln rektangulär och vid de två övre hörnen finns platta knytband som är vävda eller i tyg, nederkanten pryds av tofsar. Förr bars denna mantel vid sådd- och plöjningsarbete för att skydda ryggen mot vind och regn, numera bärs den däremot endast med högtidsdräkt.

Skor

På fötterna bar man förr i tiden halmskor, tygskor eller sammetskor. Nu bär man oftast tibetanska broderade tygskor som köps på marknaden och väljs utifrån personlig smak.

Smycken

Örhängen kallas lokalt legkhur. Vissa bär små blomformade silverörhängen med infattad oval turkos eller med turkos och korall. Andra bär blomformade örhängen med silvertofsar, eller stora örhängen av rent silver. Runt halsen bärs ett halsband som kallas kor'rang och träs av turkos, korall, kristall, agat och jättemusselpärlor. Samtidigt bärs radband i elfenben. På handleden bärs silverarmringar kallade chyagkor, elfenbensarmringar eller armringar i jade. På fingrarna bärs guld- och silverringar kallade chyagdre, de är infattade med ädelstenar såsom agat, turkos och rubin.

I byn finns en högtidlig ceremoni för att fira inträdet i vuxenlivet. Förr hölls initiationsriten i var familjs hem, numera genomförs den istället gemensamt för hela byn i samband med nyårsfirandet. På dagen för ceremonin måste alla ungdomar som har fyllt tretton år bära traditionell dräkt och samlas tillsammans med byborna. För att markerar övergången till en status som vuxen får de rätten att bära vuxenkläder. Ritens förlopp är följande: Först hänger morbrodern en kort kniv vid pojkens midjeband, till flickan sätter han på en silverarmring. Därefter bugar ungdomarna tre gånger inför de fem sädesslagen samt zhagkam, ett stycke saltat kött som har lagrats i ett år, som ett uttryck för tacksamhet. Sedan stryker en buddhistmunk lite tsampa på deras pannor och överräcker en vit khata av fårull till var och en. Till sist ger far- och morföräldrar samt andra äldre släktingar råd till ungdomarna och förmanar dem att respektera äldre, ta hand om yngre, uppträda moraliskt och arbeta flitigt. Så avslutas hela ceremonin och från den stunden betraktas ungdomarna som vuxna och måste ta sitt ansvar inom familjen.

220 Tibetansk dräkt III

På denna plats är kvinnornas chubor skurna med vänsteröverlappande framstycke, medan männens är högeröverlappande. Det förklaras med att kvinnor vanligtvis sitter på vänstra sidan om härden, män på den högra. Om någon i familjen går bort bär släkt och vänner vita kläder av linnetyg som tecken på sorg.

Gyedsel är en by med rik folklig kulturtradition. Här finns inte bara en omfattande kultur med traditionellt textilhantverk och sten- och träarkitektur, också mattvävning och tillverkning av dranyen-luta är särskilt utvecklade. Idag är det nästan ingen i byn som inte kan spela dranyen och man har bildat en Muli-ensemble. Vid uppträdanden bär man traditionell klädedräkt och försöker på så sätt i takt med tiden bevara och föra vidare dessa värdefulla sedvänjor.

14

ཞོ་ལུང་སྒྲེས་མའི་གོས་རྒྱུ།

SHOLUNG,
KVINNORS
DRÄKT

① སེང་མགོ།
Sen'go

② ཆེ་རིང་སྒྲིན་ཁེབས།
Guldblomhatt

③ འབར་གཤ།
Bargag

④ སྒེང་བ།
Halsband

⑤ གཤུ།
Ga'u

⑥ འདབས་ཤམ།
Dabshan

⑦ རྒྱབ་བཅིངས།
Gyabching

⑧ སྒླ་རགས།
Midjeband

⑨ དུལ་ཐག།
Ngulthag

⑩ སྒྲུན་བཅིངས།
Ngun'jang

Sholung är en socken i den västra delen av Muli härad, belägen 208 kilometer från centralorten. Genomsnittlig höjd över havet är cirka 2900 meter, området har ett höglands-bergsklimat och en livsstil som huvudsakligen är kombinerat agrar och pastoral.

Uppsättningen högtidsdräkt som beskrivs här är utbredd främst i Sholung socken, samtidigt förekommer den bland kvinnor i områden som Mat'ri socken och Derong socken. Tibetanska invånare i de områdena kallas Garmi, vilket sägs betyda "människor som bor på höga berg".

Den fullständiga dräkten omfattar plagg som guldblomhatt, dabshan, ärmlös jacka, midjeband och midjeplagg samt smycken som huvudutsmyckning, bargag, ga'u-ask, halsband, skärpor-nament, lozung och ngulthag.

Huvudutsmyckning

Tidigare ordnade kvinnorna håret i en hårdräkt kallad sen'go. Först tas en sektion hår från hjässan och delas i en främre och en bakre del. Den främre delen flätas till en åttafläta; när flätningen når området ovanför pannan delas den i vänster och höger sida till fyra tunna flätor vardera, vilka kallas dratselen. Håret vid tinningarna flätas var för sig till en fyrafläta kallad nadra. Ändarna av dratselen samt håret framför pannan flätas tillsammans till fina treflätor; håret på bakhuvudet flätas tillsammans med övrigt hår till fina treflätor; dessa delas slutligen jämnt i två delar, vänster och höger, och från båda sidor av pannan flätas de snett in och fästs med jämna mellanrum i två grupper av blått och vitt ullgarn, vilket bildar en naturlig bågform som faller längs ryggen. Vid

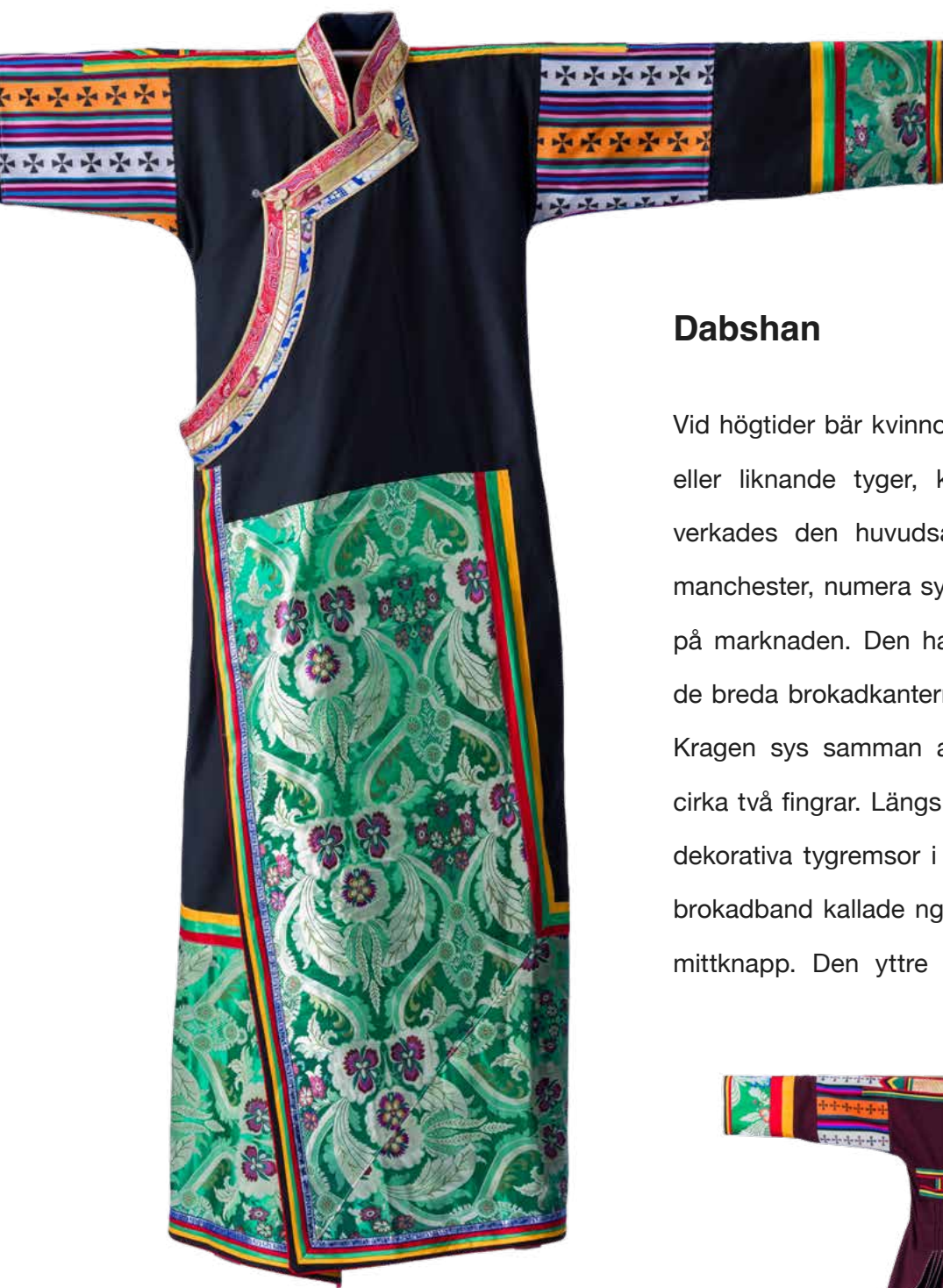

ändarna samlas dessa flätor till två buntar som lindas med ullgarn i olika färger till en hårkrans ungefär en handbredd lång, under den hänger tofsar av ullgarn i rött och andra färger. På flätorna framför pannan och vid tinningarna bärs inte bara smycken av turkos, korall, bärnsten och olika silversmycken, förr sägs det även ha funnits en sed att bära rak pannlugg till ögonbrynen. Numera brukar äldre kvinnor fläta håret i två grova treflätor, flätändarna förlängs med flerfärgade silkestrådar som sedan korsvis lindas ovanpå huvudet. Yngre kvinnor flätar inte håret, istället bär de antingen direkt lösflätor dekorerade med bärnsten, turkos och liknande, vilka liknar sen'go, eller så avstår de löshår för att istället bära en guldblomhatt.

Sholung, kvinnors dräkt 227

Dabshan

Vid högtider bär kvinnor en chuba sydd i purpurroda eller liknande tyger, kallad dabshan. Tidigare tillverkades den huvudsakligen av valkat ulltyg eller manchester, numera sys den främst av tyger inköpta på marknaden. Den har fått sitt namn på grund av de breda brokadkanterna vid ärmslut och nederkant. Kragen sys samman av brokad med en bredd på cirka två fingrar. Längs framkanterna finns tre smala, dekorativa tygremsor i olika färger samt två bredare brokadband kallade ngundak, man syr endast på en mittknapp. Den yttre framkanten och nederkanten

kantas av fyra smala tygremsor i olika färger, de sägs symbolisera de fyra elementen. Numera är det brukligt att dekorera med fler tygremsor, varför plagget direkt kallas "femkantad chuba", "sexkantad chuba", "sju-kantad chuba" och så vidare. Förutom innerframkanten är hela plaggets nederkant försedd med en blå brokadkant kallad shanjag, cirka två handbredder bred, och två inre dekorativa tygremsor i rött och gult, vardera cirka tre fingrar breda. Ärmsluten har i tur och ordning fyra smala tygremsor i olika färger som kant, därefter en blå brokad på cirka en handbredds bredd samt två band i rött och gult kallade ja, vilket tillsammans bildar en regnbågslik dekoration. Vid axel och överarm finns ett parti av gyalotruk kallat wartong. Den purpurröda tygdelen mellan regnbågsdekorationen och wartong kallas raetag.

Mellan vänster och höger skuldra är fastsytt ett gult rektangulärt brokadstycke kallat trakshan, det är cirka två fingrar brett och de fyra sidorna dekoreras med smala tygkanter i fyra färger – rött, svart, gult och grönt. Mellan de något längre tygremsorna vid övre och nedre kanten finns överlappande fastsydda fyra till fem pilformade tygbitar i samma färger som kantbanden, men med olik längd, de kallas balka. Trakshan sägs symbolisera att på ryggen bära en skrift eller ett plogok, medan balka symboliserar skriftens märkning.

På ryggen ovan midjan i mitten är ett rektangulärt brokadstycke med smala kantremсор runt om fastsytt, till formen liknar det en skriftrulle utan märkning och kallas på den lokala dialekten för kedgag. Detta anses symbolisera skrift eller plogrep. Bland allmogen fanns förr en föreställning att kvinnorna på den här platsen var ättlingar till demonkvinnorna rakshasier och för att betvinga rakshasierna brukade man på axlarna sy tygband som symboliserade plogoket, vid midjan syddes tygband som symboliserade en skrift. Dessutom är kedgag ett viktigt kännetecken för att skilja mellan gifta och ogifta kvinnor: på gifta kvinnors dabshan sys kedgag men inte på unga flickors, även om det bruket inte längre strikt följs.

På baksidan av chuban finns veck kallade chonwu, en utformning vars symboliska betydelse är fårorna i en åker. Vid spetsen av varje veck sys med vit tråd en särskild stygnform kallad draggang, som symboliserar risplantor i fältet. När två veck möts bildar stygnen en symmetrisk skönhet. Antalet veck bestäms av plaggets storlek. Vid förvaring ska plagget vikas åt höger. När vecken räknas reciterar man "lycka, olycka" och det sägs att sömnaden inte får avslutas på ett jämnt tal – "olycka" – utan måste sluta på ett udda – "lycka" – för att därigenom framkalla gynnsamma betingelser.

Den dabshan som bärs till vardags är tillverkad av svart tyg och har vänsterknäppning, den mellersta delen av ärmen utgör den wartong som görs av gyalo-truk, trakshan och kedgag sys på i enklare form; på kragkanten sys tygremsor liknande gyalo-truk och den vänstra framkanten och nederkanten är enkelt kantade med färgtråd, utan dekorationer som shanjag. Denna typ av dabshan bärs främst av äldre personer.

Ärmlös jacka

Vid sammankomster och högtider bär kvinnor, utanpå dabshan, en ärmlös jacka kallad tagag. Den är tillverkad av brokad eller gyalo-truk, har högerknäppning och korta slitsar på vänster och höger sida av nederkanten. Krage, ärmöppningar, slitskanter och nederkant är alla dekorerade med tre olika brokadband. På vintern bär kvinnor ärmlösa jackor fodrade med lammskinn eller konstpäls. I vardagen bärs oftast ärmlösa jackor av svart tyg med enkel kantning, vanligen tillsammans med andra vardagsplagg.

Midjeband

Runt midjan knyts ett halvbrett/halvsmalt midjeband av ull. Den bredare delen har på framsidan horisontellt vävda mönster såsom meandermönster, sammanlänkade evighetsymboler och lyckoknutar, upp- och nedtill hänger tofsar; den smalare delen är dekorerad med ett smalt regnbågsmönster vävt av färgad tråd och längst ut finns en tofs cirka en handbredd bred, i övrigt saknar den dekorativa mönster. När midjebandet knyts ska den omönstrade sidan ligga inåt och den mönstrade synas utåt, det lindas jämnt runt midjan. Det sägs att det tar mer än en månad att väva ett sådant midjeband och det är alltså väldigt arbetskrävande. Numera blir dock handvävda midjeband allt mer sällsynta, vid högtidliga tillfällen väljer man oftast att använda bälten som köps på marknaden – de följer traditionella former och passar till dabshan.

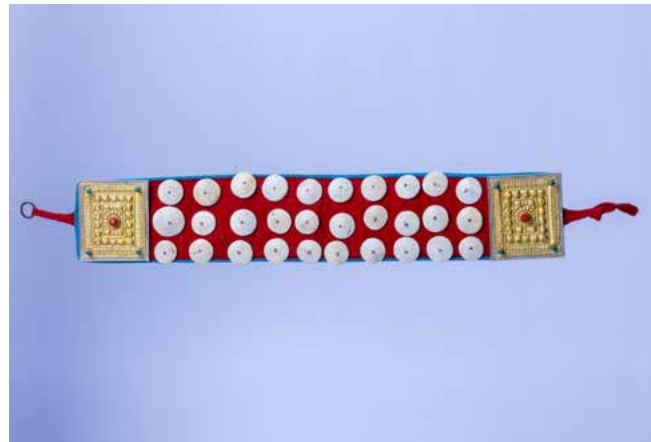

Midjeplagg

Midjeplagg kallas lokalt ngun'jang och har ett underlag som imiterar randig truk eller gyalo-truk. Underlagets övre del lämnas fri med cirka en handbredd, nedanför detta täcks underlaget med svarta och gula kvadratiska brokadstycken fästs horisontellt i sekvens ovanpå underlaget. Vid fogarna mellan dessa brokadstycken i två färger samt längs överkanten av det övre, svarta brokadstycket, på midjeplaggets båda sidor och längs dess nederkant, finns tre olikfärgade tygremsor samt band med meandermönster som kantning. På mitten av plaggets båda sidor samt den övre delen dekoreras också med tre tygband i olika färger, vilkas övre ände möts vid mitten av den nedre kanten av det svarta brokadstycket och den nedre änden sträcker sig till mitten av den nedre kanten av det gula brokadstycket. Midjeplaggets överkant är dekorerad med en bred brokad, från de båda sidorna går istället platta vävda band som används för att knyta midjeplagget runt midjan.

Smycken

I öronen bärs stora silverörhängen kallade natsar, de är inlagda med korall och turkos. Runt halsen bärs ett smycke kallat bargag, som liknar ett halsslås: underlag av kläde kantas med blått tyg och i mitten av underlaget finns fastsytt ett genombrutet litet silverornament inlagt med turkos och korall. Om halsen bärs dessutom runda eller fyrkantiga ga'u-askar samt halsband som i följd träs av turkos, korall och dzi-pärlor. På vardera handleden bärs en armring i silver, chusrin lagkor. Runt midjan knyts ett ornamentskärp kallat gyabching, med ett underlag av cirka fem fingrar brett rött kläde är fjorton runda jättemusselskal fastsydda i två rader, i vardera ände finns ett fyrkantigt guld- och silverornament med korall i mitten. Antalet snäckskal är obestämt och vid bärande vänds de mot ryggen, vilket gett upphov till namnet gyabching.

Vid höger lår hänger en silverprydnaden lozung och dess ände är försedd med den silvertofsprydda nålasken bakheg. Framtill vid midjan hänger ett silversmycke kallat ngulthag, huvuddelen liknar en rund ga'u-ask och det är fäst vid bältet med silverlänkar ovanifrån och från sidorna. Tidigare bar man vid högtidliga tillfällen ofta stora, voluminösa silverprydnader och man gör det ännu vid bröllop och dräktuppvisningar, men i vardagen är det numera sällsynt.

På grund av skillnader i livsmiljö och existensmedel varierar människors behov och estetiska ideal, så klädedräkter i olika områden uppvisar egna särdrag vad gäller snitt, form och kulturell bakgrund. Denna representativa regionala dräkt har sin givna plats inom tibetansk dräktkultur.

Sholung, kvinnors dräkt 237

15

འབྲོག་ར་ཐང་གི་སྒྲེས་མའི་གོས་རྒྱན།

DRORATANG,
KVINNORS
DRÄKT

① སྐ་མ།
Chama

② བ་ཙི།
Patsi

③ ཅང་ཁ་ད།
Changkhada

④ སྐ་མ།
Kjol

Droratang, en socken i den södra delen av Muli härad, är belägen 105 kilometer från centralorten med en genomsnittlig höjd på cirka 2900 meter över havet, området har ett höglands-bergsklimat och livsformen är huvudsakligen agrar och pastoral i kombination.

En hel klädedräkt omfattar skjorta, ärmlös jacka, chuba, cape, hundraveckad kjol, gyatra-midjeband och skor samt smycken såsom huvudprydnader, halsband och armringar.

Huvudprydnad

Förr flätade kvinnorna här håret i smala treflätor och flätade in sammanspunna silkestrådar i flätändarna, därefter lindades flätorna upp på huvudet eller fick hänga ned över ryggen. Det sägs att ogifta flickor förr hade vanan att fläta håret till en enda tjock trefläta, i änden flätade man in sammanspunna trådar av jaksvanshår eller silke varefter den lindades upp på huvudet. Numera bär de i stället direkt en huvudprydnad kallad chama, denna görs genom att, anpassat efter huvudets storlek, ta en bunt svart ullgarn som lätt tvinnas till en ring och på dess övre, vänstra sida lindas en blå silkestråd vars ände kan hänga ned till midjan, antingen framtill eller baktill. På den svarta, grova garnring som bärs runt huvudet sitter framtill prydnader som kallas

lhugse, konkret omfattar de: fyra strängar av röda och vita pärlor upphängda horisontellt och arrangerade i en viss bågform; högst upp i mitten finns ett ovalt ornament i guld och silver inlagt med pärlor eller korall, på vardera sidan om detta finns dessutom ett blomformat smycke i guld och silver; därutöver förekommer även typer av lhugse där bärnsten, turkos och andra material är fastsatta framtill.

Äldre kvinnor flätar vanligtvis håret i två treflätor som korsas och lindas upp på huvudet, därefter bär de en chama-huvudprydnad med eller utan pärldekoration med de svarta hårtofsarna naturligt fallande ned mot axlarna.

Det sägs att kvinnor i närliggande områden, som Niyilang och Oya, tidigare brukade dekorera chama med smycken bestående av sammanlänkade silvermynt och ringformade ornament, eller linda en svart huvudduk kring den. Även i Droratang förekom liknande bruk, numera är det dock populärast att bära chama-huvudutsmyckningen.

Skjorta

På överkroppen bärs en skjorta kallad patsi, tillverkad av siden i rött, rosa eller liknande färger, med högerknäppning. Vid kragen sitter tre knappar i rad, tillsammans med en mittknapp och en knapp vid armhålan blir det totala antalet knappar fem. Kragen och ärmsluten är kantade med relativt breda gula brokadband. Ärmsluten är snedskurna och har sprund och vid sprunden finns knappar.

Ärmlös jacka

Över skjortan bärs en ärmlös jacka kallad changkhada, tillverkad av oblekt grovt ulltyg. Kragen är kantad med röd sammet och jackan har rak, symmetrisk framöppning. Slagens kanter och ärmhålen är kantade med broderier i flerfärgade silkestrådar med överkastningssömmar. Nederkanten är dekorerad med fransar av olidfärgat ullgarn och ovanför dessa finns ett fyra till fem fingrar brett regnbågsmönster som vävs av ullgarn i olika färger.

Chuba

Under vintern bärs en ärmförsedd chuba av grovt ulltyg, kallad pa'le. Den har rak framöppning, fyra knappar är sydda längs framkanten. Krage, ärmslut och nederkant är kantade med mönstrad truk samt guldtrådar i vågmönster.

Cape

Det sägs att kvinnorna tidigare även bar ett överplagg av sammet med högerknäppning vars krage var kantad med brokad. Vid arbete bärs en cape kallad phutsi, den vävs av jakull, har veckad krage och en nederkant som når till anklarna. Den kan även bäras som regnrock, men numera är det få som ännu bär den.

Hundraveckad kjol

På underkroppen bärs en hundraveckad kjol kallad nam, tillverkad av tyg har den ett regnbågs-mönster av smala tygremсор längs nederkanten. Vid kjolens övre kant är tyg i samma färg som kjolen fastsytt och de båda ändarna är formade till knytband, som knyts vid midjan på valfri sida. Kjolen förekommer i tre färger: vit, blå och svart. Äldre kvinnor bär blå eller svarta kjolar medan yngre oftast väljer vita.

Jiacha-midjeband

Jämnt runt midjan knyts ett purpurrött midjeband ungefär en hand brett, det vävs av ullgarn. Längs midjebandets övre och nedre kant löper i rad, i ullgarn vävda mönster såsom regnbågs-mönster och i båda ändar samt längs sidokanterna, hänger tofsar. Det finns också vissa personer som bär vitt midjeband, det har tofsar i båda ändar men inte längs sidorna och även det är vävt med regnbågs-mönster och liknande motiv.

Skor

Skor kallas lokalt pagka. Tidigare bar man halmskor, tygskor och läderskor; nu bär de flesta tygskor och läderskor från marknaden.

Smycken

Örhängen kallas lokalt shakhya och omfattar bland annat ringformade silverörhängen samt varianter inlagda med turkos och korall. Runt halsen bärs ett pärlhalsband kallat phengwa, i övrigt bärs inte halssmycken. Armring kallas yeku och på handlederna bärs tunna silverarmringar kallade nyangyeke. På fingrarna har man för vana att bära silverringar.

Förr behärskade lokalbefolkningen tekniker för färgning med gul jord och växter, särskilt skickliga var man i att framställa gula och röda färger. Numera är det dock mycket få som för vidare det hantverket.

Förr vävdes platsens kläder huvudsakligen av linne eller ulltyg och man hade inte vanan att bära många smycken, helheten var relativt enkel. Även om fem till sex olika folkgrupper lever blandat i Droratang socken har klädedräkten inte påverkats särskilt mycket av yttre influenser och än idag fortsätter dessa lokalt präglade dräkter att föras vidare.

16

རས་པ་འབྲུབ་བྱེད་གྱི་གོས་རྒྱ།

REPA

DANSDRÄKT

1 རས་ལྷ།
Re'dra

2 རོད་མྱོང་།
Todkhor

3 ཁ་བྲ།
Handhållen
trumma

4 རྒྱུ་བཏགས།
Ryggband

5 གཟན་སྒྲིམ།
Sangdom

6 བོད་ལྷ། གོང་སྟོང་།
Bo'lwa/
Gongtod

7 ལྷུ་པ།
Chuba

8 གཡག་ར།
Jaksvans

9 རས་པའི་རྩལ་ཐག།
Repa frulthag

10 རོར་མ།
Byxor

11 ལྷུ་པ།
Stövlar

1 རིགས་ལྗེ།
Rig'nga

2 ཁ་བཏགས།
Khata

3 ར།
Trumma

4 འབྲུ་ཅི་རུ།
Butsiru

5 རྗེ་ཁོག།
Örhängen

6 སུ་ལྷུང་། འགག་སྒོང་།
Ärmlös jacka

7 གོང་སྒོང་།
Skjorta

8 ར་ལུག།
Trumstock

9 སིང་སི།
Singsi

10 རྩེ་མ།
Hrema

Repadansen är en gammal dans, populär i Drichu-flodens dalgång, framför allt i delar av Dechen härad med centrum i Tachu köping i Weixi härad, samt i Shoklinga i Gyalthang. Dessa platser ligger i genomsnitt cirka 2000 meter över havet och har ett kalltempererat monsunklimat, där livsstilen huvudsakligen är en blandning av till lika delar jordbruk och pastoralism.

Om dansen repa sägs det att den uppstod på Milarepa och dennas elev Rechungpa Dorje Drakpas tid, för att hedra dem började människor klä sig i kostymer för att likna dem och uppförde ett slags offerdans, som kom att kallas repa – samma repa som i Milarepa. En annan förklaring är att när Samye-templet en gång uppfördes och det uppstod många hinder orsakade av demoner så drev folk bort demonerna genom att dansa repa, varpå templet kunde färdigställas. Därför anses dansen bringa lycka och välbefinnande och det formades en tradition att uppträda med repa-dans, en tradition som nu har funnits i över tusen år. I Tachu kallas dansen även lhaphab repa, vilket syftar på att man varje år uppträder för att välkomna Milarepa. Men det finns även andra uppfattningar, bland annat att repa-dansen är kopplad till spridningen av ursprungsreligionens ritualer. Oavsett hur den uppkom är repa en traditionell dans som sedan urminnes tider har haft stor spridning och varit älskad av män som kvinnor, unga som gamla. Kläder och rekvisita som används vid dansen utgör också en särpräglad del av tibetansk dräktkultur.

Repa, mäns dansdräkt

Mansdräkten inkluderar skjorta, chuba, kokongsilkebyxor, stövlar samt re'dra-fläta, todkhor, ryggband, mantelrep, ga'u-ask, repa-fransband, trumma och jaksvans som rekvisita.

På överkroppen bär man undertill en vit kokongsilkeskjorta kallad gongtod, kragen är kantad i brokad. Utanpå skjortan bärs en röd chuba sydd av truk eller tyg, krage och ärmslut har blå tygkanter och den kallas bo'lwa. Nedtill bärs vita byxor av siden eller kokongsilke. På fötterna bar man förr tibetanska stövlar som lokalt kallas hoezi och görs med sula i tyg eller läder, men numera använder de flesta ridstövlar som köps på marknaden.

Tidigare hade männen här generellt långt hår. När männen dansade repa flätades håret tillsammans med silketrådar till treflätor och lindade det runt huvudet. Nu har nästan ingen långt hår, i stället används en fläta kallad re'dra: den görs av flera lager smala tygremsor som botten, ovanpå dekoreras den med fransar av svarta ulltrådar eller syntetiskt hår och lindas runt huvudet. Ovanpå denna fläta fästs utsmyckningen todkhor, som flätas av färgade silketrådar eller ulltrådar och på dem träs två till tre silversmycken formade som ringar, så kallade dzebo, samtidigt syr man på ornamenterade silverbubblor med infattade pärlor, turkos och korall. Vissa bär även lös-hårsflätor i vilka turkoser och bärnsten träs.

Över ryggen bärs dessutom ryggband: på ett midjeband som går diagonalt över ryggen binds omkring fem färgade sidenband som hänger ned till anklarna. Det sägs symbolisera Milarepas mantel. På ryggbanden fästs ett långt mantelrep med blått tyg som underlag – sangdom, det används för att fixera ryggbanden under dansuppvisningar. På mantelrepet hänger även en ga'u-ask som sägs skydda mot onda krafter.

Vid midjan bärs ett smycke med namnet repafransband – repa frulthag, det tillverkas av cirka tretton snören som flätas i en halvcirkelform och fästs på midjebandet med ett band som träs genom dem. Dess ursprung förklaras på skilda sätt. Enligt ett berättas att Rechungpa av en tillfällighet, när han tiggde, i vildmarken såg gamar och korpar picka på en död elefants kropp: han inspirerades av det och skar upp elefantens lungor och lever i bitar och hängde dem som utsmyckning på ändarna av svarta och vita tarmar, vilket idag har omvandlats till en populär utsmyckning. Enligt ett annat sägs Rechungpa tidigare ha varit full av arrogans och, när en våldsam hagelstorm bröt ut, omvandlade Milarepa sin kropp och gömde sig i ett jakhorn. Medan Rechungpa inte kunde ta sig in ville han istället skydda sig genom att gräva en grop i marken, vilket ledde till att hans kläder förstördes. Det blev sedan till en symbol för övervinnandet av Rechungpas arrogans och samtidigt repafransbandens ursprung. Förr gjordes de av svart och vitt jakhår som flätades eller tvinnades till dekorativa snören, i ändarna fästs en vit fjäder som symboliserar ett rent sinne; numera görs istället repafransbanden av plastsnören som köps på marknaden, ändarna dekorerar med vita tofsar av ull eller silketråd.

I höger hand hålls en av läder omsluten, med trähandtag försedd handhållen trumma, ett instrument som behöver slås i takt med sången när man dansar repa. I vänster hand håller man en jaksvans – yaknga – med trähandtag. Det sägs att de jaksvansar man nu hänger vid handleden förr var lejonsvansar.

Repa, kvinnors dansdräkt

Repa-dansens kvinnodräkt inkluderar klädesplaggen huvudduk, fem buddhor-krona – rig'nga, butsiru, ärmlös jacka, midjeband och kjol; smyckena örhängen, ga'u-ask, halsband, ornamentskärp och singsi, samt rekvisitan khata och nga – trumma.

Förr flätade kvinnorna här håret i treflätor i vilkas ändar olidfärgade ulltrådar flätades in, tillsammans lindades det runt huvudet med ändarnas hårtofsar hängande bakom vänster öra. Den frisyren kallas godri. Repa-dansare använder på samma sätt olidfärgade ulltrådar av vilka de skapar frisyren godri.

Ovanpå godri viras en 4 meter lång och 8-10 centimeter bred huvudduk i rött tyg. Den viras genom att huvuddukens ena ände först får täcka huvudet, sedan lindas den resterande delen jämnt och medurs, varv efter varv, om huvudet, vilket liknar den huvudduk som ingår i traditionell festklädsel för kvinnor i Tachu och Shoklga. Ovanpå den färdiga huvudduken fästs därefter vad som kallas "fem buddhor-kronan": den består av fem dekorativa element, till formen påminnande om en torma, som är placerade i ordning och omsluter framsidan, en symbol för de fem riktningarnas buddhor. Förr var denna utsmyckning gjord av träplattor eller läder, numera används kartong eller plastskivor på vilka man också målar åtta lyckotecken, manimantrat, skilda blommor och vajrakors. På toppen hänger ofta en vit khata, vilket sägs vara ett uttryck för att man skänker en khata till de fem riktningarnas buddhor.

Tachutibetanska kvinnornas festkläder är i stort lika repa-dans-dräkterna. På överkroppen bär man ärmlösa jackor med kantband i brokad eller guldband vid krage och ärmslut. Äldre föredrar enkla färger på sina ärmlösa jackor medan yngre tycker om färgstarka modeller. Förr tillverkades den ärmlösa jackan av linne, sammet och liknande material, numera sys det oftast av brokad eller tyg i gult, rött och grönt. Vid framföranden av repa-dansen knyter dansaren en vit khata och ett rosa midjeband diagonalt från båda axlarna till under armarna i ett kors, vilket sägs symbolisera Milarepas mantel.

Utanpå skjortan och den ärmlösa jackan knyts därefter löst ett midjeband som lokalt kallas gewa, det tillverkas av bland annat filt och tofsarna i båda ändar hänger naturligt ner vid ryggen. Numera görs dessa midjeband oftast av tyger i olika färger som köpts på marknaden.

Nedtill bärs en svart, veckad kjol, lokalt kallad hrema. Förr vävdes den för hand av ull och jakhår, idag görs den oftast av färdiga tyger.

Vad gäller smycken bärs vid pannans hårfäste en utsmyckning som kallas butsir, en bas av filt dekoreras med små silverplattor. När det är påsatt hänger dess nedersta del ned i höjd med midjebandet bak på ryggen. I öronen bärs silverörhängen kallade nakhog churlok sumdzeg, på dem är infattade turkos och korall medan ett timglasformigt element ungsang, är placerat i mitten. Traditionellt sitter örhängena genom hål i öronen; idag trär många kvinnor dem genom en liten ring och de båda ändarna binds samman samt fixeras i huvudduken med öronlänkar i silver medan de två örhängena hänger vid örat.

I höger hand håller dansarna ett trumstock av trä – ngajag, i vänster hand håller de en liten trumma – nga – med läderomslag och ett handtag i trä. Trummans yta tecknas åttabladig lotus eller dubbel fisk. Det sägs att Rechungpa tillverkade trummor och trumstockar genom att böja elefantrevben i olika storlekar. Numera dekoreras trummor och trumstockar med olikfärgade utsmyckningar till utsökt resultat.

Runt halsen bärs en fyrkantigt ga'u-ask i silver, lokalt kallad gehon, den är infattad med turkos och korall. När repadansen framförs bär vissa personer halsband på vilka en sekvens av turkos och korall är trädde. Vid midjan knyts ett ornamentskärp kallat pakhog, med rött läder eller brokad som bas är det dekorerat med silverbubblor eller silverplattor. Vid midjan hänger också små silverdekorationer såsom nål-ask och påsar, de kallas singsi.

Förr dansade lokalbefolkningen repa endast under nyåret, vanligtvis från omkring klockan sju på kvällen och hela natten igenom. För att undvika yrsel applicerade dansarna en lokalt tillverkad medicinalpasta, zadag, vid tinningarna på båda sidor. Numera framförs repadansen på både dagen och kvällen. Dagframträdandena sägs ha tagit sin början för drygt tjugo år sedan, de pågår under kortare tid och genomförs främst vid bröllop och andra folkliga aktiviteter.

Repadansen har blivit en viktig del av folkkulturen på dessa platser och dräkterna har en tydlig regional karaktär. Dessa dräkter är djupt rotade i lokalbefolkningens seder, vardag och tro, de bär på rik symbolisk mening och kulturellt innehåll.

མིང་ཆོག་ཤན་སྐྱར་རེའུ་མིག་

Ordlistor

01

ཀོང་ཕེད་ར་བའི་གོས་རྒྱན།

Kongzera, dräkt

	བོད་ཡིག་	ལ་ཐིན་ཡིག་	སི་ལྷེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ཀྲ། རྩ་ལ།	hrwa/ hri wa	Hra / Hrewa
2	ཆེ་རིང་སྐྱེན་ཁེབས།	tshe ring skyin khebs	Tsering kyinkheb
3	སྐ་ཁོག་	sta khog	Takhog
4	གོས་ཆེན་སྐ་རགས།	gos chen ska rags	Gochen karag
5	འབྲུ་རས་སྟོད་འབོག་	'bu ras stod 'bog	Purae todbo
6	རྐང་སྐྱུ་མ།	rkang snam	Kangnam
7	མགོ་དྲིས།	mgo dkris	Godri
8	ལག་རས།	lag ras	Lagri
9	ཆེ་ལེན།	tshi len	Tsilen
10	ཕུ་སྐྱུང་། འགག་སྟོད།	phu stung / 'gag stod	Phutung / Gagtod
11	སྐེ་ནོན།	ske non	Kenon
12	སྐྱུ་མོ། རས་སྐྱུ་མ།	snam mo/ ras snam	Nammo / Renam
13	སོག་ར།	sog rna	Sogna
14	རྐ་འདྲོགས།	rna 'dogs	Nadog
15	ལག་ཉོག་	lag nyog	La'nyog
16	སིང་སིང་།	sing sing	Singsi
17	ཏུང་ཚར།	tung tshar	Dungtshar
18	ཆབ་མ།	chab ma	Chabma
19	གཡམ་ཉེ། དངུལ་ཕྱ།	g.yas he/ dngul phra	Yehe / Ngultra

02

གཡག་རའི་བུད་མེད་ཀྱི་གོས་རྒྱན།

Yakra, kvinnors dräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡིག	སི་ལེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ཙོར་མཐུད།	tsor mthud	Zortue
2	སྐ་གཞུག	skra gzhug	Drashug
3	འཕན་འཇོག	'phan 'jog	Panjog
4	པང་བཀའ།	pang bkab	Pangkhab
5	ཙམ་ལོ།	tshar lo	Tsarlo
6	རྒྱ་ལྷ་མ་ཏོས་ཟེ།	rgya lham hos zi	Gyalham hoezi
7	རྣ་ཏོབ།	rna hob	Nahob
8	འབུར་དྲི།	bur dkri	Purdri
9	ཆབ་མ་ལྷགས་ཐག	chab ma lcags thag	Chabma chaktag
10	གློ་བུངས།	glo zungs	Lozung

03

བད་ཆེན་རྫོང་གི་གོས་རྒྱུ།

Dechen, dräkt

	བོད་ཡིག།	ལ་ཐིན་ཡི་གེ།	སི་ལེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ཐོད་རྫོང་། ཐོད་བཅིངས།	thod rkyong / thod bcings	Todkyong / Tod'ching
2	སོ་ཏུང་།	so tung	Sotung
3	ན་སྡེ་།	rna sder	Nadaer
4	མགོ་དགེས།	mgo dkris	Godre
5	སྟོད་གོས།	stod gos	Todgo
6	བའ་ལ་ལ།	ba' lwa	Ba'lwa
7	ཧྲན་ཅི།	hran tsi	Hrantsi
8	རྩ་ཅོག།	rna cog	Najog
9	རྩ་དྲི།	rna dkri	Natri
10	རྩ་དྲི་ཆུ་ཐེན་དཀར་མོ།	rna dkri chu srin dkar mo	Natri chusrin karmo
11	ཕྲེང་བ།	phreng ba	Changwa
12	སིང་སི་ལི་ར།	sing si ldi ra	Singsi dira
13	ཡ་ལུང་། ལག་ཉོག།	ya nyung / lag nyog	Ya'nyung / La'nyog
14	ཨ་ལོང་།	a long	A'long
15	བྲང་གའ།	brang gab	Changab
16	དངུལ་ཁུག།	dngul khug	Nulkheb
17	བདད་གི།	brdab gri	Dabdri
18	འདོགས་གི།	dogs gri	Dogdri
19	ཆུགས་མ།	lcags ma	Chakma

04

མཐའ་ལྷན་བུད་མེད་ཀྱི་གོས་རྒྱན།

Tachu, kvinnors dräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡི་གེ	སི་ཁྲེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ལག་ཕྱིས།	lag phyis	Lakchyi
2	གོང་སྟོད།	gong stod	Gongtod
3	སྐ་མ།	sku wa	Gewa
4	འྲེ་མ།	hre ma	Hrema
5	རྒྱ་ཁོག	rne khog	Nakhog
6	གླེ་ཧོན།	ghe hon	Gehon
7	བྱུར་ལོག་སྟོ་རིལ་མ།	byur log sngo ril ma	Churlok ngo'rilma
8	བྱུར་ལོག་དམར་ཚང་མ།	byur log dmar tshang ma	Churlok martsam
9	པ་ཁོག	pa khog	Pakhog

05

འབའ་བློས་ཀྱི་གོས་རྒྱུན།

Badroe, dräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡི་གེ	སི་ཁྲེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ཨ་ལྷ། ལྷོད་འབོག	a lha/ stod 'bog	Alha / Topok
2	ཤན་ལྷགས།	shan lcags	Shanjak
3	སྤམ་མོ།	snam mo	Nammo
4	ལག་རས།	lag ras	Lagri
5	རྒྱལ་བ་ཏགས།	rgyab btags	Gyabtag
6	ཧྲོ་ཐོ།	hro tho	Hroto
7	ཧོས་ཟི།	hos zi	Hoezi
8	རྣ་ཐག	rna thag	Natag

06

ཉི་ཤར་རོང་པའི་གོས་རྒྱན།

Nixi, dräkt

	བོད་ཡིག།	ལ་ཐིན་ཡི་གེ།	སི་ཁྲེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	པན་སྒོ།	phan sgro	Pandro
2	ཤ་ཐུག་དཀར་དམར།	sha thug dkar dmar	Hatug karmar
3	འཇའ་ཚན་སྟོད་འབོག།	'ja' tshon stod 'bog	Gyatsun topo
4	གཟན་ལ། གཟན་རྫོང་།	gzan lwa/ gzan krong	Zanla / Zandrung
5	ཅུར།	phyar	Char
6	པང་ཤུབས། གོས་ལེབ།	pang shubs/ gos leb	Pangshub / Gole
7	འཇོ་མ་ཚར།	jol tshar	Joltsar
8	མགོ་ར།	mgo ra	Gora
9	རྣ་ཁོག།	rna khog	Nakhog

ཛོང་པ་ཤོག་ལྷའི་བུད་མེད་གྱི་གོས་རྒྱན།

Shoklnga, kvinnors dräkt

	བོད་ཡིག།	ལ་ཐིན་ཡི་གེ།	སི་ཁྲེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	སྐ་མཐུད།	skra mthud	Tratud
2	སྟ་ཐ་རྟ་ཐ།	sta tha rnga tha	Statha ngatha
3	རས་རྒྱན།	ras rgyan	Regyan
4	དངུལ་སྐ་རགས།	dngul ska rags	Chabma
5	འབའ་ཁུག་ཁམ་ཤུབས།	ba' khug khab shubs	Bakheg kabshub

གྲུ་ལ་ཐང་བུད་མེད་ཀྱི་གོས་རྒྱུ།

Gyalthang, kvinnors dräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡི་གེ	སི་ལྷེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	སྐམ་ཞ།	sram zhwa	Shramsha
2	དབུས་ཙོར།	dbus tsor	Ue'zor
3	གནོན་སྐྱ།	gnon skra	Nontra
4	ལྷང་སུལ།	ljang sul	Jangsul
5	དུས་རྩོ།	dus hro	Duhro
6	ནང་བཅིངས།	nang bcings	Nangching
7	མ་གོས་སྟོད་འབོག།	ma gos stod 'bog	Mago todbok
8	ཕེ་ཀོས།	phe kos	Pheko
9	ལྷགས་ཐག།	lcags thag	Chakthag
10	ཆབ་གདན།	chab gdan	Chabdan
11	དྲིལ་བུ་ཁབ་ཤུབས།	dril bu khab shubs	Trilbu kabshub
12	མེ་ཏོག་ཞ།	me tog zhwa	Metog shwa
13	ཤུ་མའི་ཞ།	spu ma'i zhwa	Pume shwa
14	ཧྲོ་སྔོ། ཧྲོ་ནག།	hros sngo/ hros nag	Hro'ngo / Hro'nag
15	ཤ་ཐུག།	sha thug	Hatug
16	མོ་པན།	mo pan	Mopan
17	ཐག་དྲཀར།	thag dkar	Thaga
18	རྐ་ཁེབས།	rna khebs	Nakheb
19	ལྷང་སྐོར།	klad skor	Letgor
20	རས་གོས།	ras gos	Regoe
21	ཤེ་ཏིང་།	she ting	Shaeten
22	སྒུན་དྲིལ་པང་ཁེབས།	sngun dkris/ pang khebs	Ngundri / Pangkheb
23	ཁུ་རས།	khu ras	Khure

གཏིར་མ་རོང་གི་སྐྱེས་མའི་གོས་རྒྱན།

Termarong, kvinnors dräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡི་གེ	སི་ལྷེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ཐོར་ཙོག་	thor tsog	Thorzok
2	མེ་ལོང་།	me long	Melong
3	གཡོགས་གོས།	g.yogs gos	Yog'koe
4	ཕུག་གཡོགས་གོས།	phrug g.yogs gos	Truk yog'koe
5	འགོ་སྐྱམ་གཡོགས་གོས།	go snam g.yogs gos	Gonham yog'koe
6	རས་གཡོགས་གོས།	ras g.yogs gos	Re yog'koe
7	བང་གདན།	brang gdan	Changdan
8	འཇའ་རྟན་གོས།	ja' hran gos	Jashan
9	གཡོན་བཅིངས།	g.yon bcings	Yonching
10	སོང་གཤེ།	song ga le	Songa'le
11	ཁུལ་ཕུག་རྩེས།	khul phrug rdzis	Khultruze
12	གསེར་བྱ་རྒྱང་དམར།	gser bya rkang dmar	Serja kangmar
13	རྩ་ལུ།	rna wu	Nawu
14	འབར་སྐག་	'bar sgag	Bargag
15	ཆབ་བཅིངས།	chab bcings	Chabching

སྙིག་བྱར་བྱད་མེད་ཀྱི་གོས་རྒྱན།

Nyigzur, kvinnors dräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡི་གེ	སི་ལྷེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ར་ཅིད་ལྷ་མོ།	ra rtsid zhwa mo	Razid shwamo
2	སྟོད་ཐུང་།	stod thung	Todtung
3	ཐགས་གཡོགས་གོས།	thags g.yogs gos	Thak yog'koe
4	དུས་སྟོ།	dus sgro	Duedro
5	བཞག་གོས།	bzhag gos	Zhagyo
6	རྒྱལ་བཅིངས།	rgyab bcings	Gyabching
7	ཤན་པེ།	shan pe	Shanpe
8	གོ་ར།	mgo ra	Go'ra
9	བྱ་ར་མགོ་དམར།	bya ra mgo dmar	Shara kangmar
10	ལྷ་མ་བསྐྱལ།	lham bsgags	Lham gak
11	ཚོགས་རྒྱ།	tshogs rna	Tso'na
12	པད་སྟུངས།	pad spungs	Padpung
13	ཤ།	shal	Shal
14	ཕེ་བོ།	phe bo	Phebo
15	ཨ་ལོང་སྐེ་ལུང་།	a long ske lung	Along kelung
16	དུང་ཐག།	dung thag	Dungthag
17	པ་ཏྲ།	pa tra	Patra

ཀླད་ཚག་བུད་མེད་ཀྱི་གོས་རྒྱན།

Kadtsag, kvinnors dräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡི་གེ	སི་ཁྲེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ཀླད་མེ།	sked sle	Ked'le
2	རས་དཀར་སྟོད་འཛོག་	ras dkar stod 'bog	Rekar todbok
3	བལ་སྐ་རགས།	bal ska rags	Balsa kurag
4	སྟོང་སྐུད་སྐ་རགས།	stong skud ska rags	Tongsud kurag
5	ཤྱང་ཕྱར།	phying phyar	Shyang'schar
6	རྫོངས་ཕྱེང་།	rdzongs phreng	Dzongtreng

12

ན་མུ་ཡུའི་སྐྱེས་མའི་གོས་རྒྱན།

Namuyi, kvinnors dräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡིག	སི་ཇུས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ཚུན་ཚུ། ཏ་ཏ་སྐ་མཐུད།	tshun tshu/ ta ta skra mthud	Tsintsu / Tata
2	བོས་ཡུས་ཀ།	bos yus ka	Boyuga
3	བོལ་ཙ།	bo'u co	Woejo
4	བར་གོས། པ་ཚེར།	bar gos/ pa tshir	Pa'tsir
5	ལན་ལགག།	lan 'gag	Langag
6	ཀྱི་ཀེ།	kri ke	Drikae
7	ཁ།	khra	Khra
8	ཚེ་པུན།	tshi pun	Tsipun
9	ཕ་ཏ།	pha Ta	Phata
10	ཡུན་ཏོ།	yun to	Hento

སྒྲིབ་སྒྲིབ་ལོ་སྒྲིབ་སྒྲིབ་

Gyedsel, dräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡིག	སི་ལྷེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ནག་རིལ།	nag ril	Nagril
2	རྟོག་རྟོག་	tog tog	Togtog
3	གསེར་ལུང་རྟོག་རྟོག་	gser lung tog tog	Serlung togtog
4	ལ་སྒྲིབ་རྟོག་རྟོག་	wa spri tog tog	Wadri togtog
5	རྟོག་གཤམ་	rmog gab	Mogkab
6	ཁོང་བསྐྱེད་	khong bsring	Kongsring
7	རྒྱ་ཚོས་ཕུ་པ།	rgya tshos phyu pa	Gyatso chuba
8	ཕྱིང་མ་ཕུ་པ།	bying ma phyu pa	Shyangma chuba
9	དཀྱི་བྱ།	dkri bya	Drishya
10	པག་ཀ།	pags ka	Pagka
11	ལེགས་ཀུར།	legs khur	Legkhur
12	ཡེ་ལེ་ལེ།	ye le le	Yelele
13	མེས་གཟན།	mes gzan	Mezan
14	ཕྱིང་རས།	phying ras	Chyang're
15	སྐོར་རིང་།	skor ring	Kor'rang
16	ཕྱག་སྐོར།	phyag skor	Chyagkor
17	ཕྱག་འབྲུག་	phyag 'grus	Chyagdre

ཞོ་ལུང་སྐྱེས་མའི་གོས་རྒྱུན།

Sholung, kvinnors dräkt

	བོད་ཡིག།	ལ་ཐིན་ཡིག།	སི་ལེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	སེང་མགོ།	seng mgo	Sen'go
2	སྐ་གཙུག་ལེན།	skra gtsug len	Dratselen
3	རྒྱ་སྐ།	rna skra	Nadra
4	འདབས་ཤན།	dabs shan	Dabshan
5	སྒོན་རྟགས།	sngon rtags	Ngundak
6	ཤན་ལགས།	shan lcags	Shanjag
7	འཇའ།	ja'	Ja
8	བར་སྤང་།	bar stung	Wartong
9	རས་རྟགས།	ras rtags	Raetag
10	ཤག་ཤན།	phrag shan	Trakshan
11	སྐལ་ཁ།	sbal kha	Balka
12	སྐད་སྐག།	sked sgag	Kedgag
13	ཆོན་བུ།	chon bu	Chonwu
14	འབྲེག་སྐང་།	breg sgang	Draggang
15	སྐ་འགག།	sta 'gag	Tagag
16	སྒྱུན་བཅོངས།	sngun bcings	Ngun'jang
17	རྒྱ་ཆར།	rna tshar	Natsar
18	རྒྱལ་བཅོངས།	rgyab bcings	Gyabching
19	དངུལ་ཐག།	dngul thag	Ngulthag
20	ཁབ་ཤུབས་འབའ་ཁུག།	khab shubs 'ba' khug	Khabshub bakheg

འབྲོག་ར་ཐང་གི་སྐྱེས་མའི་གོས་རྒྱན།

Droratang, kvinnors dräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡིག	སི་ལེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	ལུག་སེ།	lhug se	Lhugse
2	ཤ་མ།	phra ma	Chama
3	པ་ཙི།	pa tsi	Patsi
4	ཅང་ཁ་ད།	cang kha da	Changkhada
5	པ་ལི།	pa li	Pa'le
6	ཕུ་ཙི།	phu tsi	Phutsi
7	སྐྱམ།	snam	Nam
8	པགས་ཀ།	pags ka	Pagka
9	ཤ་ཁྱ།	sha khya	Shakhya
10	ཕེང་བ།	pheng ba	Phengwa
11	ཡེ་ཀུས།	ye kus	Yeku
12	ཉང་ཡེ་ཀུས།	nyang ye kus	Nyangyeke

རས་པ་འབྲུབ་བྱེད་ཀྱི་གོས་རྒྱན།

Repa dansdräkt

	བོད་ཡིག	ལ་ཐིན་ཡིག	སི་ལེས་དན།
	Tibetanska	Wylie-translitterering	Svenska
1	བོད་ལ།	bod lwa	Bo'lwa
2	ཧོས་ཟི།	hos zi	Hoezi
3	རས་སྐ།	ras skra	Re'dra
4	ཐོད་སྐོར།	thod skor	Todkhor
5	མཚུབ་བོ།	mdzub bo	Dzebo
6	འབྲུ་ཙི་རུ།	bu tsi ru	Butsiru
7	གཟན་སྦྱོང་།	gzan sdom	Sangdom
8	རས་པ་འི་རྒུལ་ཐག།	ras pa'i hrul thag	Repa frulthag
9	ང།	nga	Nga
10	གཡག་ང།	g.yag nga	Yaknga
11	རིགས་ང།	rigs lnga	Rig'nga
12	ང་ལྷག།	nga lcag	Ngajag
13	གཟའ་བཀག།	gza' bkag	Zadag

khenposodargye.org

Endast för icke-kommersiellt bruk